

Ziua Solidarității și Prieteniei dintre România și Israel, marcată în Parlament

Pentru al doilea an la rând, în Parlamentul României a fost celebrată Ziua Solidarității și Prieteniei dintre România și Statul Israel. La 20 mai, în plenul Camerei Deputaților a avut loc o adunare specială pentru a marca relația extraordinară dintre cele două state. La ședința solemnă au fost invitați reprezentanți ai Guvernului României și șefii misiunilor diplomatice acreditate la București (statele UE, NATO, Israel, Ucraina și Republica Moldova). Sesiunea plenară, prezidată de președintele interimar al Senatului, Mircea Abrudean, s-a deschis cu intonarea imnurilor Israelului și României, iar apoi președintele Statului Israel, Isaac Herzog, a transmis un mesaj video precizând următoarele: „Bună ziua, dragi prieteni, de la Ierusalim la București. Este o plăcere să vă salut în timp ce sărbătorim 77 de ani de independență a statului israelian și totodată o zi specială dedicată prieteniei dintre Israel și România. Această expresie a prieteniei reprezintă o declarație puternică ce indică vitalitatea și valorile profunde pe care le împărtășim. (...) Vreau să profit de ocazie să mulțumesc Guvernului României și liderilor acestei țări pentru sprijinul puternic dat Israelului în toată această perioadă și pentru faptul că a arătat o solidaritate și o prietenie față de statul nostru. Această relație este una naturală, datorită istoriei, o relație construită în timp între poporul evreu, Statul Israel și România. Comunitatea evreiască a avut o contribuție profundă pentru statul român, așa cum evreii români au contribuit și ei la construirea și dezvoltarea statului israelian. Vreau să felicit România pentru alegerile prezidențiale și vreau să transmit gândurile mele bune noului președinte al României. Îi mulțumesc, de asemenea, și lui Silviu Vexler, prietenul meu, președintele Federației

Comunităților Evreiești din România, pentru că a inițiat celebrarea acestei zile și pentru că a știut mereu să cultive cu pasiune relațiile dintre cele două state. Vă mulțumesc tuturor, din Ierusalim.”

După mesajul transmis de președintele Israelului, a luat cuvântul președintele interimar al Senatului României, Mircea Abrudean, care a declarat, printre altele: „Prin acest demers al Parlamentului României reafirmăm prietenia noastră și dorința sinceră de a consolida și de a extinde relațiile bilaterale pentru o serie de domenii-cheie. România și-a demonstrat constant angajamentul față de promovarea păcii și securității în Orientul Mijlociu, o direcție clară și consecventă a politicii noastre externe, susținută de interese economice și geostrategice comune care au stat la baza dezvoltării unei relații bilaterale speciale. (...) Partidele parlamentare din România au acționat solidar, condamnăm prin declarația Parlamentului din 2023 atacurile teroriste comise de organizația Hamas împotriva Statului Israel și a populației civile. A fost un gest de normalitate și maturitate politică prin care România și-a afirmat clar solidaritatea cu Israelul și cu cetățenii săi, recunoscând dreptul suveran al acestuia la autoapărare în conformitate cu normele dreptului internațional și pledând neîncetat pentru eliberarea imediată și necondiționată a tuturor ostaticilor din Gaza. (...)”

Vicepreședintele Camerei Deputaților, Daniel Suci, următorul vorbitor, a declarat: „Foarte rar ni se întâmplă să avem o lege prin care consfințim o legătură de suflet, consfințim prietenia și solidaritatea. Foarte rar avem cu toții, împreună, asemenea gesturi și cred că nu există un partener și un prieten mai nimerit cu care să avem o asemenea lege decât Statul Israel.”

Totodată, Daniel Suci i-a felicitat și pe cei doi deputați care au inițiat legea, Silviu Vexler și Ovidiu Ganț, și a menționat că legătura dintre cele două state trece dincolo de cei 77 de ani de relații bilaterale.

Premierul interimar al Guvernului României, Cătălin Predoiu, a adresat un mesaj prin care a subliniat: „Relația dintre România și Statul Israel nu este doar una diplomatică, ci este una profund umană. La începutul lunii mai

am avut onoarea de a o întâlni pe Doron, tânăra cu origini românești, care a îndurat greutăți inimaginabile, fiind luată ostatică în atacurile teroriste din 7 octombrie 2023; și pot să vă mărturisesc că această întâlnire m-a mișcat profund. (...) Terorismul nu poate fi justificat niciodată și pentru niciun motiv și nu ar trebui să aibă loc într-o lume care aspiră la pace și solidaritate.”

Cristian VECHIU
(Continuare în pag. 4)

Iom Haatmaut – 77 de ani de independență
a Statului Israel

pag. 3

Ilie Bolojan a primit la Cotroceni vizita
unei foste ostatice Hamas, cu cetățenie
israeliano-română

pag. 3

Consiliul de Conducere și Adunarea Generală ale FCER

pag. 2

Iom Hazikaron la Templul Coral din București

pag. 4

Familia Mózes. O istorie pentru Oradea

pag. 14

Zoltan Kluger: Shaar Aliya – Poarta imigrării, 1949

pag. 15

Consiliul de Conducere și Adunarea Generală ale FCER

Luni, 28 aprilie a.c., la Sinagoga Mare din București s-au desfășurat lucrările Consiliului de Conducere și ale Adunării Generale a Federației Comunităților Evreiești din România.

Prim-rabinul Rafael Shaffer a binecuvântat lucrările și s-a referit la nevoia unității comunităților evreiești din România, mai mult ca oricând în acest context actual, când „la orizont se vede vântul”. „În vremuri de vânt e bine să ne ținem bine de tot caftanul, tradiția și unitatea noastră. Ceea ce ne ține este tradiția și solidaritatea”, a spus prim-rabinul Shaffer.

Secretarul general al FCER, Eduard Kupferberg, a confirmat apoi că a fost îndeplinit cvorumul pentru începerea lucrărilor.

Israel Sabag: Tot timpul dau exemplul vieții evreiești active din România

La invitația președintelui FCER, Silviu Vexler, primul care a luat cuvântul a fost Israel Sabag, directorul Joint România, care a declarat: „Poporul evreu din întreaga lume suferă și încă nu este previzibil un deznodământ al situației din Israel. Conexiunea dintre Israel și diaspora nu a fost niciodată atât de puternică precum în zilele noastre. Tot timpul dau exemplul vieții evreiești active din România.” Directorul Joint a subliniat implicarea și meritele președintelui FCER, deputatul Silviu Vexler, în realizarea unor obiective foarte importante, precum renovarea unor lăcașuri de cult, viața religioasă și altele, în echipă cu vicepreședintele Ovidiu Bănescu, cu secretarul general Eduard Kupferberg, cu directorul DASM, dr. Mona Bejan, și cu sprijinul Guvernului României. Referitor la viața religioasă, vorbitorul a afirmat că ar fi dorit să se facă tot posibilul ca fiecare sinagogă să fie activă măcar o dată pe săptămână. Ca perspective de viitor, se pregătesc o serie de tabere

evreiești începând cu luna iulie, de asemenea și programe precum Bereshit, Keshet, Ziua Copilului în cadrul comunității ș.a.m.d. Israel Sabag a mulțumit în numele Joint pentru buna colaborare cu președintele FCER, deputatul Silviu Vexler. La rândul său, Silviu Vexler i-a mulțumit lui Israel Sabag pentru eforturile depuse în nume personal pentru viața evreiască din România, eforturi cu atât mai mari și mai prețioase, cu cât finanțarea Joint pentru România a scăzut în ultima vreme.

Ovidiu Bănescu: Dacă luăm în calcul întregul context economic și politic, Federația stă foarte bine

Situația complicată în care ne găsim atât în țară, cât și la nivel global nu se referă doar la evrei, dar îi afectează fără îndoială, a spus vicepreședintele FCER, amintind de fluctuațiile mari generate de declarațiile și poziționările noii Administrații Trump și mai ales de efectul declarațiilor lui Elon Musk, dar și de războiul cu Ucraina de la granița României și de amenințarea reprezentată de dictatura de la Kremlin.

Plecând de la această conjunctură națională, europeană și mondială și privind la bugetul prezentat de comisia de buget a FCER, Federația și comunitățile stau foarte bine, a spus Ovidiu Bănescu. Acesta a adăugat că situația bună se datorează în primul rând relațiilor, colaborărilor și parteneriatelor la nivel guvernamental și parlamentar, create de președintele FCER, Silviu Vexler. Ovidiu Bănescu a oferit apoi câteva cifre generale din bugetul de venituri și cheltuieli, care caracterizează echilibrul economic al Federației ca fiind o barcă ce plutește ancorată în realitățile socio-economice ale prezentului. Vicepreședintele FCER a făcut referire și la programul de reabilitare a sinagogilor din țară, unde sunt prevăzute deschiderea de noi șantieri și a anunțat de asemenea semnarea recentă a contractului de colaborare cu Fundația Caritatea pentru anul 2025.

Eduard Kupferberg, secretarul general al FCER, a subliniat că este prima întâlnire în noua componență a Adunării Generale și a Consiliului de Conducere, după cel mai recent Congres de alegeri, și a urat bun-venit tuturor. Eduard Kupferberg a amintit că activitatea curentă a departamentelor pe care le coordonează funcționează optim, dar a atras atenția că, în ceea ce privește combaterea antisemitismului, contextul social și politic al ultimelor luni a dus la o creștere însemnată a manifestărilor antisemite în spațiul public, mai ales în mediul online.

Rezultatele financiar-contabile pe anul 2024, execuția bugetară, bilanțul anual și raportul auditorului extern au fost prezentate în continuare în Adunarea Generală. Directorul economic al FCER, Silviu Horn, a

prezentat datele bugetare. În ceea ce privește cheltuielile, Silviu Horn a notat că 81,3% din fonduri merg către comunitățile din țară. Pentru funcționarea și administrarea sediilor, acesta a prezentat o pondere de 15,2%.

Concluziile Comisiei de Cenzori au fost prezentate de președintele Comisiei, Florea Țugu, care a subliniat că rapoartele, inventariile și bilanțurile financiar-contabile au fost întocmite corect, cu respectarea reglementărilor în vigoare, și a propus aprobarea bilanțului pe anul 2024.

„Concluziile auditului financiar privind verificarea alocațiilor primite de la Claims Conference și Joint au fost că cheltuielile realizate de beneficiar (FCER și comunitățile evreiești din țară) au fost necesare și au fost prevăzute în scrisorile de alocare, fiind utilizate exclusiv în scopurile pentru care au fost acordate. Nu am identificat excepții, erori materiale, nerespectarea regulilor și a procedurilor interne”, a transmis președintele FCER, Silviu Vexler, din concluziile auditului extern efectuat de o companie de profil, spunând că aceste concluzii sunt un adevărat motiv de mândrie al conducerii Federației. Silviu Vexler a prezentat apoi concluziile similare ale auditării externe și ale Curții de Conturi cu privire la toate celelalte surse de finanțare, subliniind că Federația nu are niciun fel de restanțe și nu a contractat credite.

„Federația și comunitățile nu au niciun fel de datorii (Continuare în pag. 18)

Eva GALAMBOȘ
Dan DRUȚĂ
George GÎLEA

Scrisoare de felicitare din partea ministrului afacerilor strategice al Statului Israel, Ron Dermer

Ministrul afacerilor strategice al Statului Israel, domnul Ron Dermer, i-a trimis președintelui FCER, deputatul Silviu Vexler, o scrisoare de felicitare pentru desemnarea sa ca Înalt Reprezentant al Parlamentului României pentru combaterea antisemitismului, protejarea memoriei victimelor Holocaustului și dezvoltarea vieții evreiești.

„Sunt recunoscător pentru tot ceea ce ați făcut pentru Statul Israel și poporul evreu. Aștept cu nerăbdare să lucrez cu dumneavoastră în anii care urmează pentru a întări în continuare această legătură”, se arată în scrisoare, între altele.

Despre responsabilitatea libertății. Despre credință, democrație și puterea convingerilor. Despre turul doi al alegerilor pentru Președintele României

Înainte turului doi al alegerilor prezidențiale din România, conducerea FCER a transmis un comunicat cu privire la contextul în care se desfășoară alegerile și la pericolul pe care îl reprezintă extremismul politic și manifestările antisemite pentru societatea românească. Redăm în continuare câteva aspecte din acest comunicat care poate fi citit integral pe canalele online de comunicare ale FCER:

„Pentru Federația Comunităților Evreiești din România, pentru cultura iudaică și pentru iudaism în sine, credința în D-zeu, democrația, libertatea sunt și trebuie să rămână valori fundamentale ale oricărei societăți.

În aceste zile, vedem că toate valorile în care credem sunt în pericol să se prăbușească.

Credința, cea mai intimă legătură a omului cu D-zeu, a fost exploatată cinic, în mod repetat, ca armă politică, ca instrument într-un conflict pentru putere. Indiferent de motiv, credința nu este ceva care să poată fi expus, negociat sau tranzacționat.

Vedem (re)întoarcerea în public a unor oameni politici care doresc să preia controlul, așteptând nominalizarea în funcția de Prim-Ministru al României, în timp ce promovează antisemitismul, încearcă să transforme criminali de război în eroi ai națiunii și își doresc să revină, ca politică de stat, ideologia mișcării legionare – organizație paramilitară, criminală și teroristă, de orientare naționalist-fascistă și antisemită, caracterizată de atrocități și fapte inumane, de inițierea unor persecuții etnice și dezlănțuirea unor acte inimaginabile de violență. Vedem pericolul pe care îl prezintă oamenii politici care încearcă să ne convingă că sunt profeți, lideri mesianici și salvatori ai națiunii. Vedem alți parteneri politici ai acestor oameni care fac apologia dictaturii comuniste sau care le transmit, direct, celor care au o opinie diferită că vor „ajunge în canal sau la canal”.

Da, ideologia urii este o problemă. Mai devreme sau mai târziu cineva va încerca să transforme cuvinte apa-

rent inofensive în fapte. Este nevoie doar de o scânteie.

(...) Mai mult decât orice altceva, simțim pericolul în care se află democrația și libertatea de care ne bucurăm astăzi. Normalizarea violenței și a urii, acceptarea amenințărilor la adresa jurnaliștilor, a instituțiilor de mass-media sau a statului democratic, identificarea în permanență a unor dușmani și/sau a unor conspirații reprezintă cu adevărat calea către un viitor întunecat. Pentru toți cetățenii României, indiferent de opțiunea politică.

Democrația nu este perfectă. Transpunerea ei în viața de zi cu zi implică numeroase greutăți, greșeli sau dezamăgiri. Cu toate acestea, nu putem concepe întoarcerea României la dictatură. Nu putem concepe țara noastră fără apartenența la Uniunea Europeană și NATO, fără parcursul euroatlantic. Nu putem accepta să cedăm în fața celor care încearcă să ne distrugă idealurile și modul de viață.

(...) Federația Comunităților Evreiești din România va continua să lupte pentru apărarea democrației și a libertății. Vom continua să promovăm cu determinare, convingere și consecvență valorile și principiile care ne definesc.

(...) Acest vot nu mai este despre persoane și partide politice. Este o luptă împotriva întinericului, a izolaționismului, a extremismului și a populismului. În această duminică putem pierde totul sau putem să ne (re)câștigăm viitorul și să stabilim direcția pe care o dorim în istorie. Vă îndemnăm să mergeți la vot și să vă exercitați acest drept fundamental. Vă rugăm să votați pentru țara pe care o doriți, pentru țara în care vreți să trăiașcă părinții și bunicii dumneavoastră. Pentru țara în care doriți să vă creșteți copiii.

Alegem să susținem România în care am crezut și continuăm să credem”, se arată, între altele, în comunicatul semnat de deputatul Silviu Vexler, președintele FCER, de Ovidiu Bănescu, vicepreședintele FCER, de Eduard Kupferberg, secretar general al FCER, și de Rafael Shaffer, prim-rabin al FCER.

Ilie Bolojan, președintele interimar al României, a primit la Cotroceni vizita unei foste ostatice Hamas, cu cetățenie israeliano-română

Președintele interimar al României, Ilie Bolojan, a primit marți, 6 mai, la Palatul Cotroceni, vizita doamnei Doron Steinbrecher, fostă ostatică având cetățenie israeliano-română, o tânără curajoasă și o măturie vie a rezilienței în fața violenței și a extremismului. La Palatul Cotroceni au fost prezenți și ambasadorul Israelului în România, domnul Lior Ben Dor, precum și președintele Federației Comunităților Evreiești din România, deputatul Silviu Vexler. Tânăra de 31 de ani cu cetățenie israeliană și română a fost una dintre cele trei ostatice eliberate pe 19 ianuarie a.c. de gruparea teroristă Hamas, ca parte a acordului de încetare a focului din Fâșia Gaza.

Simona, mama lui Doron, s-a născut la Făgăraș, în județul Brașov. Ea a părăsit România, alături de părinți, la începutul anilor 1960, când avea doar 4 ani, imigrând în Israel. Acolo avea să crească Simona, mama lui Doron și a celorlalți doi frați mai mari, Yamit și Dor. Toți cei trei copii au și cetățenie română. Doron a fost răpită din camera de securitate a apartamentului ei din kibbutz Kfar Aza, din sudul Is-

raelului, în data de 7 octombrie 2023. Peste 60 de persoane au fost ucise în atacurile coordonate de Hamas în kibbutz respectiv care număra aproximativ 1.000 de locuitori și care acum e în mare parte abandonat. Conform familiei lui Doron, autoritățile române au arătat pe toată durata captivității ei sprijin constant, de la ambasador, consul și chiar de la premierul României: „Au făcut tot ceea ce au putut ca să ne sprijine și chiar să contribuie la eliberarea ostaticilor”, au declarat membrii familiei.

După întâlnire, Ilie Bolojan, președintele interimar al țării, a declarat pe platforma de socializare X: „România va continua demersurile și eforturile pentru ca toți ostaticii să ajungă acasă, la familiile lor.”

În urma recepției oficiale, președintele FCER, Silviu Vexler, a publicat următorul mesaj pe platforma de socializare Facebook: „În urmă cu aproape un an, exprimam o dorință marcată de durere. Acum, acea dorință este realitate: Doron Steinbrecher este acasă. A fost cu adevărat o bucurie să o întâlnesc, alături de președintele interimar al României, domnul Ilie

Bolojan, pe doamna Doron Steinbrecher, eliberată după 471 de zile de suferință indescriptibilă ca ostatic al organizației teroriste și criminale Hamas. La câteva zile după atacul organizației teroriste Hamas, păseam în casa din care Doron Steinbrecher fusese răpită. Astăzi pot spune: Mulțumesc, Doron! Zâmbetul și curajul doamnei Steinbrecher sunt o lecție pentru întreaga umanitate, iar cuvintele ei, un avertisment despre ceea ce se întâmplă atunci când societatea alege să ignore răul. Sunt impresionat de bunătatea, demnitatea și puterea doamnei Doron Steinbrecher, dar mai ales de faptul că a ales să lupte în fiecare clipă pentru eliberarea celorlalți

ostatici și să privească cu speranță viitorul. Fiecare moment în care ostaticii se află în mâinile celor care au ucis nediscriminatoriu oameni nevinovați este o clipă care ne sfășie sufletul, o durere pe care o simțim permanent. Fiecare ostatic este parte din familia și din sufletul nostru. Bucuria va fi completă atunci când toți ostaticii se vor întoarce acasă. Atunci când toți vinovații vor plăti. Am Israel Hai!”

Reamintim că, din cele 251 de persoane luate ostatice în ziua de 7 octombrie 2023 de Hamas de pe teritoriul Israelului, peste 50 se află în continuare în Gaza, dintre care doar aproximativ 20 mai sunt în viață.

Cristian VECHIU

Iom Haatmaut – 77 de ani de independență a Statului Israel

Pe 1 mai 2025, Ziua Independenței Statului Israel, Iom Haatmaut, a fost sărbătorită cu mândrie, dar cu mai puțină bucurie. Adrian Geron, directorul JCC București care a găzduit evenimentul, a explicat de ce: „Inima ne este plină de mândrie. Aniversăm 77 de ani de independență a Statului Israel. Mi-aș fi dorit foarte mult să spun că avem inima plină și de bucurie. În aceste momente aniversare, nu putem să uităm că frații și surori ale noastre încă se află în captivitate. Nu mai departe de ieri, incendii devastatoare s-au declanșat în Israel. Azi dimineată, România a trimis două aeronave pentru a ajuta la stingerea lor. Ceremoniile de Iom Haatmaut au fost anulate. Nu putem să uităm că, exact în aceste momente, se face trecerea între Iom Haatmaut și Iom Hazikaron, ziua în care ne amintim și cinștim memoria celor căzuți pentru Israel și pentru ca noi, astăzi, să putem sărbători.”

Prim-rabinul Federației Comunităților Evreiești din România, Rafael Shaffer, a fost invitat să rostească rugăciunile pentru Israel, pentru România și pentru persoanele ținute în captivitate.

Ambasadorul Israelului în România, E.S. Lior Ben Dor, a rostit în limba română un discurs plin de încredere și speranță în viitorul statului evreu: „Sărbătorim azi Ziua Independenței Israelului? Da, sărbătorim, dar nu uităm că poporul lui Israel trece printr-o perioadă dintre cele mai grele, mai dureroase și mai provocatoare. Și nu uităm de ostaticii care încă sunt ținuti în Gaza, în tuneluri întunecate și în

condiții inumane. Astăzi celebrăm 77 de ani de independență, dar niciodată nu uităm că suntem într-un război care ne-a fost impus. Însă noi știm să luptăm și vom învinge. Știm să ne apărăm, știm să luptăm pentru casa noastră, pentru viața noastră. Da, trebuie să dansăm, să cântăm, să ne bucurăm, să sărbătorim. Suntem un popor puternic și vom învinge. Am Israel Hai!”

Silviu Vexler, președintele FCER, deputat în Parlamentul României, a întărit oportunitatea unei ceremonii de Iom Haatmaut, deși aceasta fusese pusă sub semnul întrebării: „Am fi avut absolut toate motivele ca această seară să nu existe. Am fi avut toate motivele să spunem că nu este nevoie de nicio celebrare, că bucuria nu este potrivită. Domnul ambasador a spus că Statul Israel se află într-un război pe mai multe fronturi, că pentru prima oară după mult timp un număr mare de ostatici se află încă în captivitate. Chiar în aceste clipe, incendii devastatoare au loc în Israel, la Ierusalim. Și atunci, oricine s-ar putea întreba de ce și pentru ce este nevoie de o

celebrare? Dar, pentru că am asociat întotdeauna cu un singur cuvânt atât Statul Israel, cât și ce înseamnă Ierusalimul pentru întreaga lume, și anume SPERANȚĂ, nu trebuie să existe niciun moment în care vreunul dintre noi să-și piardă speranța. Speranța nu poate fi înfrântă niciodată, are nevoie mereu doar de puțină bucurie, de puțină încredere. Sunt convins că atât timp cât cineva, și mai ales un popor, nu își pierde speranța, nu există greutate care să nu poată fi depășită. Așa că vă rog să considerați această celebrare a bucuriei de astăzi ca o contribuție modestă de speranță și încredere pe care comunitățile evreiești din România o aduc pentru Israel, cu dorința de a încheia, așa cum încheiem fiecare rugăciune: *Anul viitor la Ierusalim!* Sunt convins că împreună vom reuși să facem realitate acest deziderat sfânt. Am Israel Hai!”

Programul artistic a inclus o demonstrație antrenantă oferită de trupa de dansuri israeliene Hora, condusă de Gabriela Bucăciță.

Corul de copii Nisim Muzicalim, coordonat de Magda Țucăr, a interpretat o serie de cântece în ebraică, primind numeroase aplauze din partea publicului.

Invitata specială a serii a fost violonista israeliană Ariella Zeitlin. Originară din orașul Baltimore, din statul american Maryland, provenind dintr-o familie religioasă, Ariella Zeitlin a făcut aliya la vârsta de 18 ani. A învățat ebraica, apoi a studiat la Academia de Muzică și Dans din Ierusalim. Cele două influențe majore care i-au modelat cariera sunt muzica clasică și muzica folk. Ea călătorește cu vioara în comunitățile evreiești din întreaga lume, atât pentru a susține concerte, cât și în calitate de profesoară.

Claudia BOSOI

Israelul bulversează Eurovisionul și câștigă locul 2

Într-o seară în care muzica a traversat frontiere și a diluat tensiuni politice, Yuval Raphael, reprezentanta Israelului la Eurovision 2025, a oferit publicului o apariție cu adevărat memorabilă. Cântecele ei, *New Day Will Rise* (O nouă zi va răsări), a cucerit inimile publicului european, acesta oferindu-i 297 de puncte prin televotare și urcând-o meteoric pe locul 2 în clasamentul general, deși juriul o plasase tocmai pe 14.

Supraviețuitoare a masacrului din octombrie 2023, astăzi simbol al rezilienței

La 24 de ani, Yuval Raphael nu este doar o tânără talentată, ea este una dintre supraviețuitoarele atacului

Hamas din timpul festivalului Nova din 2023, când a îndurat 8 ore interminabile de teroare, ascunzându-se sub cadavre ca să nu fie găsită de atacatori.

New Day Will Rise, scris de Keren Peles, este o baladă inspirată de *Cântarea Cântărilor*, în care ebraica se împletește cu engleza și franceza

Irina MARKOVITS

(Continuare în pag. 12)

Ziua Solidarității și Prieteniei dintre România și Israel, marcată în Parlament

(Urmare din pag. 1)

Solidaritatea demonstrată de România nu este doar declarativă, ea s-a tradus și se traduce prin acțiuni clare, responsabile și concrete ce au putut fi remarcate direct în teren, prin dedicarea și sacrificiul cetățenilor români care au contribuit la acest efort. (...) Totodată, Guvernul României rămâne ferm angajat în lupta împotriva antisemitismului, a xenofobiei, a radicalizării și a discursului instigator la ură, flageluri care erodează fundamentul democratic al oricărei societăți.

A luat cuvântul apoi deputatul Silviu Vexler, președintele Federației Comunităților Evreiești din România: „Această ședință solemnă aproape că nu ar fi trebuit să aibă loc. În aceste zile, Statul Israel luptă pe șapte fronturi diferite pentru a-și apăra cetățenii. În aceste zile, cetățenii României au luptat cu succes pentru a-și apăra statul, democrația și parcursul european care ne-a definit și ne definește viața. Cu toate acestea, suntem aici pentru a celebra o relație cu totul unică între două state, o relație care a fost și este definită de speranță. (...)”

Prietenia noastră, prietenia dintre România și Israel, această legătură strânsă și subtilă, care s-a stabilit între țările noastre, nu se bazează doar pe o colaborare diplomatică. Este mult prea puțin știut că între cele două țări există și o legătură de sânge, dacă pot să-i spun așa: în același mod în care evreii din țara noastră au luptat pentru apărarea României, evreii originari din România au luptat și continuă să lupte pentru apărarea Statului Israel. Tuto-
rului celor care au căzut în apărarea

democrației, în apărarea României și a Statului Israel, nu vom avea nicodată ocazia să le mulțumim așa cum trebuie, dar putem trăi într-un mod care să le onoreze memoria. (...) După atacurile din 7 octombrie 2023 lumea s-a schimbat, crimele organizației teroriste Hamas îndreptate împotriva populației civile din Statul Israel ne-au demonstrat din nou, dacă mai era necesar, că totul se poate schimba într-o clipă. Întinerul nu dispăre pur și simplu în istorie. (...)”

De multe ori nu ne dăm seama ce presupun libertatea și păstrarea sa. De multe ori nu știm să o apreciem așa cum trebuie, dar chiar dacă libertatea poate fi răpită, dreptatea și oamenii dreți nu vor dispărea nicodată. Rămân impresionat mai mult decât pot descrie în cuvinte de modul în care armata și guvernul Statului Israel fac orice pentru a recupera ostaticii care încă sunt captivi și, în același timp, pentru a se asigura că nimeni nu este uitat. Rămân impresionat și recunoscător pentru faptul că România a fost primul stat care s-a oferit să ajute Statul Israel în contextul incendiilor care recent au devastat Ierusalimul și zonele adiacente. Sunt onorat că am putut să inițiez această lege, împreună cu reprezentantul minorității germane în Parlamentul României, colegul și prietenul meu, domnul deputat Ovidiu Victor Gaș, într-un arc adevărat pentru istorie. Vreau să salut astăzi în mod special prezența domnului doctor Herman Berkovits, reprezentantul permanent personal al prim-ministrului Statului Israel, domnul Benjamin Netanyahu, și prezența ambasadorului Statului Israel în România,

Excelența Sa, domnul Lior Ben Dor, alături de numeroși alți diplomați. În același timp, mulțumesc și îmi exprim recunoștința față de Parlamentul României, față de toate grupurile parlamentare și față de fiecare deputat sau senator pentru sprijinul acordat atât acestui proiect legislativ, cât și pentru realizarea, de-a lungul timpului, a unor gesturi extraordinare. (...) Vă invit să descoperiți magia și minunile din Statul Israel, în același mod în care îi invit pe toți cetățenii Statului Israel să descopere frumusețea și tradițiile României. (...) La mulți ani României, la mulți ani Statului Israel, la mulți ani tuturor cetățenilor Statului Israel și poporului român, la mulți ani tuturor celor care au contribuit și care au făcut posibilă existența a 77 de ani de relații diplomatice neîntrerupte între țările noastre! Mă bucur să pot spune din nou și din nou: sunt mândru că sunt român, sunt mândru că sunt evreu!”

În cadrul sesiunii plenare, au avut posibilitatea să ia cuvântul, în limita a cinci minute, reprezentanți ai fiecărui grup parlamentar (PSD, AUR, PNL, USR, SOS România, POT, UDMR și minoritățile naționale din Camera Deputaților). Din partea PSD a vorbit senatorul Marius Humelnicu, ce a subliniat cooperarea și prietenia dintre grupurile parlamentare din România și Israel, evidențiind și parteneriatele economice „aflate în plină dezvoltare”. Din partea AUR a vorbit senatorul Petrișor-Gabriel Peiu care a subliniat reziliența Statului Israel. Din partea PNL a vorbit deputa-

tul Alexandru Muraru care a scos în evidență „legăturile istorice, culturale și umane profunde care stau la baza celor două state”, amintind și că România a fost primul stat din blocul estic care nu a întrerupt nicodată relația cu Israelul. Din partea USR, George Gima a adresat un discurs în care a menționat că „legăturile și valorile comune pe care România și Israelul le împărtășesc sunt numeroase” și că provocările de-a lungul vremurilor nu au fost puține și continuă să existe. Din partea SOS a luat cuvântul Dumitru Manea care împreună cu colegii săi de partid au încercat să distorbe ședința plenară prin abateri de la subiect și provocări din spectrul legionar. Din partea UDMR a vorbit senatorul Turos Lorand care a amintit despre importanța cultivării toleranței, a înțelegerii și a colaborării între comunități pentru a combate rasismul și xenofobia. Din partea POT a luat cuvântul Gabriela Porumboiu. Ultimul vorbitor a fost Varujan Pambuccian, din partea grupului minorităților, care a subliniat capacitatea Statului Israel de a se dezvolta în ciuda tuturor dificultăților, de la agricultură la tehnologie.

Comemorare Iom Hazikaron la Templul Coral din București

Ca în fiecare an, Federația Comunităților Evreiești din România, în colaborare cu Ambasada Israelului în România organizează ceremonia oficială de comemorare a Iom Hazikaron – Ziua dedicată soldaților israelieni căzuți la datorie și victimelor terorismului.

Ceremonia din acest an a avut loc în data de 29 aprilie 2025, la Templul Coral din București, și a fost resimțită de cei prezenți și de vorbitori cu totul diferit față de evenimentele precedente, deoarece s-a desfășurat pe fundalul intensificării eforturilor de eliberare a ostaticilor rămași în captivitate și al dezvoltării pe scară largă a operațiunilor militare de combatere a activităților grupării teroriste Hamas în Gaza.

După rugăciunile tradiționale specifice acestei ocazii, precum *Izkor* (rabinul Naftali Deutsch), *Kadiș* (prim-rabinul FCER, Rafael Shaffer) și *El Male Rahamim* (prim-cantorul Emanuel Pusztai), a luat cuvântul Excelența Sa Lior Ben Dor, ambasadorul Statului Israel în România. Acesta a accentuat caracterul deosebit al comemorării din acest an, „faptul că anul acesta am văzut pierderea cu ochii noștri, o pierdere care se întâmplă în fața noastră și care continuă să se răspândească”. Pe lângă curajul forțelor armate, ambasadorul a ținut să sublinieze și curajul populației civile, implicate în eforturile de salvare a vieților omenești în 7 octombrie și în zilele imediat urmă-

toare. Excelența Sa a menționat și legătura strânsă care s-a dezvoltat între Statul Israel și comunitățile evreiești din diaspora, precum cea din România, punând accent pe sentimentul de unitate care s-a creat în urma atacurilor din 7 octombrie, deoarece „cu toții suntem uniți de la începutul războiului, evrei, israelieni, religioși și laici, cu toții înțelegem că avem un destin comun”.

Președintele FCER, deputatul Silviu Vexler, a mărturisit în preambulul intervenției sale cât de greu i-a fost să-și aleagă cele mai potrivite cuvinte: „Înainte de această ceremonie, mi-am dat seama că nu sunt sigur de ceea ce ar trebui să spun, nu sunt sigur ce aş putea să spun.” Referindu-se la contextul politic actual și la imaginea Israelului în ochii comunității internaționale, acesta a remarcat o transformare a societății contemporane, în ansamblul său: „Din păcate, am văzut cum legea și justiția au devenit armele nedreptății, fiind folosite pentru a ataca Statul Israel în mediul internațional. Chiar și în timp ce această ceremonie se desfășoară, în diferite locuri din lume se caută noi și noi metode pentru a condamna armata de apărare a Statului Israel, pentru a-i opri pe cei care încearcă să-și apere poporul și întreaga lume.” Președintele Vexler a condamnat în termeni foarte duri atitudinea comunității internaționale de încercare a justificării atrocităților comise de

Hamas și de recompensare a terorismului și a subliniat, din nou, necesitatea urgentă de eliberare a tuturor ostaticilor, deoarece „pentru familiile ostaticilor, fiecare pas înseamnă durere. Nu există nimic, absolut nimic mai important decât întoarcerea lor în siguranță”. Silviu Vexler a apreciat în mod deosebit contribuția, tăria și curajul femeilor care servesc în armata israeliană. Acestea, alături de bărbații implicați în război, luptă în fiecare zi pentru a asigura existența și viitorul Statului Israel și pentru a le permite cetățenilor acestuia să se bucure de unul dintre drepturile omenești fundamentale: libertatea care „este foarte, foarte scumpă. De multe ori nu știm să o apreciem așa cum trebuie. Văzând tot ceea ce se întâmplă în jur și mai ales în plan internațional, pot spune fără rezerve că Israelul continuă să fie un stat exemplar și un compas moral în ceea ce pare a fi un întineric care ne înconjoară din toate direcțiile”.

Generalul israelian Efrim Defrin, reprezentantul Statului Major israelian, s-a declarat emoționat în mod special să participe la această ceremonie, în România, deoarece are rădăcini

românești din partea tatălui și a familiei acestuia, persoane care au supraviețuit ororilor Holocaustului și persecuțiilor și care apoi au imigrat în Israel unde „s-au înrolat în armata israeliană, alături de ceilalți imigranți din România, și au luptat în războaiele țării, pentru a asigura viitorul Statului Israel. În onoarea lor și datorită lor, vom continua să construim un viitor mai bun și mai sigur pentru copiii noștri”.

De-a lungul programului serii, audiența a fost profund emoționată de elevii liceului Laude-Reut, care au susținut scurte momente muzicale, și de poveștile supraviețuitorilor atacurilor teroriste din 7 octombrie, prezentate într-un fragment dintr-un reportaj realizat de Canalul 13 din Israel.

Au mai luat cuvântul, în program, comandant Ori Rubenzohn, atașatul de interne israelian în România și în statele balcanice, și consulul Israelului în România, Roni Shabtai, care a citit numele unora dintre cei căzuți la datorie, ale căror familii îndoliate au fost prezente la ceremonie în România: Shalom Raz Rosenfeld, Eli Cohen, Tzvi Elisha, Ziv Groch, Yoram Levi, Shimi Knoll, Mussa Tohama, Miriam Waxman Vexler, precum și echipajul elicopterului prăbușit în 2010 lângă Brașov, Omer Goldman, Dani Schiftenbaum, Lior Shay, Yael Kashat, Nir Dakrif, Or Cohen.

Ceremonia s-a încheiat cu depunerea de coroane de flori din partea instituțiilor implicate și a familiilor îndoliate și cu intonarea imnului național al Israelului, *Hatikva*.

Andreea SOARE

Sensul vieții

Serialul în care o tânără rabin împletește înțelepciunea iudaică cu psihanaliza modernă

Proaspăt devenită rabin, Léa ne însoțește timp de 8 episoade într-un plonjeu inedit în inima iudaismului contemporan. În miniseria franceză *Le Sens des Choses*, tână ridică întrebări legate de esența celor 10 porunci și redă tuturor dorința de a le urma și a le respecta.

„Ah nu, nu spunem «femeie-rabin»... Sună aiurea, ca și cum am spune «bărbat-broască!» Tipul acesta de replici rapide, acide și amuzante vin din partea lui Ilan, proprietarul unei mici sinagogi liberale din Strasbourg, când o întâmpină pe rabină Léa Schmoll (jucată de Elsa Guedj) și discută cum ar fi potrivit să i se adreseze. Nu urmărim un serial dramatic, ci o comedie simpatică, punctată de momente serioase și teme spirituale. O poveste inițiată alături de un personaj principal feminin într-o funcție rarisimă în peisajul hexagonal, european și chiar global, o privire în culisele unei profesii care îmbină vocația, ritualul și simbolismul, o parabolă inventivă menită să aducă credință în lumescul existenței, serialul creat de Noé Debré și Benjamin Charbit transmite aceleași convingeri care mi-au atras atenția în *Le Dernier des Juifs* (*Ultimul evreu*), film realizat chiar de Debré. Altfel spus: cum faci față realității zilnice, inclusiv antisemitismului, dezamorsând violența prin

umor, tandrețe, introspecție și curaj.

La început a fost volumul scris de Delphine Horvilleur, *Viața fără cei dragi*, o antologie de eseuri și meditații strânse în urma multor înmormântări pe care chiar ea le-a oficiat. Cei doi scenariști au folosit cartea drept inspirație pentru a-i ancora pe Léa și pe cei care îi caută înțelepciunea în momente existențiale: înmormântări, căsătorii, circumcizii... Dilemele și întrebările personajelor devin întrebările noastre, experiențe umane universale partajate de toți cei care urmăresc serialul.

Rabiniță și psihanalistă, în serviciul sufletelor zbuciumate

Léa e tânără și la început de carieră, are păreri ferme (feministe), o privire atentă, o simți pregătită să asculte înainte să vorbească. Nu este un personaj comun. Alături de ea este André, tatăl ei. Psihanalist cu experiență, ateu declarat, o prezență discretă, ale cărui sfaturi, deseori involuntare, au o acuratețe tulburătoare. Perechea fiică-tată este între cele mai puternice din serial: două voci, două generații, două perspective diferite asupra vieții și a lumii.

Confruntată cu complexitatea vieților obișnuite pe care le întâlnește în cele opt episoade, în egală măsură susținută de misiunea ei spirituală, dar și încărcată de propriile îndoieli, Léa caută (și oferă) sensul vieții bazându-se pe acele texte sacre care, după cum spune hermeneutica Tal-

modului, nu încetează să nască și mai multe întrebări.

Pedalând pe bicicletă de-a lungul străzilor din Strasbourg, tână rabină este întruchiparea meditației în mișcare. Iar dialogurile ei nu sunt doar interioare... Suntem martorii unei fabuloase scene de dezbatere interconfesională, în care Léa ajunge să se certe cu omologul ei masculin (și ortodox!), cei doi acaparând microfonul și privându-i pe ceilalți reprezentanți ai cultelor de la a lua cuvântul, într-o oglindire a modului în care se desfășoară conversațiile cu tatăl ei.

Pe tărâmul sufletesc, concurența generatională face ravagii, alimentată de dezamăgirea paternală față

de propria fiică, ce „se crede Don Camillo” (referire la personajul fictiv al unui preot catolic italian, faimos pentru caracterul lui beligerant, jucat în anii '50-'60 de Fernandel). De pe propriile poziții metafizico-nevrotice, irezistibil tandem urmărește totuși același lucru: să permită celui alt să-și scrie și să-și trăiască propria poveste de viață.

Când tradiția iudaică se confruntă cu viața modernă

Fiecare episod pornește de la un conflict. Un bărbat intră în cabinetul Léei, tulburat: mama lui, recent decedată, a lăsat ca ultimă dorință să fie incinerată. O alegere radical opusă tradiției evreiești, care consideră corpul uman ca fiind un receptacol sacru. Ce să facă: să respecte dorința mamei mult-iubite sau să urmeze vechile tradiții evreiești?

Aici intervine Léa. Nu în calitate de autoritate religioasă, ci în rol de căutătoare de sens. Nu impune, ci introduce un cadru și o perspectivă. Face legături între doliu, memorie, transmitere. Caută, împreună cu cei care vin la ea, cum să nu trădeze: nici pe cei vii, nici pe cei morți, nici pe ea însăși. Face echilibristică. Fiecărei dileme nu îi oferă un răspuns sau o soluție, ci o cale. Cea a iudaismului viu, trăit, care refuză automatismele și care se reinventează cu ajutorul sincerității.

Relația dintre părinți și copii este miezul altor episoade. Cum convingi un adolescent preocupat de schimbările climatice (și al cărui prenume e Noé!) că e important să traverseze ritualul de Bar Mițva? Cum împaci niște părinți evrei nepracticanți cu fiul care a decis să fie habotnic? Dacă circumcizia e modul prin care un bebeluș de sex masculin e „dezlegat”

Domnul Aznavour și puterea ideilor

Trei filme care merită menționate am văzut anul acesta la cinema.

Primul este despre Bob Dylan (*A Complete Unknown*) care s-a născut evreu și geniu și poet și a schimbat lumea.

Al doilea este despre Napoli și trecerea cumplită a timpului (*Parthenope*, de Sorrentino) care ne poate lua totul, mai puțin frumusețea din adâncuri.

Al treilea este despre domnul Aznavour (chiar așa se și numește: *Monsieur Aznavour*) și încă s-ar putea găsi în cinematografe.

Domnul Charles Aznavour a trăit 94 de ani. A murit în 2018. Nu a fost evreu, dar e ca și cum ar fi fost. Fiu de imigranți armeni, crescut la Paris, la marginea tuturor posibilităților, exclus ani în șir din rândul marilor cantautori. Din pricina felului în care arăta. Din pricina vocii sale răgușite. Oprit pe stradă de naștiți în timpul ocupației, dezbrăcat și căutat acolo unde s-ar putea vedea dacă nu cumva totuși este evreu. Prea purta pe chip semnul celui exclus de societate.

Dar domnul Aznavour nu a renunțat. Nu a renunțat nici atunci când a fost cel mai jos, nu a renunțat nici atunci când a fost cel mai sus, a scris poezii extraordinare despre dragoste și despre pierderi și despre marginali (despre iubirea homosexuală, de pildă, el care a fost un om care a cunoscut îndeaproape jumătate dintre femeile de pe Coasta de Azur și nu numai...).

Charles Aznavour a copilarit foarte sărac și a murit foarte bogat, a reușit să evite despotismul lui Édith Piaf care l-a ajutat, dar l-a și subjugat. A ridicat la rândul său pe alții (Johnny Hallyday, de pildă), a ajuns să câștige cât Sinatra, să umple arene tot mai mari și să ajungă un simbol al Franței în lume. El, cel care în vremea cumplită a Holocaustului era lăsat în fundul gol pe stradă de soldații nemți... S-a mai observat amănuntul: când dezumanizezi un om dezumanizezi întreaga umanitate.

Charles Aznavour nu a fost întotdeauna un tată bun, nu a fost întotdeauna un soț bun, cine plătește prețul pentru glorie știe bine acel gen de durere și acel gen de singurătate a marilor artiști recunoscuți de public. Dar a fost un om care a înțeles cum funcționează mecanismele

marginalizării și aproape că nu e cântec de-al lui în care să nu găsești ceva de care să vă sprijiniți inima, în furtuna greutăților care se întâmplă și se tot întâmplă și se tot întâmplă în viața adevărată.

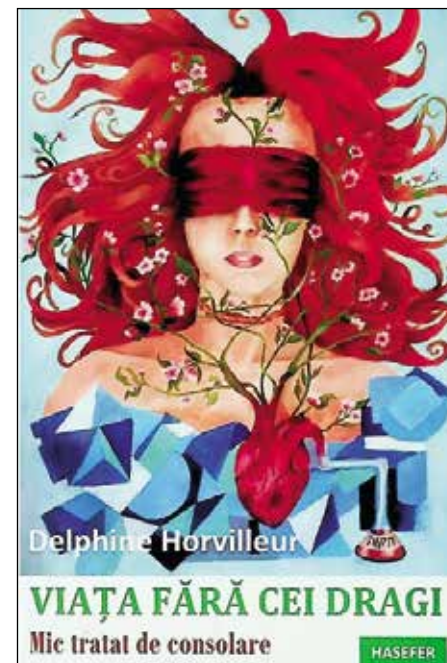
Nu am fost doar la cinema. Am și citit, am și recitat. M-am întors la Sir Isaiah Berlin (*Puterea ideilor*, carte publicată la Humanitas), așa cum te întorci acasă. Am recitat ultimul text scris de Berlin înainte să moară, la sfârșitul anilor 1990. A apărut după moartea sa, i-l ceruse un intelectual din Wuhan, China. Lumea deja începea să se schimbe. Era un text profund, și de aceea tulburător, despre calea sa intelectuală. Un text puternic și lămuritor. Un eseu de geniu, căci Sir Isaiah Berlin, un evreu din Riga ajuns profesor universitar în Marea Britanie și cel mai mare gânditor liberal din secolul al XX-lea (după mine), a înțeles ceea ce atâția filozofi dinaintea lui, de milenii, nu au înțeles: că nu există un singur adevăr, că încercarea de a face tot oamenii să urmeze o singură cale sfârșește cu oamenii aceia încolonați pe drumul pierzaniei. Sir Isaiah Berlin a fost un om deschis și înțelept, un filosemit lipsit de fanatism, un intelectual care a înțeles și luminile și limitele Iluminismului. Nimeni nu a mai scris ca el despre Marx sau Tolstoi sau Giambattista Vico. Să-l citești pe Isaiah Berlin e ca o

întoarcere în paradis.

Să nu subestimați niciodată puterea ideilor, ne avertiza Heine, acele gânduri nutrite în cămăruța lui de profesor de provincie (îl mai țineți minte pe Kant?) vor schimba cândva felul în care gândim, ne comportăm, trecem prin timp. Dar și secolul lui Isaiah Berlin s-a încheiat. Puterea ideilor este astăzi tot mai palidă, pentru că o nouă idee unică le-a zdrobit pe celelalte: că piața poate totul, că e mai important capitalul decât omul și că războaiele, fie ele și economice, sunt încă soluția la neînțelegerile dintre oameni. E fals. Războaiele nu reușesc să rezolve niciodată nimic, aduc suferință, mutilază oameni și destine; și e ceva în lemnul strâmb al omenirii care nu ne lasă să ieșim din acest cerc vicios al luptei pentru iluzii care vin de atât de departe, încât par date pentru totdeauna.

Sir Isaiah Berlin a fost un om înțelept; noi nu suntem și secolul al XXI-lea se tot anunță a fi ultimul.

Andrei CRĂCIUN

de mama lui, cum procedezi pentru ca o fiică adultă să taie „cordonul ombilical” cu tatăl?

Léa nu dă lecții nimănui, ci face posibilă (re)găsirea sensului. În asta mi se pare că stau miracolul și frumusețea acestui serial: face să renască, atunci când pare mort, atașamentul invizibil, dar inalterabil care îi leagă pe evrei de propriile rădăcini.

Cartea *Viața fără cei dragi. Mic tratat de consolare*, de Delphine Horvilleur, este disponibilă la Editura Hasefer.

Serialul *Le Sens des Choses* este disponibil în România pe platforma Max, tradus cu titlul *Reformed*.

Irina MARKOVITS

Israelul continuă războiul din Gaza

In condițiile în care negocierile cu privire la eliberarea ostaticilor au eșuat, Hamas eliberând sub presiune americană unul singur, pe Elad Alexander, soldat în armata israeliană, cu dublă cetățenie americano-israeliană, guvernul israelian a decis că, după încheierea turneului președintelui Trump în Orientul Mijlociu, respectiv în țările arabe din Golf, să lanseze o nouă operațiune terestră, extinsă pe tot teritoriul Fâșiei Gaza. Guvernul și armata consideră că ar fi un ultim asalt înainte de înfrângerea definitivă a Hamas și de eliberarea ostaticilor care mai sunt în mâna organizației teroriste.

Într-o declarație, armata israeliană a arătat că a început „operațiuni terestre extinse” în nordul și în sudul teritoriului, acestea făcând parte dintr-o nouă campanie numită „Carele de luptă ale lui Gideon”. Forțele israeliene de apărare vor continua să acționeze împotriva organizațiilor teroriste din Fâșia Gaza, pentru a-i apăra pe civilii israelieni. Noul plan, se mai arată, este menit să crească presiunea asupra grupului Hamas ca să-i elibereze pe ostaticii deținuți. În urma unor lovituri preliminare, armata a ucis zeci de luptători Hamas și a lovit peste 670 de ținte. Drept consecință a reluării luptelor,

Hamas a revenit la masa negocierilor la Doha, iar partea israeliană așteaptă noile lor propuneri. Potrivit ultimelor informații, partea israeliană a constatat schimbări esențiale în poziția Hamas și analizează o propunere de încetare a focului pe termen scurt

și un acord mai extins care să ducă la încetarea definitivă a conflictului.

Între timp, militari israelieni au interceptat o rachetă lansată din Yemen de către forțele Houti care au afirmat că vor continua să lanseze rachete până la încetarea războiului din Gaza. Ele au ajuns la un acord cu SUA privind încetarea bombardamentelor, dar înțelegerea nu s-a referit și la Israel. La rândul său, Israelul a bombardat porturile Hodeida și Salit de la Marea Roșie, deținute de Houti,

și a amenințat că, dacă atacurile cu rachete continuă, va ținti conducerea Houti.

În ceea ce privește viitorul Fâșiei Gaza, Israelul ar deține un plan care prevede ocupația militară a teritoriului, schimbări politice, educaționale și proiecte de reconstrucție, iar după liniștirea lucrurilor, crearea unor unități administrative palestiniene, excluzându-se Hamas sau Autoritatea Palestiniană.

În urma bombardamentelor intenționate și a blocadei introduse de Israel pentru furnizarea ajutoarelor alimentare, apă și medicamente, însăși armata israeliană a recunoscut că situația umanitară este grav afectată. Măsura de interdicție a fost luată după ce s-a constatat că Hamas pune mâna pe ajutoare pe care le folosește pentru sine. Luând la cunoștință situația și în condițiile unor presiuni imense din partea SUA, a președintelui Trump și a unor organizații internaționale, premierul Benjamin Netanyahu a decis să se permită din nou furnizarea ajutoarelor. Acest demers, au sesizat observatorii situației din Israel, ar putea duce la conflicte în cadrul coaliției guvernamentale, chiar la căderea cabinetului.

Eva GALAMBOS

Peste 500 de rabini americani au respins agenda lui Trump de combatere a antisemitismului

Rabini și cantori din diferite comunități au trimis o scrisoare președintelui american în care critică administrația Trump că „abuzează de problema” antisemitismului, alăturându-se astfel altor lideri evrei cu opinii similare. Acțiunea a fost organizată de două grupuri evreiești: JStreet și grupul rabinic Truah. Ea a urmat unei alte scrisori a organizației HIAS de ajutorare a refugiaților, semnată de 560 de lideri religioși evrei. Această scrisoare condamnă „folosirea imorală a legii” de către administrația Trump, citând mai ales campaniile de deportare ale administrației.

Scrisorile sunt o parte din apelurile din ce în ce mai intense ale liderilor evrei care au acuzat administrația Trump că folosește antisemitismul drept pretext pentru a-și extinde agenda împotriva universităților și a înăspri măsurile împotriva imigranților. „Felul în care administrația Trump pretinde că ar combate antisemitismul nu este pentru a-i proteja pe evrei, ci pentru a abuza de problemă, a-i dezbină pe americani, a submina democrația și a afecta alte

comunități vulnerabile”, se arată în scrisoarea Jstreet-Truah. „A lipsi universitățile de fonduri, a amenința studenții protestatari cu deportarea și a-i folosi pe evrei ca justificare pentru niște tactici autoritare nu ne face viața mai sigură, ci mai vulnerabilă. Respingem aceste atacuri cinice, sub pretextul apărării studenților evrei, asupra învățământului superior, instituții care, de-a lungul istoriei, au fost bastioane ale vieții academice și culturale evreiești”, se mai arată în această scrisoare.

Potrivit unui recent sondaj, cei mai mulți evrei americani se opun felului în care a abordat președintele Donald Trump problema antisemitismului. De asemenea, cinci senatori evrei au criticat într-o scrisoare măsurile dure luate de administrație împotriva Universității Harvard care a fost lipsită de fonduri federale de 2,2 miliarde de dolari, din cauza reacțiilor la antisemitismul din campusuri. Scrisoarea HIAS a criticat mai ales revocarea unui număr mare, de peste 1.200, de vize studentesce.

Eva GALAMBOS

O hartă a incidentelor antisemite globale

Un demers comun al American Jewish Committee (AJC) și USC Shoah Foundation își propune lansarea unei inițiative globale pentru documentarea și cartografierea antisemitismului. Cele două

contracareze antisemitismul.

Inițiativa, dezvăluită în cadrul American Jewish Committee Global Forum 2025, va implica colectarea și păstrarea mărturiilor și a datelor referitoare la evenimentele antisemite moderne. Prin valorificarea experienței vaste a USC Shoah Foundation în strângerea mărturiilor, proiectul își propune să ofere o înțelegere nuanțată a peisajului actual al antisemitismului.

Ted Deutch, directorul general al AJC, a subliniat urgența inițiativei, afirmând că recrudescența incidentelor antisemite necesită o acțiune curajoasă și coordonată. El a subliniat importanța documentării acestor evenimente pentru a oferi răspunsuri eficiente și programe educaționale: „Trebuie să arătăm în mod clar lumii (...) ce este antisemitismul, cum arată și ce consecințe personale are asupra

evreilor din întreaga lume. AJC a văzut, pe propria piele, modul în care antisemitismul s-a transformat și s-a manifestat în diferite moduri de la sfârșitul Holocaustului și până în prezent.”

Dr. Robert J. Williams, director executiv al USC Shoah Foundation, a declarat că parteneriatul va spori eforturile de educare a publicului cu privire la realitățile antisemitismului de astăzi. El a subliniat rolul mărturiilor personale în transmiterea impactului uman al urii și al prejudecăților. „Parteneriatul nostru cu AJC ne va permite să ajungem la supraviețuitorii violenței antisemite din întreaga lume. La rândul său, aceasta este o declarație puternică referitoare la faptul că atragerea atenției lumii asupra antisemitismului necesită parteneriate construite pe un angajament comun de a da glas istoriilor personale ale celor care au experimentat și continuă să experimenteze una dintre cele mai vechi și mai durabile forme de ură ale umanității.”

Dan DRUȚĂ

Manifestările antisemite au crescut pretutindeni în lume

In ultimele săptămâni au fost publicate două rapoarte cu privire la situația antisemitismului în lume în 2024. Unul dintre documente îi aparține Mișcării de Combatere a Antisemitismului (CAM), o coaliție de sute de organizații care luptă împotriva antisemitismului, iar celălalt, Universității din Tel Aviv.

Potrivit raportului CAM, anul trecut au fost identificate 6.326 de incidente antisemite, majoritatea, respectiv 4.329 (68,4%), provocate de ideologia de extremă stângă, o schimbare față de cercetările din 2022 în care domina extrema dreaptă. Comparativ cu anul 2023, a existat o paritate între cele două extreme ale spectrului politic. „Ne confruntăm cu valul cel mai sever de antisemitism de după terminarea celui de Al Doilea Război Mondial, un fenomen care necesită o atenție globală. Comunitățile evreiești din întreaga lume au devenit ținta permanentă a unor atacuri de violență, hărțuire și discriminare sistematică, alimentate de un amestec de extremism de stânga, de dreapta și islamism, iar eșecul internațional de a combate reparația lor amenință securitatea și stabilitatea vieții evreiești din întreaga lume”, se arată în introducerea raportului.

Cercetătorii CAM au stabilit că incidentele motivate de convingeri de extrema stângă au crescut cu 324% comparativ cu 2023, iar incidentele islamiste, 461, au crescut cu 54,8%, în timp ce cele de extremă dreaptă au scăzut cu 54,8%. Pe categorii, dintre cele 6.326 de incidente, 4.907 (77,6%) se referă la discursuri incitatoare de ură, 822 (13%) la vandalism și 597 (9,4%) s-au manifestat ca violențe fizice sau amenințări.

Au fost analizate și incidentele din campusurile universitare care au însumat pe plan global 1.069 de cazuri, cu o creștere de 120% comparativ cu 2023 și 198% comparativ cu 2022. Printre organizațiile răspunzătoare se află Studenții pentru Justiție în Palestina (SJP), Facultatea pentru Justiție în Palestina (FJP) și Vocea Evreiască pentru Pace (JVP).

Ca răspândire geografică, cele mai multe, 70,6%, au avut loc în SUA și în Europa Occidentală; în SUA, statele cu cele mai multe incidente au fost New York (668), California (329), Washington, DC (157), Illinois (145) și Pennsylvania (142).

În preajma Zilei de Comemorare a Holocaustului din Israel, Universitatea din Tel Aviv a publicat un raport despre antisemitismul din lume. Comparativ cu perioada imediată după atacul din 7 octombrie 2023, în 2024 incidentele antisemite s-ar fi redus ca număr, dar rămân mult mai ridicate decât cele înregistrate înaintea atacului. „Contrar credințelor populare, valul de antisemitism nu s-a intensificat ca urmare a războiului din Gaza și a dezastrului umanitar de acolo. Vârful a fost în perioada octombrie-decembrie 2023 și, după un an, s-a înregistrat peste tot un declin în numărul incidentelor”, a declarat prof. Uriva Shavit, redactorul-șef al raportului. Cifrele cele mai alarmante sunt în Australia, SUA și Canada, se constată în document.

Eva GALAMBOS

organizații evreiești au anunțat un parteneriat care vizează documentarea și cartografierea incidentelor antisemite contemporane din întreaga lume. Această colaborare urmărește să creeze o resursă cuprinzătoare pentru educație, cercetare și elaborarea de politici care să abordeze și să

IUDAICA

„Un periplu care a marcat profund ansamblul delegației franceze”

Interviu cu prof. univ. dr. CAROL IANCU, consilier și ghid științific al delegației AJCF

Vizita în România a delegației uneia dintre cele mai importante asociații din Franța, Amitié Judéo-Chrétienne de France (AJCF), al cărei scop principal este „promovarea cunoașterii reciproce, respectului, înțelegerii, prieteniei între evrei și creștini”, a reprezentat o reafirmare pentru „combaterea antisemitismului, rasismului și cultului morții răspândit de terorismul jihadist care îi vizează atât pe israelieni, cât și pe evreii din diaspora, ca și pe creștini și musulmani în diferite țări”, îi definea obiectivul profesorul emerit Carol Iancu, de la Universitatea Paul Valéry din Montpellier, conducătorul delegației. „Asociația își propune ca evreii și creștinii să contribuie printr-o prezență civică și spirituală la orientarea democratică a societății moderne, înfăptuind ideologiile vehiculate de mișcările de extrema dreaptă și de extrema stângă prin luări de poziție îndeosebi în organul său de presă, revista «Sens», și în diferitele media și rețele sociale. Printre alte activități, asociația organizează călătoriile culturale și de studiu în Franța și în străinătate, iar pentru 2025 a fost luată hotărârea de a vizita România.”

nității, Lia Borza, care ne-a familiarizat cu istoricul sinagogii și ne-a purtat pașii în sala muzeală de la etaj.

Despre viața evreiască a comunității clujene ne-au vorbit, în sinagoga restaurată și în noul centru comunitar, președintele Dorel Ornescu, jurnalista Andrea Ghiță, prof. univ. dr. Andrei Marga, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă, prof. univ. dr. Ioan Chirilă.

La Oradea, delegația a vizitat sinagoga ortodoxă, Biblioteca Universității, Centrul de Cercetare a Istoriei Evreilor „Eva Heyman”, Muzeul de Istorie a Evreilor din Oradea, Memorialul Eva Heyman și a fost ghidată de: președintele comunității, ing. dr. Felix Koppelman; prof. univ. dr. Antonio Faur; directoarea bibliotecii, Florica Ujoc; dr. Diana Iancu; Mariana-Emilia Teszler, președinta Asociației Tikvah.

Casa memorială „Elie Wiesel” și Memorialul Victimelor Comunismului și ale Rezistenței au fost popasurile

delegației la Sighet unde am fost primiți de președintele David Lieberman.

Întâlniri ecumenice au fost la Stânceni și Văratec.

Iașiul a constituit un popas larg: comunitar, universitar, cu incursiuni în istoria Pogromului din 1941. Au vorbit prof. univ. dr. Alexandru-Florin Platon, prof. univ. dr. Andrei Hoișie. În Sinagoga Mare restaurată au fost ghizi Silviu Segal, Martha Eșanu, lector Francesca Solomon.

La Hârlău au fost vizitate sinagoga restaurată, Biserica Sf. Gheorghe, ctitorie a lui Ștefan cel Mare, prezentată de pr. paroh Dumitru Tincu. Primarul Gheoghiță Curcă a onorat oaspeții cu o primire oficială.

La Roman, președintele Iancu Wexler a ghidat delegația în sinagogă și la monumentul Vioricăi Agarici.

A fost un periplu care a marcat profund ansamblul delegației franceze.

– Vă mulțumesc!

Iulia DELEANU

– Ce a determinat opțiunea organizatorilor pentru a fi consilier și ghid științific al vizitei, dar și acceptarea propunerii dumneavoastră?

– În 2024 am fost onorat cu „Premiul național al Prieteniei Evreo-Creștine din Franța, Hubert Heilbronn” din partea Asociației Amitié Judéo-Chrétienne de France. Sunt implicat activ, de mulți ani, în dialogul evreo-creștin, fiind fondator și conducător al Asociației Prietenii lui Jules Isaac, filială în Montpellier a AJCF.

– Ce criterii au stat la baza denumirii, alcătuirii și organizării programului?

– Am intitulat programul „România iudaică 2025” (29 aprilie - 8 mai 2025) având ca deziderate: mai buna cunoaștere a istoriei evreilor din România, comunitatea fiind, demografic, în anii interbelici, a treia din Europa; situația actuală a unor comunități și obști (București, Târgu-Jiu, Alba Iulia, Cluj-Napoca, Oradea, Sighet, Piatra-Neamț, Iași, Hârlău, Roman); relațiile cu creștinismul ortodox și cu alte culte creștine; evaluarea patrimoniului evreiesc prin vizitarea lăcașurilor de cult și a muzeelor; întâlniri cu personalități universitare, religioase; vizitarea unor instituții culturale de prestigiu, inclusiv în localități cu rezonanță istorică, precum Stânceni, Văratec, Podu Iloaiei.

– Pe care dintre participanți îi considerați mai reprezentativi?

– Președintele AJCF, director emerit al Institutului Francez din Roma, prof. univ. Jean-Dominique Durand; vicepreședintele AJCF, prof. univ. Anne-Marie Reijnen; pastorul protestant dr. Richard Prasquie; președintele onorific al CRIF, Raphael Hadas-Lebel; președinta secției onorifice a Consiliului de Stat, prof. univ. Mireille Hadas-Lebel, specialistă în iudaismul antic, cunoscută în România prin cărți apărute la Editura Hasefer.

– Ce momente s-au evidențiat în timpul vizitei?

– La Templul Coral din București, unul dintre cele mai frumoase monumente arhitectonice din țară, secretarul general al FCER, Eduard Kupferberg, și prim-rabinul Rafael Shaffer au prezentat viața religioasă a comunității. Au salutat delegația noastră: subsecretar de stat în Ministerul Culturii, Irina Cajal; prof. Francisca Băltăceanu; prof. Monica Broșteanu; arh. Marina Nicolaev; conf. univ. Răzvan Vancu; conf. univ. Adrian Niculescu; conf. univ. Ilie Valentin; George Gîlea, directorul Editurii Hasefer.

Ghizi la Muzeul de Istorie și Cultură a Evreilor din România au fost dr. Anca Tudorancea (CSIER) și di-

rectoarea muzeului, Carmen Hannah Iovitu.

Un moment memorabil, realizat în colaborare cu dr. Felicia Waldman, prof. asociat la Centrul pentru Studii Ebraice al Universității din București, a fost cel de la Academia Română. În Aula Magna au vorbit vicepreședintele Academiei, acad. Marius Andruș, prof. univ. dr. Jean-Dominique Durand, prof. univ. dr. Carol Iancu, membru de onoare al Academiei. La Biblioteca Academiei au fost prezentate documente originale privind primele volume imprimate, psaltiri, manuscrise ale unor mari scriitori.

Opere ale lui Brâncuși au fost admirate la Târgu-Jiu.

Ghid la sinagoga restaurată din Alba Iulia ne-a fost președinta comu-

Moses Mendelssohn, iluministul moderat (ep. II)

La finalul secolului al XVIII-lea, Moses Mendelssohn va fi implicat într-o dispută intelectuală cu pastorul Johann Caspar Lavater. Menționam data trecută ideea lui Mendelssohn conform căreia religia ar trebui să țină de sfera personală, în acord cu principiile iluminismului care promova o viață publică laică. În aceeași perioadă asistăm însă și la poziționări mai conservatoare, nu doar din zona iudaică, ci și din cea creștină. Pastorul (elvețian la origine) Lavater îi scrie lui Mendelssohn în jurul anului 1769 o scrisoare deschisă în care îl provoacă să contra-argumenteze argumentele în favoarea creștinismului. În cazul în care Mendelssohn nu reușea să găsească răspunsurile adecvate, Lavater îl provoca să se convertească la creștinism. Mendelssohn este pus astfel într-o situație publică delicată: nu vrea să atace creștinismul, dar nici să accepte ideea că iudaismul este inferior. De asemenea, comunitatea iudaică germană aștepta răspunsul lui Mendelssohn, îndeosebi în contextul ideilor din jurul Haskalei. Mendelssohn răspunde cu o scrisoare elegantă și echilibrată, în care refuză să accepte condițiile lui Lavater și nici nu atacă teologia creștină, dar insistă asupra faptului că nimeni nu ar trebui să fie obligat să se justifice public pentru credința sa. Observăm cum Mendelssohn apără cu tărie dreptul la libertatea religioasă și susține că credința fiecăruia reprezintă nu o chestiune de interes public, ci o alegere din registrul vieții private.

Mendelssohn afirmă cu tărie că diversitatea religioasă este legitimă și că adevărul religios nu este monopolul unei singure tradiții. Pentru Mendelssohn, religia trebuie să se bazeze pe convingere interioară, nu pe presiune exterioară, indiferent de beneficiile pe care le-ar aduce o opțiune sau alta. Acest episod din viața lui Mendelssohn devine astfel o pledoarie pentru libertatea de conștiință și o critică subtilă a prozelitismului mascat sub forma dialogului intelectual. Mendelssohn reușește să păstreze echilibrul între fidelitatea față de iudaism și respectul față de creștinism, fără a abdica de la principiile iluministe. Nu e vorba atât de un îndemn la secularism în răspunsul lui

Mendelssohn, cât de unul pentru respectarea libertății și a drepturilor individuale.

În 1783 Mendelssohn publică în limba germană opera sa magistrală, *Jerusalem oder über religiöse Macht und Judentum* („Ierusalim sau Despre puterea religioasă și iudaism”). Această lucrare conține viziunea filozofică cea mai articulată a sa și cea mai completă prezentare a iudaismului ca religie rațională. Contextul în care Mendelssohn scrie acest text este unul complicat: pe de o parte în Franța și în spațiul germanic se fac pași pentru emanciparea evreilor, pe de altă parte unele voci din aceste regiuni au accente antisemite și fac presiuni de convertire a evreilor la creștinism. În 1782, după declararea unui soi de edict de toleranță a evreilor în monarhia habsburgică, sub Iosif al II-lea, și publicarea acelor „lettres patentes” emise de regele francez Ludovic al XVI-lea, prin care evreii din Franța primeau privilegii, religia și în special emanciparea evreilor au devenit un subiect predilect al dezbaterilor din zona Alsacia-Lorena, iar aceste dezbateri au fost adesea urmate de publicații ale clericilor creștini. Lucrarea lui Mendelssohn vine ca un răspuns la frământările din această perioadă, dar și ca o completare și o revizuire, simultan, a ideilor susținute de Christian Wilhelm Dohm. Dohm a fost un diplomat și istoric german, fiu al

unui pastor luteran, și susținător înfocat al emancipării evreilor. Influențat în mod clar de ideile iluministe, Dohm scrisese înainte de lucrarea monumentală a lui Mendelssohn un text („Despre îmbunătățirea civilă

a evreilor”) în care apăra comunitatea iudaică și dreptul acesteia la autodeterminare religioasă, încurajând integrarea evreilor în viața publică, dincolo de diferențele religioase dintre creștini și evrei. O astfel de viziune politică ar fi implicat acordarea de drepturi și obligații egale evreilor, încurajarea intrării lor în producția agricolă și producția artizanală, eliminarea restricțiilor privind locuințele și recomandarea ca școlile evreiești să includă o programă școlară generală. Mendelssohn va fi de acord cu unele dintre punctele expuse de Dohm, dar va avea o opinie distinctă față de maniera în care cel din urmă se raporta la religie.

Data viitoare vom vedea care sunt ideile principale ale lui Mendelssohn din „Ierusalim sau Despre puterea religioasă și iudaism”.

Cristian VECHIU

FILOZOFIE

COMUNITĂȚI

Lansarea cărții *Rîbnița însângărată*

În 25 aprilie, la Sinagoga Aachvas Rein, Oradea Heritage și Editura Ratio et Revelatio au lansat volumul *Rîbnița însângărată. Mărturii din acele zile. Cu o corespondență între supraviețuitori*, de Mihaela Gligor și Ofelia Thirer. Acest volum-document descrie un eveniment de maximă importanță pentru istoria românească: asasinarea zecilor de comuniști români evrei de către trupele SS în complicitate cu gardienii români, în închisoarea Rîbnița din Transnistria, în martie 1944. În urma masacrului, din 54 de prizonieri au rămas doar 3 supraviețuitori: Matei Gall, Pinhas Fishbach și Isac Valter.

Rîbnița însângărată prezintă în premieră absolută mărturiile dintre Pinhas Fischbach și Isac Valter, dar

dezvăluie și corespondența autentică purtată între Matei Gall, Pinhas Fischbach și Ihiel Benditer (un fost deținut din lagărul de la Valpniarca). Cartea, care trasează bazele Holocaustului românesc, conținând documente din Arhiva Națională a României și de la Serviciul Arhive Naționale Istorice Centrale, conține și un amplu studiu semnat de istoricul Paul A. Shapiro, directorul Muzeului Holocaustului din Washington D.C., precum și o prefață scrisă de istoricul Radu Ioanid, ambasadorul României în Israel.

La lansare, invitații prezenți au luat pe rând cuvântul. Raluca Lazarovici Vereș a fost cea care a coordonat evenimentul, dar a și tipărit cartea, fiind cofondatoarea Editurii Ratio et Revelatio. Ofelia Thirer nu a putut fi prezentă, dar a transmis printr-o înregistrare video câteva gânduri, punând accent pe ideea de a ține vie flacăra

amintirii acestui eveniment și a celor care și-au pierdut viața atunci, dar și a nevoii de unitate în aceste vremuri tulburi.

Robert Schorr, directorul Departamentului Cultură, Istorie, Artă & Media al FCER-CM, a atras atenția asupra efectelor pe termen lung, pentru poporul evreu, ale acestor atrocități din istoria recentă, comise de regimurile totalitare și în baza ideologiilor criminale.

Am ținut un moment de reculegere pentru ei cu prilejul Iom HaShoah care a fost înainte cu o zi. A urmat Robert Je-

hoshua Rezmuvcs, oficiant de cult al Sinagogii Mari de Rit Ortodox, care a punctat profund cu un citat tradus din ebraică: „Cine distruge un suflet este ca și cum ar distruge o lume întreagă. Cine salvează un singur suflet este ca și cum ar salva o lume întreagă.” Cristina Pușcaș, istoric și cercetător, a prezentat și a punctat succint câteva pasaje și idei din această lucrare atât

de vastă și cutremurătoare.

În încheiere, Mihaela Gligor, editor, cercetător principal la Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române, filiala Cluj-Napoca, a povestit cum a ajuns în posesia scrisorilor și cum această întâmplare a dat naștere unei cercetări care a avut drept rezultat această carte-document.

Masacrul de la Rîbnița nu este o poveste cu foarte multe date cunoscute și tocmai de aceea reprezintă o cărămidă esențială în completarea peisajului istoriei românești a evreilor.

Vivienn-Anamaria COSAC

Despre Pesah

După cum se spune în Biblie, după multe decenii de sclavie sub faraonii egipteni, timp în care israeliții au fost supuși unor munci dureroase și unor orori insuportabile, Dumnezeu a văzut necazul poporului și l-a trimis pe Moise la faraon cu un mesaj: „Trimite poporul Meu ca să-Mi slujească.” Dar, în ciuda numeroaselor avertismente, faraonul a refuzat să țină seama de porunca lui Dumnezeu. Dumnezeu a trimis apoi asupra Egiptului zece plăgi devastatoare, care i-au afectat și au distrus totul, de la efectivele lor până la recolte. La miezul nopții din 15 Nisan, în anul 2448 de la creație (1313 î.e.n.), Dumnezeu a trimis ultima dintre cele zece plăgi asupra egiptenilor, ucigându-i pe toți întâi-născuții lor. În timp ce făcea asta, Dumnezeu i-a cruțat pe copiii lui Israel, „trecând peste” casele lor, de unde și numele sărbătorii. Rezistența faraonului a fost ruptă și, practic, și-a alungat foștii sclavi din țară. Israelii au plecat atât de grăbiți, încât pâinea pe care o coceau ca provizii pentru drum nu a avut timp să crească. Șase sute de mii de bărbați adulți, plus multe femei și copii au părăsit Egiptul în acea zi și au început drumul spre Muntele Sinai și nașterea lor ca popor ales al lui Dumnezeu.

În amintirea acelor vremuri este porunca de a mânca azima pe care israeliții au mâncat-o când au părăsit Egiptul. Noi nu mâncăm și nici măcar nu păstrăm în posesia noastră niciun hameț de la amiaza zilei dinaintea Pesahului până la încheierea sărbătorii. Hameț înseamnă cereale dospite: orice aliment sau băutură care conține chiar și o urmă de grâu, orz, secară, ovăz, speltă sau derivate ale acestora și care nu a fost ferită de dospire sau fermentare. Acestea includ pâine, prăjituri, cereale, paste și majoritatea băuturilor alcoolice. În plus, aproape orice mâncare sau băutură procesată poate fi presupusă a fi hameț, dacă nu este certificată altfel.

Pesahul sărbătorește cea mai mare serie de miracole trăite vreodată în istorie, este un timp pentru a ajunge deasupra naturii, la miraculos. Dar cum se realizează miracolele? Să ne luăm indiciul de la mața. Plată și fără arome, întruchipează umilința. Prin scăparea de egourile umflate, suntem capabili să accesăm fântâna miraculoasă a energiei divine pe care o avem cu toții în sufletele noastre.

Chaya Cristina HAS

Pesah, tradiția iudaică dusă mai departe

Comunitatea Evreilor din Oradea și-a adunat din nou enoriașii împreună cu ocazia acestei sărbători și a însuflețit Sinagoga Mare de Rit Ortodox. Acest eveniment a fost unul profund semnificativ și îmbucurător pentru comunitatea noastră, deoarece l-am avut prezent pe prim-rabinul CE Oradea, Shraya Kav, care a venit special din Israel pentru această ocazie.

În primele două seri ale sărbătorii de Pesah, în 12 și 13 aprilie, comunitatea noastră a organizat specificul Seder ce a urmat evident după rugăciunea de seară. Rabinul Shraya Kav a oficiat cu entuziasm, bucurie și spirit solemn acest ritual. S-a citit și cântat din Hagada, atât în limba ebraică, cât și în limba română. S-au consumat alimentele simbolice: mața (azima), karpas (o verdeață precum țelina, care se înmoaie în sare, simbol al lacrimilor), maror și chazeret (ierburi amare, simbol al suferinței și al tranziției lente trăite de ei), haroset (pasta dulce care amintește de mortarul folosit de sclavi), beitzah (oul fiert, simbol al sacrificiului

și al doliului) și zeroah (carne cu os de miel, simbol al jertfei pascale, al intervenției divine).

În cadrul Sederului de Pesah cei prezenți și-au spălat mâinile de mai multe ori, după cum se amintește în povestire, gest care reflectă puritatea spirituală. Totodată, au fost marcate momentele celor patru pahare de vin care reprezintă cele patru expresii ale eliberării promise de Dumnezeu în Tora.

În cele două seri de Pesah am avut peste 100 de suflete prezente, membrii comunității noastre de diferite vârste, dar și câțiva invitați aparținând altor culte.

Întotdeauna ne face o deosebită bucurie să avem cât mai mulți oameni prezenți la toate evenimentele organizate de noi, mai ales la cele religioase, deoarece în aceste vremuri tulburi este esențial să fim uniți, protejați prin credință!

Vivienn-Anamaria COSAC

Sărbătoarea eliberării

Sărbătoarea de Pesah a început în acest an în seara de 12 aprilie și a durat până în seara zilei de 20 aprilie. Evreii suceveni au celebrat la comunitate, cu tradiționalul Seder care semnifică eliberarea din sclavia din Egipt. Lumânările au fost aprinse în acest an de două dintre fetițele din comunitate, Ariela și Ema. Președintele Sorin Golda a vorbit despre semnificația sărbătorii și despre importanța de a li se spune copiilor ce înseamnă Pesahul și tradițiile pentru statornicia poporului evreu.

Rugăciunile specifice și ritualul pentru cina simbolică de Seder au fost citite de oficiantul religios Daniel Blumenfeld. Acesta a subliniat că Pesahul și Sederul de Pesah le amintesc evreilor an de an, oriunde s-ar afla în lume, despre valoarea libertății. Platoul tradițional cuprinde: mața, pâinea sărăciei, este făcută doar cu apă,

făină și sare, nedospită, și semnifică robia în care au fost în Egipt; haroset, un amestec de nuci măcinate, mere, scorțișoară și miere, simbolizează mortarul folosit de sclavi evrei în Egipt pentru construcțiile faraonului; oul fiert tare simbolizează viața și renașterea; apa sărată este simbolul lacrimilor; maror, hrean amar, simbolizează greutatea sclaviei; karpas, amestec de cartofi fierți sau ridichi și pătrunjel, simbolul subnutriției sclavilor evrei, dar și al noului anotimp al primăverii; zeroah, carne cu os prăjită, semnul mielului sacrificat și al puterii divine care i-a scos pe evrei din Egipt.

Citirea ritualului mesei este o împlinire a poruncii adresate fiecărui evreu

de „a spune fiului său” despre eliberarea din robie, așa cum este descrisă în Cartea Exodului. Un ritual așteptat de copiii care participă la Seder este căutarea afikomanului. La începutul cinei, Daniel Blumenfeld a rupt în două o azimă și a ascuns bucata mai mare. Spre sfârșitul Sederului, copiii au căutat-o și au fost răsplătiți cu bani când au găsit-o. Fiecare participant la cina simbolică a primit o bucată din afikoman, ca semn al mântuirii prin suferință și ca simbol al faptului că în viață sunt întotdeauna multe de descoperit și un îndemn de a merge pe calea cunoașterii.

Și în această lună au continuat vizitele la sinagogă: clase de elevi de la Colegiul Național „Ștefan cel Mare”, care studiază materia „Istoria evreilor. Holocaustul”; vizita unui evreu din SUA; vizita unor persoane din Israel. La aceste întâlniri s-a prezentat istoria evreilor din Suceava și s-a făcut o scurtă prezentare a Sinagogii Gah.

Daniel CURIC

COMUNITĂȚI

Eveniment evocator de Ziua Eroilor și Ziua Independenței Israelului

În 29 aprilie 2025, membrii comunității clujene s-au reunit la Centrul Cultural Evreiesc pentru a marca două zile importante din calendarul sărbătorilor statului evreu: Iom Hazikaron (Ziua Eroilor) și Iom Haatzmaut (Ziua Independenței Israelului).

Cu acest prilej, dr. Anca Filipovici, cercetătoare la Institutul pentru Studiile Minorităților Naționale din Cluj, a ținut o foarte interesantă expunere intitulată „Sionismul din România. File de arhivă și mărturii personale”. Materialul, temeinic documentat și prezentat într-un mod accesibil, a trecut în revistă momentele definito-

rii și personalitățile emblematiche ale mișcării sioniste, în general, și a celei din România, în mod special, cu toate ramurile ei.

Participanții la expunere au aflat atât despre viața plină de vicisitudini din primele colonii românești de la Roș Pina și Zihron Yaakov, de la sfârșitul secolului al XIX-lea, cât și despre cele ale aliyalei transilvănene din perioada interbelică (1922, 1923) de

la Geulath Ahuza, Kfar Gideon și Zur Shalom.

În cadrul conferinței s-a vorbit și despre activitatea organizației Gordo-

nia Dror în ajutorarea evreilor deportați în Transnistria și facilitarea trecerii graniței pentru refugiații evrei din Polonia.

În completare, unul dintre participanți a evocat numele lui Perec Goldstein, originar din Cluj și stabilit în kibbutz Ma'agan, care, alături de Hanna Szenes, a participat la misiunea parașutiștilor din Palestina, menită să avertizeze evreii din Ungaria și să încerce să-i salveze de la deportarea la Auschwitz. Misiunea lor nu a avut sorți de izbândă, iar ei au murit eroic în toamna anului 1944.

Filmul *Speranța evreilor din Dej*, din arhiva emisiunii Shalom de la TVR Cluj, a prezentat pe scurt istoria mișcării sioniste din orașul de pe Someș și modul în care evreii dejeni, supraviețuitori ai Holocaustului, au sărbătorit înființarea Statului Israel.

Formația de muzică klezmer Mazel Tov, sub direcția muzicală a prof. Vasile Socea și având-o ca solistă pe Sulamita Socea, a prezentat un program alcătuit în mod special pentru a marca Iom Hazikaron și Iom Haatzmaut, în care figura și cântecul *Eli, Eli*, compus pe versurile Hannei Szenes.

Andrea GHIȚĂ

Roman

Oaspeți francezi la comunitate

Recent, 40 de turiști francezi au venit la Roman, conduși de renumitul prof. univ. dr. Carol Ianacu, originar din Hârlău. Oaspeții, mozaici și catolici, sunt membri ai unei asociații franceze de colaborare între evrei și creștini.

La sinagoga Leipziger, subsemnatul am vorbit despre evreii româșcani de-a lungul timpului, evoluție numerică, ocupații, religie, personalități, relații cu autoritățile, cu populația majoritară și cu celelalte minorități, iar apoi am răspuns la întrebări privind situația evreilor din localitate în anii Holocaustului, am arătat suferințele îndurate, dar și ajutorul primit din partea unor neevrei omenoși.

La Cimitirul evreiesc oaspeții au aflat că numărul mormintelor este de circa 9.000 și au văzut urmările grave ale unei furtuni abătute asupra orașului, care a doborât arbori seculari. Au fost vizitate mormintele comune ale evreilor ieșeni din Trenul Morții, plecați din Iași spre lagărul de la Călărași, după pogromul din 1941.

S-a discutat mult despre eroina Viorica Agarici, președinta Comitetului de Cruce Roșie, despre eforturile de a cruța viețile celor din vagoane, în stare gravă. S-a distribuit apă, pâine, alte alimente, îmbrăcăminte, medicamente, totul în colaborare cu conducerea comunității locale.

Un evreu francez, polonez de origine, a rostit rugăciunea *El Male Rahamim*, după ce profesorul a citit și a tradus textul inscripționat pe monumentul funerar.

A fost răspândită broșura *Doamna și Trenul Morții*, arătând că eroina a fost declarată *Drept între Popoare* de către Israel, iar municipalitatea i-a acordat titlul de *Cetățean de onoare al Romanului*.

Iancu VEXLER,
președintele CE Roman

Bacău

Lag baOmer 5785

Vremea a ținut cu noi la acest Lag baOmer, în ciuda unor perioade destul de lungi, reci și ploioase. Circa 60 de membri ai comunității au răspuns cu bucurie „prezent” la apelul nostru. Le-am reamintit participanților câteva dintre principalele date referitoare la această sărbătoare minoră. S-a discutat despre omer ca fiind o măsură de capacitate de 0,1 Efa (ceva peste 2 litri), care reprezenta

explicațiile rabinice referitoare la Lag baOmer, ca o întrerupere a perioadei de post, dintre Pesah și Șavuot. Conform părerilor rabinice, Lag baOmer ar fi ziua în care nu a murit niciun discipol de ai lui Rabbi Akiva din cauza molimei care a ucis 24.000 de discipoli în timpul răscoalei lui Bar Kohba împotriva stăpânirii romane. S-a menționat pelerinajul care se face în Israel de Lag baOmer la mormântul lui Rashbi (Rabbi Shimon Bar Iochai), autorul Zoharului, care făcea minuni pentru femeile tinere care nu aveau copii. Rashbi a murit de Lag baOmer și este înmormântat la Meron.

Conform tradiției iudaice, la moartea lui Rashbi ziua a fost de o durată și o luminozitate aparte, permițându-i rabinului să termine lecțiile pe care le ținea cu discipolii săi. Datorită acestui fapt, de Lag BaOmer sunt tradiționale focurile ample, care să fie vizibile la distanțe mari, și picnicurile la iarbă verde. Cei prezenți s-au bucurat de melodii klezmer la orgă, interpretate de maestrul Irinel Aciobăniței, și de frumoasele interpretări la chitară ale domnilor Hari Rubingher și Puiu Mandler. A urmat un reușit picnic cu preparate la grătar, într-o frumoasă atmosferă de sărbătoare.

Sinagoga online

De la început țin să subliniez că aceste cuvinte nu sunt o pledoarie pentru *Sinagoga online* în defavoarea celei fizice. Sunt convins, așa cum cred că sunt toți, că mult mai importantă este prezența față în față, la sinagogă. Însa, în condițiile în care la Bacău ne întâlnim la sinagogă doar de Șabat și de sărbători, participarea noastră la serviciile religioase online, organizate de CE Iași prin domnul Albert Lozneau și rabinul Yehoshua Aharonovitch, a căpătat o greutate aparte. Avem astfel ocazia unui contact cu prietenii noștri de la CE Iași, a unui schimb de experiență și ocazia să participăm la foarte frumoase și interesante servicii religioase în dimineața de luni și joi, uneori și la Kabbalat Șabat. Un merit deosebit îi revine domnului Albert Lozneau care este sufletul acestei activități. O

mențiune pentru intervențiile domnului rabin Aharonovitch care își pune girul pe corectitudinea desfășurării slujbelor, pentru comentariile dumnealui și pentru lecturarea pericopei săptămânale. Nu în ultimul rând, îl menționăm pe domnul Filip Petraru pentru foarte interesantele și documentatele comentarii ale Parșei săptămânale. Putem să spunem că noi, membrii CE Bacău, care participăm la aceste servicii religioase – și îi menționez aici pe domnul dr. Marcel Weisselberg, pe frații David și Avram Groper, pe domnii Florin Goldring și Iosif Donenfeld –, am căpătat o dependență de aceste slujbe religioase și de contactul permanent, fie el și online, cu prietenii de la CE Iași.

Încă o dată, mulțumim, domnule rabin Aharonovitch, mulțumim, Albert, mulțumim, CE Iași!

Hainrich BRIEF,
președintele CE Bacău

Iași

Vizita la Iași a unei delegații a Asociației de Prietenie Iudeo- Creștine din Franța

În perioada 29 aprilie - 8 mai 2025, un grup de 28 de personalități franceze (evrei și creștini), membri ai Asociației de Prietenie Iudeo-Creștine din Franța (Amitié Judéo-Chrétienne de France – AJCF), au efectuat o vizită în România.

Itinerarul acestei vizite, generic intitulat „România iudaică 2025”, a inclus localitățile: București, Târgu-Jiu, Alba Iulia, Cluj-Napoca, Oradea, Sighetu Marmăției, Bistrița, Stănceni, Piatra-Neamț, Iași, Podu Iloaiei, Hârlău, Roman.

În ziua de 6 mai 2025, la Iași, oaspeții francezi au vizitat comunitatea, Sinagoga Mare, Sinagoga Merarilor, Piața Prieteniei Româno-Israeliene, Obeliscul ridicat în memoria victimelor Pogromului de la Iași din 29-30 iunie 1941 și Muzeul Comunității Evreilor din Iași.

Despre istoria și despre prezentul comunității evreiești ieșene, de-a lungul anilor una dintre cele mai mari și mai active comunități din România, cât și despre viața culturală evreiască de aici, au vorbit oaspeților ing. Silviu Segal, secretarul comunității ieșene, lector univ. dr. Francisca Solomon, de la Facultatea de Litere a Universității „Al.I. Cuza” din Iași, și subsemnata, consilier cultural la comunitatea ieșeană.

În continuarea periplului ieșean, delegația a vizitat Muzeul Pogromului și Muzeul Teatrului Evreiesc din România, muzee din cadrul Casei Muzeelor Iași, și Cimitirul Evreiesc Păcurari, monumentul și gropile comune unde sunt înmormântate victimele Pogromului antievreiesc de la Iași, din 1941.

Martha EȘANU

măsura pentru ofranda de orz care se aducea de Pesah la Templul din Ierusalim, din prima recoltă de orz. S-a vorbit și despre Șavuot, ca o continuare a Pesahului și o încununare a libertății dobândite la Pesah, odată cu primirea Torei, pe Muntele Sinai. S-a vorbit și despre Mițva, conform Pericopei Emor, din Cartea a treia, Vaikra, de a număra cele 7 săptămâni dintre Pesah și Șavuot. Perioada Omerului (Sefirat HaOmer – numărătoarea celor 7 săptămâni ale Omerului) este considerată, conform Torei, ca perioada de purificare a sufletelor în vederea primirii Torei. S-au amintit și

COMUNITĂȚI

Sf. Gheorghe

Victimele Holocaustului comemorate la Sfântu Gheorghe

Evenimentul a avut loc în Parcul Memorial al Holocaustului din municipiu, cu participarea elevilor, cadrelor didactice, oficialităților locale și reprezentanților comunității evreiești din județ, care au adus un omagiu celor 611 evrei deportați în mai 1944, printre care și 52 de copii, uciși în lagărul de la Auschwitz, relatează Agenția Agerpres.

„În 3-5 mai 1944, evreii din județul Trei Scaune și din Ciucul de Jos au fost ghețoizați în Sfântu Gheorghe, pe strada Ciucului, în locația în care se află în prezent Universitatea Sapienția. Era o clădire în construcție, fără acoperiș, fără geamuri și, după circa o săptămână, au fost imbarcați în vagoane de vite, duși la Reghin și de acolo la Kosice și Auschwitz și din cei peste 750 de evrei deportați, 611 nu s-au mai întors. Dintre acești 611, a căror memorie este marcată pe zidul

memorial din interiorul acestei capele, minimuzeu o intitulăm noi, au fost 52 de copii din Sfântu Gheorghe, cu vâr-

ste cuprinse între 1 an și 14 ani, care au avut «vina» că erau evrei (...) Evenimentul de azi a avut două mesaje: de a nu uita și de a comemora această parte întunecată a istoriei Europei, a omenirii, a Transilvaniei și a acestei localități; și al doilea obiectiv, acela de a face, înțelegând partea neagră a istoriei, acești copii, tineri, viitorul, ca niciodată cu nimeni să nu se repete astfel de atrocități”, a declarat pentru AGERPRES Herman Rosner, reprezentantul Obștii Evreilor din Sfântu Gheorghe.

Printre participanți s-a numărat și

Tabak Tamás, fiul unuia dintre puținii supraviețuitori ai Holocaustului. „Tatăl meu s-a născut într-o localitate de lângă Miercurea Ciuc și a fost deportat la Auschwitz în anul 1944. S-a întors singur și nu a mai găsit pe nimeni acasă. După aia a fost înrolat în armata română, s-a întâlnit cu mama și au făcut doi copii: pe mine, numit Tamás-Ervin după fratelui unchiului meu, care n-a supraviețuit la Auschwitz; și pe Ștefan, numit după tatălui meu, care nici el nu a supraviețuit la Auschwitz”, a spus Tabak Tamás.

Printre puținii supraviețuitori ai Holocaustului s-au numărat și doctorul Lichtenstein din localitatea Comandău și Hirshon Tibor originar din Ozun, care trăiește în prezent în Israel, a amintit Ilinca Rodica, unul dintre profesorii prezenți la eveniment. Aceasta a adus cu ea și o fotografie a uneia dintre fetițele care și-au găsit sfârșitul tragic în anul 1944 la Auschwitz.

Elevii participanți la ceremonie au rostit, pe rând, numele câte unuia dintre copii deportați, într-un gest simbolic menit să păstreze vie amintirea celor dispăruți.

„Ca perspectivă, aș vrea să văd momentul în care acolo (n.r.: în partea de jos a parcului) să avem un ecran mare, dumneavoastră să stați pe iarbă și să proiectăm filme care vorbesc despre ceea ce a fost, despre atrocitățile Holocaustului, *Lista lui Schindler*, *Fiul lui Saul* și altele. Și sper că va veni acea zi”, a mai spus Herman Rosner.

(R.E.)

AD MEA VEESRIM!

Președinți de comunități născuți în luna iunie

Dorel-Emil Ornescu

Președintele CE Cluj, ing. Dorel-Emil Ornescu, menține prestigiul de care se bucură una dintre comunitățile cu bogată tradiție culturală evreiască din țară. O face împreună cu echipa Comitetului de Conducere, oameni la fel de devotați binelui comun. Noul sediu comunitar, recent inaugurat, se remarcă printr-o viață culturală intensă. Sunt organizate expoziții, conferințe, simpozioane. În sinagoga restaurată au loc concerte susținute de formația Mazal Tov și de corul Shira Hadasa.

Sorin Golda

Președintele CE Suceava, prof. Sorin Golda, unul dintre cei mai longevivi lideri comunitari din țară, atrage oamenii spre comunitate prin evenimente culturale, sărbători evreiești, derularea de programe educative pe teme iudaice (muzică, conferințe, filme). Se îngrijește de vârstnicii singuri, suferinzi. Cu darul ospetiei specific bucovinean, oaspeții din țară și de peste hotare sunt primiți cum se cuvine în sinagoga restaurată, spațiu cultural pentru celebrarea Zilei Limbii și Teatrului Idis.

Marcel Grinberg

Vicepreședintele CE Piatra-Neamț și responsabil al Obștii din Târgu-Neamț, Marcel Grinberg, gestionează eficient problemele dificile ale obștii. Evrei au rămas puțini, majoritatea vârstnici, cu probleme de sănătate. Are grijă, via DASM, de ajutorarea lor în existența de zi cu zi, sprijinindu-i din punct de vedere social, medical, sufletesc. Sinagoga este bine întreținută, dar necesită renovare. Primește frumos originari din Târgu-Neamț, veniți să viziteze mormintele înaintașilor.

Tulcea

Elevi în vizită la Templul Israelit

În ziua de 19 mai 2025, elevii din clasa a XI-a C de la Liceul Teoretic „Ion Creangă” din Tulcea, coordonați de profesoara Mariana Halău, au vizitat Templul Israelit din Tulcea. Subsemnatul am prezentat un scurt istoric al istoriei comunității evreilor din orașul și județul Tulcea și al obiectivelor evreiești din Tulcea și din județul Tulcea.

Au fost prezentate etapele de reparație capitală a Templului, din perioada 2010-2014, dar și majoritatea evenimentelor religioase, comemorative și culturale care s-au desfășurat în Templu din 2014 până în anul 2024

și în primele luni ale acestui an.

O atenție deosebită a fost acordată Muzeului de Istorie a Evreilor din Tulcea și din județul Tulcea, unde se pot vedea obiecte de cult iudaic, litografii, documente, fotografii.

Elevii au fost deosebit de receptivi la explicațiile și prezentările efectuate și au fost invitați la activitățile pe care comunitatea le va organiza.

Solomon FAIMBLAT, președintele CE Tulcea

Sibiu

Sărbătoarea care ne apropie

Pesahul este cea mai mare sărbătoare evreiască și totodată o sărbătoare universală. Sărbătoarea nașterii poporului evreu și totodată sărbătoarea libertății, a eliberării din robie: *Mi avdut l'herut* („Din robie în libertate”).

Hagada ne spune că în fiecare generație fiecare om trebuie să știe că nu strămoșii lui au ieșit din Egipt, ci el însuși a ieșit din Egipt. De aceea Hagada este a doua cea mai răspândită și mai tradusă carte ebraică de iudaism, prima după Tora. Ea trebuie să fie înțeleasă de toți, inclusiv de copii.

Participanților la sărbătoarea de Pesah din Sibiu, 30 de persoane, le-au fost oferite ouă, pască, produse din carne de pasăre, legume, vin și prăjituri tradiționale, ca la un Seder, totul pregătit cu mare atenție de membrii comunității sibiene. S-au explicat semnificațiile fiecărui ingredient al

Sederului (mața, haroset, ou, apă sărată, maror, karpas, zeroah), care se așază pe un platou special (ke'ara), alături de supă cu *kneidlach* și de cele patru pahare de vin roșu.

Tiberiu BARUCH, președintele CE Sibiu

Radiografia unei comunități: examen de sine, rezumat al prezentului, schiță de perspectivă

Interviu cu prof. SORIN GOLDA, președintele CE Suceava

Față-n față!

Era firesc pentru unul dintre cei mai longevivi președinți de comunitate din țară, cum este prof. Sorin Golda, ca, în preambul, să facă o radiografiere a comunității pe care o conduce de aproape 20 de ani, de când, la propunerea fostului său lider, Soil Pietraru – care l-a sprijinit și căruia îi poartă respect și afecțiune –, a acceptat să candideze pentru această poziție. L-a stimulat faptul că oamenii i-au acordat încredere în alb, votându-l. Interpretarea radiografiei s-a constituit într-un examen de sine, un rezumat al prezentului și o schiță de perspectivă.

– Ca la orice analiză, există lucruri bune și mai puțin bune. Ceea ce am realizat de când sunt președinte și până acum a fost revenirea la o viață evreiască mai puternică a evreilor

suceveni, asigurându-le desfășurarea rugăciunilor într-o sinagogă refăcută total. Din grijă față de patrimoniul nostru sacru, am reușit intabularea tuturor cimitirelor din Suceava, ele devenind de jure și de facto proprietăți ale FCER. Analizând situația majorității membrilor de comunitate, vârstnici, singuri, suferinzi, am solicitat DASM

ce a fost acceptat.

În prezent ne pregătim pentru a VIII-a ediție a Zilei Limbii și Teatrului Idiș, care are loc în 30 mai. Până acum nu am primit semnale din partea autorităților, dar sperăm că evenimentul va continua. În ultimii trei ani ne-am bucurat de prezența în festival a lui Matei Vișniec și de jocul în sinagogă al actorilor de la teatrul care-i poartă numele.

În premieră, au fost deschise Arhivele județene privitoare la evreii din zona noastră. Am solicitat conducerii Arhivelor amintite accesul la documentele, până acum rămasse necunoscute, despre evreii din

Suceava, Burdujeni, Ițcani, pentru a-l sprijini pe secretarul comunității, Daniel Curic, absolvent al Facultății de Istorie. Aceasta deoarece, în urma discuțiilor cu prof. univ. dr. Florin Pîntescu, decanul Facultății de Istorie și Geografie a Universității „Ștefan cel Mare”, Daniel Curic s-a înscris la doctorat cu teza cu titlul *Comunitatea evreiască din Suceava în prima jumătate a secolului al XX-lea*. Cererea mi-a fost acceptată. Menționez că documentele nu au mai fost cercetate, ceea ce conferă inedit lucrării în curs de elaborare.

Vom continua, prin parteneriate cu conducerile de școli generale, licee, colegii sucevene, prezentarea obiectivă a istoriei evreilor din zona Sucevei, în cadrul disciplinei devenite obligatorii în învățământul preuniversitar, „Istoria evreilor. Holocaustul”. Vom colabora cu Muzeul Bucovinei, cu Universitatea „Ștefan cel Mare”, prin Facultatea de Istorie și Geografie, toate din Suceava, la conservarea cimitirului vechi din oraș.

– Care este vechimea comunității, ce evoluții a cunoscut?

– Documentele istorice atestă prezența evreilor în zonă începând din secolul al XV-lea, cu evoluție de-

Ziua Națională a Israelului sub umbra războiului și a ostaticilor

Cea de a 77-a aniversare a Independenței Israelului a fost marcată la București, la Opera Română, în prezența unui public numeros. Au fost de față parlamentari, reprezentanți ai guvernului, ai corpului diplomatic, personalități culturale, membri ai comunității evreiești, israelieni și mulți prieteni români ai Israelului.

Ceremoniile au fost deschise de viceambasadorul Rami Teplitskiy care a arătat că evenimentul a fost organizat de Ambasada Statului Israel în România, de Complexul Educațional Laude-Reut și de Camera de Comerț România-Israel. Viceambasadorul a prezentat situația grea în care se găsește Statul Israel în aceste momente, războiul dus împotriva teroriștilor Hamas și faptul că în mâinile lor se mai află ostatici care trăiesc în condiții îngrozitoare și pe care Israelul speră să-i aducă înapoi. Drept ilustrație a acestei idei, el a amintit că la această aniversare de la București se află Doron Steinbrecher, o tânără israeliană de origine română, ostatică a Hamas, care a petrecut peste 400 de zile în tunelurile teroriștilor din Gaza.

Eroismul ei a fost scos în evidență în discursul rostit de E.S. Lior ben Dor, ambasadorul Statului Israel. „În această seară sărbătorim 77 de ani de la înființarea Statului Israel și pentru noi este un moment plin de bucurie”, a arătat E.S. El a mai precizat: „Este adevărat că sărbătorim 77 de ani de la independență, dar nu uităm că trecem prin cele mai grele și provocatoare capitole din istoria națiunii noastre. Dar prin perseverență, credință și speranță vom continua să mergem înainte...

Suntem deosebit de emoționați că avem alături de noi un ostatic ce a supraviețuit în captivitate, tânăra Doron Steinbrecher. Chiar dacă a fost eliberată, ea luptă în continuare pentru eliberarea ostaticilor care trăiesc în condiții inumane. Doron, prin reziliența ei, întruchipează spiritul invincibil al poporului israelian.” Vorbitorul a adăugat că poporul israelian se va ridica de fiecare dată, după fiecare provocare pe care o are de înfruntat, „devenind mai puternic pe parcursul călătoriei sale, așa cum a dovedit-o când a înființat Statul Israel, la doar trei ani după ce poporul evreu ieșise din oro-

rile Holocaustului. Israelul a fost întemeiat pentru a oferi pace și siguranță tuturor cetățenilor săi și pentru a oferi un cămin sigur pentru poporul evreu. Ambasadorul a arătat că, în cei 77 de ani, Israelul a devenit o țară dezvoltată, cu o dinamică specială, situându-se într-o serie de domenii pe primele locuri din lume. Și nu este vorba numai de tehnologie, ci și de artă, cultură. „Și, în ciuda condițiilor grele, continuăm să visăm și să creăm.”

Ambasadorul Statului Israel a amintit de provocarea căreia trebuie

să-i facă față Israelul din cauza războiului, spunând: „Se va face orice ca să se asigure supraviețuirea și securitatea cetățenilor, a granițelor; și eforturile nu se vor încheia decât atunci când vom aduce ostaticii înapoi.”

E.S. a mulțumit României pentru că a fost alături de Israel, pentru toate eforturile de a aduce ostaticii acasă: „Apreciez foarte mult prietenia față de noi, sprijinul și solidaritatea poporului român.” De asemenea, a mulțumit partenerilor cu ajutorul cărora a reușit să organizeze acest eveniment, în primul rând președintelui Complexului Educațional Laude-Reut, Tova ben Nun-Cherbis, lui Călin Coșar, președintele Camerei de Comerț România-Israel, și directorului Operei din București, Daniel Jinga.

Mesaje de solidaritate și de simpatie au fost transmise de Guvernul României (dr. Alexandru Rafila, ministrul sănătății), de Ministerul român de Externe și de Tova ben Nun-Cherbis care a mulțumit sponsorilor pentru că au contribuit la organizarea evenimentului.

Invitată să ia cuvântul, Doron Steinbrecher a descris clipele de groază petrecute ca prizonieră a Hamas, fiind însă permanent conștientă că trebuie să reziste. Ea a mulțumit României pentru intervențiile făcute vizând eliberarea ei. „Mulțumesc, România, că ai făcut totul pentru ca eu să pot fi azi aici”, și-a încheiat tânăra mesajul adresat publicului.

În partea a doua a evenimentului, artista israeliană Galit Giat, acompaniată de Orchestra Operei din București, dirijor Daniel Jinga, a interpretat unele dintre cele mai populare melodii cunoscute de publicul român și israelian și a încântat publicul român interpretând refrenul unuia dintre cele mai cunoscute și îndrăgite cântece românești, *Sanie cu zurgălăi*.

Eva GALAMBOS

mografică în creștere până în secolul al XIX-lea. La începutul secolului al XX-lea, Bucovina făcea parte din Imperiul Austro-Ungar. După Marea Unire din 1918, Bucovina devenea parte din România Mare. Populația evreiască reprezenta 27% din totalul populației sucevene. De la începutul anului 1941 până la 9 octombrie al aceluiași an, când au început deportările în Transnistria, evreii din Suceava și din întreaga Bucovină au fost comasați în ghetouri. În prezent, la 9 octombrie este marcată Ziua Națională de Comemorare a Victimelor Holocaustului. De la primul mandat de președinte până azi, împreună cu directorul Muzeului Bucovinei, Constantin Emil Ursu, am organizat expoziții de fotografii și dezbateri la temă, în parteneriat cu Facultatea de Istorie și Geografie. Astăzi, comunitatea – evrei și colaboratori neevrei – numără 89 de persoane. Gura Humorului și Câmpulung Moldovenesc sunt obști arondate.

– Vă rugăm să ne oferiți câteva repere despre istoria și prezentul sinagogii.

– Din cele 12 sinagogi câte existau în Suceava înaintea demolărilor ceaușiste, Sinagoga Gah este singura rămasă în picioare. Edificiul, considerat cea mai veche clădire din municipiul Suceava, datează din 1870. Piatra de temelie a fost pusă de rabinul Haim Thire, din Cernăuți, cunoscut în lumea hasidică sub numele de Czeronovitzer Rebe. Sinagoga a fost reparată în 1910, 1975, 1983. Restaurarea recentă, făcută cu ajutorul Federației și al Primăriei, a avut loc în 2016. Sinagoga este vizitată anual de grupuri de turiști. Impresiile sunt la superlativ, mai ales cele despre picturile murale. În sinagogă, elevilor li se predau lecții de istorie a evreilor și a Holocaustului, într-o ambianță mai propice asimilării.

– Care credeți că sunt cele mai relevante aspecte din viața comunitară suceveană?

– Serviciile de asistență socială și medicală; întreținerea pe cât posibil a celor 9 cimitire; menținerea vieții religioase; biroul de asistență socială pentru includerea atât a asistaților din Suceava, cât și a celor din Botoșani, Dorohoi, Fălticeni, Vatra Dornei; buna colaborare cu cele 11 minorități etnice, religioase, știut fiind că ne aflăm într-o zonă multiculturală. Am participat împreună cu cele 11 minorități la un program cultural în Ucraina, cu reprezentanți din Bucovina de Nord și de Sud. Ne bucurăm de sprijinul Primăriei și al Poliției sucevene pentru prevenirea de acțiuni antisemite. Avem foarte bune relații cu autoritățile locale care ne-au ajutat la refacerea sinagogii, ne ajută să o menținem și veghează la respectarea legii.

– Care a fost mediul dvs. formativ și cum caracterizați perioadele recente de leadership comunitar?

– Am crescut la Fălticeni într-o familie care respecta tradițiile evreiești. Din 1974 am venit ca profesor la Suceava, când, la comunitate, mult mai numeroasă la acea vreme, activam un cor, un curs de Talmud Tora, o măcelărie cașer. Primele drumuri le-am făcut la școală și la comunitate. Le fac și azi. Continui să activez în învățământ și să conduc comunitatea. Pe parcursul celor circa 20 de ani de la primul mandat până la cel din prezent am prins două conduceri FCER: președintele Aurel Vainer, care a reactivat viața evreiască din România, și președintele actual, Silviu Vexler, care, prin acțiunile sale, păstrează comunitățile și aduce stabilitate în cadrul Federației.

Iulia DELEANU

Iom Hașoah la Centrul Comunitar Evreiesc din Capitală

Centrul Comunitar Evreiesc din București a organizat un eveniment comemorativ dedicat Iom Hașoah (Ziua Holocaustului), la data de 24 aprilie.

În deschidere, directorul JCC București, Adrian Gueron, s-a referit la importanța acestui demers comun, o datorie morală a celor din prezent de a comemora victimele Holocaustului, atât în Israel, cât și în diaspora, spre neuitare și evitarea repetării acestei tragedii a secolului al XX-lea.

Eyal Carmel, profesor de limbă

ebraică în cadrul Chabad România și JCC București, s-a referit la decizia fatidică luată în cadrul Conferinței de la Wannsee, care a pecetluit destinele a milioane de oameni. Acum, după mai

bine de opt decenii, avem o obligație morală, a arătat vorbitorul, și anume aceea de a lupta împotriva tendințelor negaționiste și a noilor forme de antisemitism care se răspândesc din ce în ce mai virulent.

Actrița Naomi Guttman a citit un

fragment din cartea *Mărturisesc*, un volum de mărturii ale victimelor Holocaustului, lansată și ca audiobook în lectura actrițelor Roxana Guttman și Naomi Guttman.

Ariela și Oren Golda au interpretat o melodie din folclorul idiș, adaptată și cântată în rândul deportaților din Dorohoi, în Transnistria, cu titlul *Unde sunt cei șapte ai mei...* Versurile descriu tragedia celor care au supraviețuit deportării și traiului în ghetou, plin de lipsuri, boli și nenorociri și care își caută rudele rămase în viață.

Israel Tanner, președintele Asociației Evreilor din România Vic-time ale Holocaustului, a vorbit despre numărul din ce în ce mai mic al supraviețuitorilor care pot depune mărturie cu privire la ororile Holocaustului. Președintele AERVH a arătat că, în prezent, se poate vorbi despre un număr de aproximativ 200.000 de

supraviețuitori ai Holocaustului, dintre care mai mult de jumătate locuiesc în Israel, potrivit unui demers statistic recent al Claims Conference, desfășurat în peste 90 de țări.

Irina Cajal-Marin, subsecretar de stat în cadrul Ministerului Culturii, a subliniat importanța unui astfel de eveniment comemorativ. Ea a reamintit momentul unei plimbări cu Simone Veil și Elie Wiesel, doi supraviețuitori ai Holocaustului, și un altul în care se afla la Boston pentru a întâlni o supraviețuitoare a lagărului de la Auschwitz, care o cunoscuse pe sora socrului său, Gaston Marin, deportată și ucisă în fața mamei ei, care a murit și ea la doar zece zile după aceea. Irina Cajal-Marin a îndemnat spre neuitarea și cinstirea memoriei victimelor Holocaustului.

Prim-rabinul Rafael Shaffer a rostit rugăciunea *El Male Rahamim*, iar în memoria victimelor s-a ținut un moment de reculegere.

Corul Templului Coral, dirijat de Robert Levensohn, a oferit un intermezzo muzical dedicat celor șase milioane de victime ale Holocaustului. În mod simbolic, au fost aprinse șase lumânări în memoria celor șase milioane de evrei uciși în timpul Șoahului.

Dan DRUȚĂ

Bait Ham la JCC București

In cadrul programului *Bait Ham* (Casa primitoare), organizat de JCC București, o întâlnire specială a avut loc pe 29 aprilie 2025: jurnalista Eva Galambos, senior editor al revistei noastre, a fost invitată pentru a vorbi despre situația actuală din Israel. Evenimentul a fost moderat de Sofia Nagy.

Eva Galambos a analizat motivele pentru care cel mai lung război din Israel nu pare să se încheie prea curând. În mod frecvent se fac încercări de a se ajunge la încetarea focului. O problemă iminentă este aceea a ostaticilor. Din cei aproximativ 50 care se mai află captivi, se estimează că ar mai fi în viață nu mai mult de jumătate. Cu cât trece timpul, cu atât scad șansele lor de a supraviețui.

Mor din ce în ce mai mulți oameni și din partea palestinienilor, și din armata israeliană. S-a ajuns la aproape 900 de militari israelieni uciși în acest război. Hamasul nu este preocupat de moartea civililor palestinieni, inclusiv din cauza foamei. Pentru ei este un mijloc de propagandă. Din acest motiv, vorbitoarea nu este optimistă cu privire la orizontul de timp în care se va încheia războiul.

Referitor la discuțiile despre Gaza, ce se va întâmpla cu ea după terminarea războiului, nimeni nu a găsit vreo soluție valabilă. O propunere ieșită din comun a venit din partea președintelui Trump, care a vrut să transforme Gaza

în Riviera Orientului Mijlociu, dar cu plecarea palestinienilor, emigrarea lor în țările vecine. Obstacolele sunt refuzul palestinienilor de a pleca, deși toată țara este în ruine, și faptul că nu ar avea unde să plece. Frații arabi nu vor să-i primească. În trecut, în anii 1970, Iordania i-a primit pe palestinienii alungați din Liban, după care aceștia au încercat să răstoarne guvernul țării de adopție și să instaureze un guvern propriu. Nici Egiptul nu vrea să-i primească, pentru că în Sinai există mai multe organizații teroriste care pun în pericol siguranța cetățenilor egipteni. Țările bogate din Golf sunt preocupate în principal de dezvoltarea turistică. Recent, prim-ministrul Netanyahu a declarat că, dacă se termină războiul, Gaza va fi sub ocupație militară, iar Israelul va sprijini plecarea de bunăvoie a palestinienilor.

Despre atmosfera din Israel a vorbit și Fanny Teitelbaum care trăiește acolo de 61 de ani și ai cărei fii și nepoți sunt concentrați în armată. Și ea a fost de părere că războiul nu va înceta în viitorul apropiat.

Seara s-a încheiat printr-un recital deosebit de frumos susținut de soții Alin Stoica, tenor la Opera Națională din București, și Stephanie Radu, soprană. Ei au fost prezentați de Liana Tauberg, o colaboratoare apropiată a JCC București.

Claudia BOSOI

Evenimente între tradiție și modernitate

Programul activităților din luna aprilie al JCC Iași a debutat cu participarea la două evenimente de excepție.

Astfel, pe 8 aprilie, un grup de membri ai comunității a fost prezent la concertul „Che tango che” de la Palatul Culturii, unde au avut ocazia să asculte o serie de tangouri celebre interpretate de soprana Maria Tovba și de tenorul Andrei Yvan, iar pe 9 aprilie au asistat la concertul US Army Europe and Africa Band & Chorus, organizat la Sala Unirii de Primăria Municipiului Iași, Ateneul Național din Iași și Ambasada SUA, un concert spectaculos, cu un repertoriu variat care a inclus piese celebre compuse de Aaron Copland, Bela Bartok, Leonard Bernstein ș.a.

Celebrarea sărbătorii Pesah 5785 a început la Sinagoga Merarilor cu ser-

viciul religios oficiat de rabinul Yehoshua Aharonovitch și de oficiantul de cult Albert Lozneau. A urmat Sederul de Pesah organizat la restaurantul ritual al comunității, la care au participat peste 60 de invitați. Președinta comunității, Benamina-Ides Vladcovschi, a vorbit despre semnificația Sederului de Pesah și a citit mesajul primarului municipiului Iași, trimis cu ocazia sărbătorii. În continuare, rabi-

nul Yehoshua Aharonovitch a explicat de ce Pesah este una dintre cele mai însemnate sărbători evreiești, după care a urmat citirea *Hagadei șel Pesah* care are rolul de a ne transpune cu secole în urmă, în perioada ieșirii din robia egipteană, reamintindu-ne totodată de valoarea familiei care

este centrul vieții spirituale și morale evreiești.

Ultimul eveniment a fost dedicat aniversării a 77 de ani de la proclamarea Independenței Statului Israel. Evenimentul „România și Israel sărbătoresc independența într-un spirit de prietenie și colaborare” a avut loc în Aula Magna a Universității „Al.I. Cuza” din Iași și a fost inițiat și organizat de prof. Moshe Groper, consilier al primarului pentru relația cu comunitățile etnice. Evenimentul a început cu intonarea imnurilor de stat ale României și Israelului și a continuat cu discursuri și mesaje urmate de discuții, momente artistice și muzicale. În alocuțiunea rostită cu acest prilej, președinta comunității, Benamina-Ides Vladcovschi, a spus: „Proclamarea Independenței la 14 mai

1948 a însemnat materializarea visului milenar al poporului evreu, Israelul fiind azi un stat modern, mândru de istoria sa, o țară care ocupă un loc de frunte în materie de descoperiri și progrese tehnologice, o insulă de democrație în Orientul Mijlociu.”

Silvian SEGAL

Israelul bulversează Eurovisionul și câștigă locul 2

(Urmare din pag. 3) pentru a transmite durerea pierderii, puterea amintirilor și promisiunea unui nou început. Cu versuri emoționante și purtată de o voce plină, melodia a fost aplaudată pentru mesajul ei universal legat de speranță și reziliență, dincolo de orice clivaje politice și culturale.

O performanță umbrită de tensiuni geopolitice

Participarea Israelului la Eurovision 2025 a suscitat, de la bun început, o suită de controverse: de la chemări la boicot până la manifestări pro-palestiniene în Basel, orașul care a găzduit concursul. În seara finalei, câțiva protestatari au vrut de două ori să întrerupă momentul lui Yuval încercând să urce pe scenă, dar au fost rapid opriți de echipele de ordine.

În zilele imediat următoare încheierii concursului, reprezentanții mai multor țări au contestat validitatea și corectitudinea procesului de televotare. Televiziunile din Belgia, Spania, Irlanda, Finlanda și Islanda și-au exprimat îngrijorarea, solicitând o revizuire a sistemului de votare și un audit independent al rezultatelor. Organizatorii Eurovision, EBU (Uniunea Europeană de Radio și Televiziune), au declarat că voturile au fost verificate independent și că tratează serios toate aceste solicitări.

Deși Austria a câștigat locul 1 cu *Wasted Love*, interpretată de Johannes Pietsch și extraordinara lui voce de contratenor, interpretarea lui Yuval Raphael este considerată de mulți drept veritabila victorie a serii. În ciuda criticilor și tensiunilor apărute, Yuval a demonstrat că muzica poate fi un vector pentru pace, unitate și frumusețe. În seara de 18 mai, ea nu a cântat doar în numele Israelului: a cântat în numele tuturor celor care cred în puterea vindecătoare a artei.

CENTRUL PENTRU STUDIUL ISTORIEI EVREILOR
DIN ROMÂNIA „WILHELM FILDERMAN” AL FCER-CM

În căutarea lui Filip Lazăr

Filip Lazăr, născut pe 6 mai 1894 la Craiova și decedat pe 3 noiembrie 1936 la Paris, a fost un compozitor și pianist care s-a afirmat în perioada interbelică. Numele său este cunoscut și apreciat în mediile muzicale, iar la Craiova există o placă memorială pe casa părintească și o stradă care îi poartă numele. A fost membru fondator al Societății Compozitorilor Români și al Societății Triton în Franța. Era cunoscut pentru exigența sa și pentru dorința de autodepășire, dorința de a încerca noi tipuri de muzică. A compus muzică de teatru, simfonică, de cameră, corală, vocală și, un lucru mai puțin cunoscut, muzică radiogenică (compusă special pentru radio), într-o perioadă în care radioul era mijlocul de informare preferat. În revista *Radiofonie* din 1935 se spunea, de exemplu, că „Bach sau Mozart nu își pierd nimic din valoarea lor auziți în difuzor, pe când compozițiile lui Wagner și uneori ale lui Beethoven ajung uneori de nerecunoscut. Există deci unele lucrări muzicale care, prin structura lor, se pretează mai bine decât altele la transmisiuni, cum este de exemplu lucrarea *Muzică pentru radio*, de domnul Filip Lazăr”.

Pe site-urile de specialitate se vorbește despre el ca de o speranță a muzicii moderne a cărei dispariție prematură a închis o carieră extraordinară. În toate prezentările sale se vorbește despre el exclusiv ca despre un compozitor român datorită numelui. În unele analize genealogice din lucrări recente despre moștenirea sefardă din România este totuși menționată originea sa (vezi Tudorancea, Waldman, 2016, *Personaje și povești din Bucureștiul sefard*, pp. 105-106, sau Waldman, *Halfon Saga*, 2024, pp. 203-205). Filip Lazăr face parte din faimoasa familie a editorilor Samitca și a tipografilor Lazăr înrudiți cu familiile Arié, Halfon, Erțan, nume foarte cunoscute din elita culturală a comunității sefarde din Craiova și București.

Deschiderea față de carte, muzică și artă, din casa natală din Craiova, l-au format și i-au deschis perspective în pregătirea muzicală. Un impact deosebit îl are și Primul Război Mondial. În monografia dedicată în 1963, muzicologul V. Tomescu publica un extras dintr-un interviu francez, *Un entretien avec Filip Lazăr*, de José Bruyr, în care vedem suferințele compozitorului: „Războiul mi-a fost penibil, mai dureros decât altora. Nu te cunoști decât în suferință. Eu m-am descoperit astfel. Așa se face că, odată pacea venită, am distrus o bună parte din ceea ce compusesem până atunci. Este adevărat că reneg astăzi o bună parte din ceea ce am scris și după aceea; aceasta din cauză că **viața înseamnă înălțare, și nu coborâre**” (Tomescu, 1963, p. 14).

Un interviu cu compozitorul Mihail Andricu, realizat de muzicologul Iosif Sava și publicat în 1966 în revista *Ramuri*, ne arată cum era tânărul Filip Lazăr:

„....– Am găsit, într-o arhivă craioveană, un afiș care amintește primul său concert: a debutat la 7 aprilie 1915, în sala Teatrului Național din Craiova, acompaniind-o pe absolventa Conservatorului parizian, violoncelista L. Bernard, și interpretând, ca solist, *Fantezia cromatică* a lui Bach...”

– ...O piesă pe care o integra deseori repertoriului său pianistic. Elev al Emiliei Saegiu (în țară) și al lui Robert Teichmüller (la Leipzig), Filip Lazăr a dobândit, încă din anii studenției, calități ce i-au asigurat locul în marile centre muzicale ale lumii: tehnica excelentă, sentimentul specificității stilistice, adâncă înțelegere a conceptului creator.

– Vă amintiți preferințele sale?

– Programele concertelor sale, românești, pariziene sau americane, demonstrează prezența marii literaturi pianistice; îmi amintesc adeseori seriile noastre muzicale din anii 1921-1922. Participau Alessandrescu, Ottescu, Prunner, Florica Muzices-

cu, pictorul Steriadi și mulți alții. Cântam cu Filip Lazăr la două pianе. Pe partitură rămăneau adeseori „modernii” zilei: Debussy, Fauré, Ravel... La Leipzig, prin 1912, scria Em. Ciomac, îi erau dragi acei «complicați» post-wagnerieni (de altfel, atât de potrivnici firii lui): Mahler, Richard Strauss... Începea chiar să se apropie de Schönberg.

– Inconsecvențele anilor studenției...

– Alături de clasicii muzicii germane, preferații săi erau, după câte știm, francezii veacului al XX-lea.

– De care l-au legat înaripate prietenii.

– Am văzut o fotografie, apărută în 1934 în revista *Vu*: Lazăr alături de Milhaud, Schmidt, Tagliaferro, Jean Rivier și Albert Roussel.

– Lista acestor amicitii ar trebui continuată. Vreme de aproape două decenii, Lazăr a fost adânc împlântat în viața artistică a Parisului. L-au atras acolo firea-i veșnic frământată, apriga dorință de a fi în primele rânduri ale căutărilor de drumuri noi... Alături de Pierre-Octave Ferroud, în fruntea Societății de muzică contemporană „Triton” (care și propunea ca, prin promovarea noilor creații, să contribuie la formarea unor noi generații de compozitori, interpreți și auditori), Lazăr s-a dăruit cu căldură muzicii moderne. Neuitate prietenii îl leagă, în această direcție, de Ravel, Stravinski, Martinu, Mihalovici, Honegger, Marguerite Long. «Întreaga muzică de avangardă, se arăta în decembrie 1936 în revista *Commune*, este în doliu la moartea lui Filip Lazăr, unul dintre cei mai bravi pionieri ai asociației Triton.»

– Honegger, Feraud, Henri Martelli, Milhaud mi-au vorbit adeseori despre darurile pe care Filip Lazăr le-a făcut Franței, despre marea prietenie ce-i lega, despre valorile compozițiilor sale.

– Totuși, încă puțin cântate...”

O donație de corespondență și fotografii ale familiei din București redeschide noi câmpuri de cercetare despre copilăria lui de la Craiova, timpul în care a stat la București și mai ales ultima perioadă a vieții, ultimii 10 ani petrecuți la Paris. Publicăm din această sursă o fotografie inedită a unor muzicieni de excepție, români de origine evreiască: Marcel Mihalovici (1898-1985), Stan Golestan (1875-1956) și Filip Lazăr, la 20 septembrie 1925 (o variantă a fotografiei nedatate publicate în monografia dedicată de V. Tomescu, p. 81, care se pare că a folosit o parte din aceste documente în documentarea sa).

Este începutul unor căutări care sper să ne redea cât mai multe detalii și noi inspirații muzicale.

Anca TUDORANCEA

9 mai – 75 de ani de Europă comună

La 9 mai sărbătorim Ziua Europei, dată care marchează pasul spre o Europă fără războaie. O colaborare europeană a fost concluzia la care au ajuns Germania și Franța, pentru a nu mai fi cei care provoacă un nou conflict. Dimpotrivă, intenția a fost de a colabora instituțional, atrăgând la această inițiativă și alte state europene. Forma convenită, propusă de premierul francez Robert Schumann și aprobată de guvernul francez, a fost cea cunoscută drept Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului, precursora tuturor celorlalte Comunități Economice Europene, care de-a lungul anilor s-a dezvoltat, s-a perfecționat, ajungând până la urmă la forma pe care o cunoaștem astăzi: Uniunea Europeană. De menționat că în creionarea principiilor Comunității Cărbunelui și Oțelului s-a prevăzut pentru prima dată împărțirea suveranității, Franța fiind primul guvern care a fost de acord cu această idee. Acceptul de a renunța la o parte a suveranității și de a recunoaște că

deciziile și legislația Uniunii Europene primează față de cele naționale reprezintă articole a căror interpretare a provocat și provoacă cele mai multe conflicte în cadrul UE și împarte statele membre în două tabere. Este o sarcină primordială a Comisiei Europene, organul executiv al Uniunii, de a găsi o formă care să fie agreată de toate statele membre, o sarcină de parte de a fi ușoară.

Este inherent că un organism format din 27 de state și în care aspiră să intre și altele nu poate fi lipsit de conflicte, mai ales că unele decizii trebuie luate prin consens, de asemenea un principiu discutabil în cadrul Uni-

nii. Din cauza consecințelor complexe ale introducerii principiului majorității, deocamdată acesta se menține, consensul bazându-se pe concesiile acceptate de țările membre.

Dar, una peste alta, în cei 75 de ani de existență Uniunea Europeană s-a dovedit cea mai bună formulă de a evita războaiele, de a da șanse și a crea condiții pentru dezvoltarea țărilor membre, acordându-se sprijin țărilor care, în momentul aderării la UE, erau rămase în urmă față de economiile mari și care, prin măsurile luate în cadrul UE, au recuperat. Exemplele sunt multiple și m-aș opri la țările baltice, intrate după 1989 în UE și care au înregistrat performanțe remarcabile.

Cu toate conflictele inerente care, din păcate, au dus la ieșirea Marii Britanii din UE (o decizie care s-a dovedit nefastă pentru economia țării), statele membre au demonstrat în momentele critice ale istoriei o unitate solidă și acțiuni concertate, cum a fost în cazul pandemiei de coronavirus sau al războiului din Ucraina. UE a oferit spri-

jin moral, material și în ultimul caz și militar, demonstrând în acest fel că Uniunea este angajată ferm pe calea respectării principiilor democrației și că orice fel de derapaje în acest domeniu vor fi sancționate.

România, ca membră a UE, se înscrie în această tendință. Ea recunoaște că progresele înregistrate în ultimele decenii, chiar dacă, așa cum susțin unii, nu se resimt în portofelul unor categorii din populație, au fost remarcabile. Dar, pentru a face față curentelor antiunioniste, instituțiile politice ale țării și nu numai trebuie să găsească cele mai bune, mai concrete forme, mijloace de a explica populației ce ne-a adus calitatea de membru al UE și cum ne-am fi prezentat dacă eram în afara ei.

Adunarea organizată de Ziua Europei, la care au participat cei care susțin ideea Europei unite, a fost prilejul de a demonstra că mulți români sunt conștienți de importanța apartenenței noastre la Uniunea Europeană. Este singura cale rațională și logică pentru viitorul României.

Eva GALAMBOS

Familia Mózes. O istorie pentru Oradea

Dublă lansare de carte Tereza Mózes

Tereza Mózes este cu siguranță un nume bine-cunoscut în istoria noastră, ca supraviețuitoare a Holocaustului, etnograf valoros, critic de artă și scriitor. Pe 9 mai a.c., în Sinagoga Aachavas Rein – Muzeul de Istorie a Evreilor din Oradea, Editura Hasefer a relansat cele două volume memorialistice, *Evreii din Oradea* și *Decalog însângerat*, celebrând cei 30 de ani de la prima lansare în limba română.

În *Decalogul însângerat* ni se prezintă ghețizarea zonei centrale a Oradei, unde au fost persecutați evreii, deportarea la Auschwitz și în lagărele naziste Riga Spilva, Kaiserwald, Stuffhoff și Gutau, dar și întoarcerea

Holocaust.

Evenimentul a fost deschis de Robert Schorr, directorul Departamentului Cultură, Istorie, Artă & Media al FCER și director al JCC Oradea, urmat de oficiantul de cult Robert Rezmues care a spus o rugăciune pentru toate sufletele pierdute în Holocaust. A urmat un microrecital susținut de Alexandrina Chelu-Schorr acompaniată la chitară de Florian Chelu Madeva.

George Gîlea, directorul Editurii Hasefer, a fost prezent la eveniment și a condus intervențiile invitaților.

Prezența specială a fiicei autoarei Tereza Mózes, Anna Hercz – specialist în politici publice de dezvoltare urbană în Ottawa, Canada –, ne-a adus un plus de emoție. Ea a fost însoțită de unul dintre fiii ei, Amos Hercz, și de doi dintre nepoții ei, Mica și Alma. Anna Hercz ne-a povestit despre viața mamei sale, punctând tăria ei, supraviețuind atâtor lagăre, dar și munca asiduă investită în cariera sa de etnograf. Cărțile au fost scrise cu scopul de a rămâne moștenire copiilor și nepoților autoarei. Volumele au ajutat numeroase familii să completeze lacune privind date despre istoria membrilor pierduți în războaie sau în lagăre, oferind totodată și alinare sau perspectivă urmașilor victimelor din Holocaust, care au aflat adevărul despre suferința părinților lor: „Am o prietenă în Canada, o femeie pe nume tot Anna. Și-a pierdut mama de tânără. Mama sa, care era profund deprimată, cu greu putând să aibă grijă de copiii ei, s-a sinucis, neputând să treacă peste trauma suferită. Prietena mea a părăsit Ungaria în anii

1950 și s-a căsătorit cu un canadian. Când a citit cartea mamei, și-a dat seama pentru prima dată prin ce a trecut mama ei, ce anume i-a cauzat depresia”, a relatat Anna Hercz.

Apoi, dr. Ioan Goman, etnolog și șeful Secției de Etnografie din cadrul Muzeului Țării Crișurilor, a punctat numeroase aspecte impresionante legate de viața eroinei Tereza Mózes, clar emoționat și atașat, cunoscând-o personal pe autoare și pe familia acesteia, dar și datorită legăturii profesiei comune. Profesorul universitar dr. Antonio Faur, istoric la Universitatea din Oradea, și-a transmis profunde aprecieri pentru munca titanică din spatele volumelor, autoarea prezentând în ambele cărți adevăruri argumentate, folosind arhivele românești și maghiare disponibile în anii 1990, clar impresionat de eroismul, puterea și dedicația ei față de meseria de etnograf.

La finalul evenimentului s-a anunțat că cele două volume ale Terezei Mózes vor fi disponibile permanent spre achiziție și la Sinagoga Neologă Sion, cărțile acestea fiind lucrări de referință în seria monografiilor comunităților evreiești din România.

Premiul Dr. Carol Mózes

Totodată, sâmbătă, 10 mai, la Primăria Oradea a avut loc festivitatea de decernare a Premiilor Dr. Carol Mózes. Ajunsă la a XIII-a ediție, distincția poartă numele fondatorului Școlii Tehnice Sanitare din Oradea, dr. Carol Mózes, o personalitate-pilon în educarea și formarea profesională în domeniul sanitar. Acest eveniment este deja o tradiție prin care sunt recunoscute meritele și devotamentul asistenților medicali din județul Bihor

în îngrijirea pacienților bolnavi.

Printre cei prezenți s-au numărat: ministrul dezvoltării, Cseke Attila, fondatorul Premiului anual Dr. Carol Mózes; Alexandru Răfăla, ministrul sănătății; dr. Ladislau Ritli, președintele Fundației pentru Sănătate Bihor; numeroși reprezentanți ai autorităților centrale și locale din domeniul sanitar; numeroși practicieni; dar și Amos Hercz, nepotul lui Carol Mózes și medic la rândul său, prezent

tocmai pentru a onora memoria bunicului său, dar și pentru a înmâna personal cele patru premii de excelență.

Amos a povestit cât de apropiat a fost bunicul său de comunitatea din Oradea și cât de mult l-ar fi impresionat cum s-a dezvoltat Oradea, Carol Mózes fiind și o fire artistică ce iubea fotografia. Amos a menționat faptul că el încearcă să însușească optimismul pacienților în faze terminale, lucru învățat de la bunicul său care nu s-a demoralizat și nu a încetat să fie activ mulți ani după ce a fost diagnosticat. „Spre sfârșitul vieții, deși era conștient de diagnosticul său grav, și-a purtat destinul cu demnitate. În rândul urmașilor săi, care se întind pe trei generații, se numără mai mulți medici. El are cinci nepoți și zece strănepoți”, a spus Amos Hercz.

Vivienn-Anamaria COSAC

Din trecutul Ierusalimului

Ziua reunificării orașului

Ce înseamnă „Ziua Eliberării și Reunificării Ierusalimului”? Este sărbătoarea refacerii unității orașului-capitală a Israelului și totodată capitală a celor trei religii abrahamice.

La 29 noiembrie 1947, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite (ONU) a votat o rezoluție prin care teritoriul Palestinei Mandatate era împărțit în două state, unul evreu și unul arab, și o zonă internațională formată din orașele Ierusalim și Beit Lehem (Betleem). Conducerea *ișuvului* (populația evreiască a Palestinei), în frunte cu David Ben-Gurion, președintele Agenției Evreiești, a acceptat decizia, deși teritoriul primit era mic, iar Ierusalimul era în afara lui. Dar conducerea populației arabe, în frunte cu Hady Amin El-Husseini, muftiul Ierusalimului, a refuzat să accepte această decizie. Rezultatul a fost întemeierea Statului Israel, în ziua de 14 mai 1948, dar neîntemeierea unui stat arab și apariția refugiaților arabi care sperau să se întoarcă la casele lor cu ajutorul țărilor arabe. Acestea au atacat noul stat evreu care a fost nevoit să se apere, fapt care i-a adus victoria și o lărgire a teritoriului. A urmat acordul de încetare a focului, în luna aprilie 1949, pe baza situației existente atunci.

În perioada Mandatului Britanic,

Ierusalimul era un oraș mixt, în care trăiau laolaltă evrei și arabi. Cartiere evreiești erau lângă cartiere arabe. În 1947, populația evreiască a orașului era de circa 100.000 de persoane, iar în localitățile din jurul lui, de circa 3.500 de persoane. Populația musulmană a orașului era de circa 35.000 de persoane, iar cea creștină, de circa 31.000 de persoane; în localitățile din jurul orașului era o populație arabă de circa 300.000 de persoane. În Orașul Vechi (partea dintre ziduri) era un cartier evreiesc, alături de alte trei cartiere: musulman, creștin, armean. Orașul era reședința administrativă a Palestinei Mandatate.

La Ierusalim, tulburările au avut loc începând din luna decembrie 1947. Au avut loc lupte grele. Luptătorii evrei erau din organizațiile Hagana, Palmah, Irgun Tzvaii Leumi (Etzel) și Lohamei Herut Israel (Lehi). În luna februarie 1948, orașul a fost blocat dinspre vest: drumul între Tel Aviv și Ierusalim a fost închis. Au apărut probleme cu privire la aprovizionarea orașului. Luptătorii evrei au reușit să spargă blocada la jumătatea lunii aprilie 1948. Luptele au continuat. Problema era de a cuceri anumite cartiere, pentru a reuni zona centrală a orașului cu zona lui sudică. Uneori acest lucru a reușit, alteori însă nu a reușit. La 20 mai 1948, în oraș erau 3.200 de luptă-

tori în Brigada Etzioni și 1.400 în Brigada Harel. În afară de milițiile arabe locale, în oraș a intrat Legiunea Iordaniană care le-a venit în ajutor. Legiunea Iordaniană a reușit să înfrângă rezistența luptătorilor evrei din partea de răsărit a orașului și să ocupe cartierul evreiesc din Orașul Vechi. Locuitorii săi evrei s-au refugiat în partea de vest a orașului. Printre ei, ca și printre luptători, au fost morți și răniți, precum și prizonieri de război. Probabil că în luptele pentru Ierusalim au murit circa 400 de civili, precum și circa o treime din cei 4.000 de luptători care se străduiau să apere orașul. S-au remarcat conducătorii militari David Shaltiel și Dov Yosef, ultimul devenit guvernator militar al Ierusalimului, care a introdus sistemul raționalizării alimentelor în perioada asediului orașului. Orașul a rămas împărțit între partea lui de est, locuită de arabi și ocupată de Iordania, și partea de vest, în care locuiau evrei și era administrată de Israel. Ambele părți – atât Israelul, cât și Iordania – au respins internaționalizarea orașului. Apoi, partea vestică a orașului a devenit capitala Statului Israel. Partea lui estică, anexată de Iordania în mod oficial în anul 1950, a cunoscut un proces de decădere. Regimul iordanian a interzis evreilor să locuiască în partea estică a orașului. În privința locuitorilor creștini, numărul lor a scăzut de la 25.000 la 9.000.

În ziua de 6 iunie 1967 a izbucnit un nou război între Israel și țările arabe vecine. Regele Hussein al Iordaniei s-a alăturat coaliției arabe și a atacat Israelul. Tzva Hagana Ierusalim

– Tzahal (Armata de Apărare a Israelului) a trebuit să facă față situației. Au avut loc lupte grele la Ierusalim. Ministrul apărării, Moshe Dayan, generalul Itzhak Rabin, șeful Marelui Stat Major, precum și generalul Mordechai Gur și șef-rabinul Tzahalului, Shlomo Goren, au cerut soldaților israelieni să aibă grijă să nu avarieze sau să distrugă clădirile istorice din Orașul Vechi. Din rândul soldaților israelieni au fost mulți care au căzut în luptă. Partea estică a orașului a fost ocupată, iar orașul a fost reunificat. Războiul de Șase Zile s-a terminat cu victoria Israelului. Zidul de Apus (Zidul Plângerii) a fost eliberat. Estul Ierusalimului a fost anexat *de facto*. Libertatea tuturor cultelor a fost restaurată. Cartierul evreiesc din Orașul Vechi, distrus de armata iordaniană în 1948, a fost refăcut. Sinagogi distruse au fost reconstruite. Au fost organizate cercetări arheologice în apropierea Muntelui Templului. În ziua de 30 iulie 1980, Parlamentul Israelian (Knesset) a votat Legea Ierusalimului prin care se stabilea că Ierusalimul reunificat și întregit este capitala Israelului. Populația orașului a crescut numeric. Orașul continuă să se dezvolte economic, arhitectonic și cultural. Ziua de 28 Iyar, ziua eliberării Zidului de Apus și a reunificării Ierusalimului, a devenit sărbătoare națională în Israel. Anul acesta ea corespunde datei gregoriene 26 mai.

Să ne bucurăm de Ierusalimul reunificat. Cu toții: evrei, creștini, musulmani, oameni credincioși și necredincioși!

Lucian-Zeev HERȘCOVICI

Zoltan Kluger: Shaar Aliya – Poarta imigrării, 1949

Pre bucuria mea, am descoperit nu demult, panotată de-a lungul unui coridor din noua Bibliotecă a Universității Haifa, o selecție de fotografii din expoziția documentară „Memorie locală – Fotografie în Haifa 1912-1949”, pe care am realizat-o în mai 1998, în cadrul festivităților dedicate anului jubiliar al Statului Israel. Proiectul, care a cuprins 100 de imagini produse din materiale existente în

arhive publice din Israel, a fost programat pentru prezentare timp de câteva luni, dar a fost expus în cele din urmă într-un spațiu central al Universității timp de 3 ani și, în continuare, încă 5 ani la Muzeul Național al Științei și Tehnologiei din clădirea istorică a Technionului din Haifa.

Una dintre imagini mă emoționează și în prezent, la trecerea anilor. Tipărită pe hârtie fotografică, cu dimensiunea de 120 cm / 120 cm dintr-un negativ original 6 cm / 6 cm, ea prezintă un impresionant moment din tabăra de tranzit Shaar Aliya, Haifa 1949, sub semnătura Zoltan Kluger.

Din anii 1920 până la înființarea

Statului Israel și chiar în decursul primului deceniu de existență al Statului, fundațiile naționale – Keren Kayemet Le'Israel și Keren Ha'Yesod – au deținut instituții de comunicare, departamente de presă și propagandă ce inițiau și difuzau, mai ales în rândurile comunităților evreiești din lume, fotografii din țară.

Între anii 1933 și 1949, fotograf principal al fundațiilor și al organizațiilor sioniste a fost Zoltan Kluger (n. Kecskemét, 1896 - d. New York, 1977). Datorită limbajului vizual modernist care se acorda cu perioada, documentarea sa a devenit centrală în iconografia sionistă. În Primul Război Mondial a servit ca fotograf în Forțele Aeriene Austro-Ungare. După eliberare a lucrat în Ungaria ca foto-reporter. În 1928 a plecat la Berlin, specializându-se în domeniul fotografiei de presă, care înflorea în acei ani în capitala germană. Când, prin legile naziste din 1933, a fost interzis accesul evreilor în presă, Kluger a imigrat în Eretz Israel. Împreună cu Nachman Shifrin (1893-1984), jurnalist și redactor în presa evreiască din Europa, deținător al unor agenții de fotografie în Berlin, care a emigrat și el în Eretz Israel, au fondat la Tel Aviv firma The Orient Press Company. Timp de 16 ani, Kluger a surprins în mii de fotografii din aproape orice unghi posibil (pe uscat, pe mare și din aer) imagini de viață ale țării. Fotografiile sale au apărut în publicații, expoziții din țară și de peste hotare, rămânând în memoria colectivă.

După Declarația de Independență, au fost aduse în Israel comunități întregi, în funcție de urgența necesității: deportații din Cipru, persoane

strămutate din taberele din Europa, comunități evreiești din Yemen, Irak, Maroc, Bulgaria, Polonia și România. Imigrațiile din anii 1950 au creat nevoia de a absorbi aproximativ un milion

Zoltan Kluger, Shaar Aliya – Poarta imigrării, 1949

de nou-veniți, mai mult decât cetățenii întregii așezări locale evreiești. Au fost improvizate soluții care au creat de fapt un peisaj de infrastructură precară, dificultăți și frustrări. Unele sentimente negative de pe urma acestei situații au revenit și peste generații.

Pentru găzduirea unor grupuri mari de „olim” au fost folosite case lăsate de arabi în fuga sau expulzarea lor în

timpul Războiului de Independență. După epuizarea caselor abandonate, a început în jurul lunii martie 1949 cazarea în tabere de tranzit, amplasate în foste tabere militare britanice sau construite în grabă. Apoi au fost create complexe de barăci sau corturi, „Maabarot”, proiectate pentru o

cazare temporară, până la găsirea unor soluții permanente. Imigrația și absorbția a sute de mii de bărbați, femei și copii au creat imagini memorabile de greutate și suferință, incertitudine și dislocare. Poveștile lor au oferit momente emblematic, ușor accesibile pentru mulți fotografi.

Pentru seria de fotografii realizate în taberele Shaar Aliya (1949) și Beit Leed (1950-1951), Kluger a aplicat o vedere panoramică, surprinzând dispunerea taberei și prezența sa în peisajul înconjurător, schema de organizare a rândurilor de corturi, adăposturi de pânză și barăci de tablă. El a portretizat cu sensibilitate momente de suferință umană, sentimentul de tranzitoriu, prin cadre ale privirii de pe fața unui copil, prin figuri de copii mici desculți, zdrențăroși, în ploaie și noroi, ajutându-se reciproc, întinzând castroane pentru a primi mâncare, un cort gata să se prăbușească, oameni melancolici în interiorul corturilor sau tandrețea manifestată de îngrijirii lor care erau responsabile pentru absorbția, educația și sănătatea lor.

În fotografia din tabăra de tranzit Shaar Aliya, o fostă bază militară engleză din Haifa, aproape de țărmul Mediteranei și de port, Kluger a evidențiat în prim plan bagajele: boccele, pachete, lădițe, valize care abia sosiseră. A surprins expresii de anxietate, nedumerire față de tranzitoriu, prin privirile interiorizate ale protagoniștilor, nu chiar tineri, prin gesturi de apropiere între ei sau prin discuții cu responsabilii locali.

Dislocare, nostalgie, incertitudine, dificultățile adaptării la o nouă viață, apartenență etnică, identitate culturală și națională sau lupta pentru integrare socială și însușirea limbii autohtone erau comune în experiența multor imigranți. Sentimentele acestea au fost exprimate în literatura, arta canonică și în cultura populară din Israel, sincronice sau dintr-o perspectivă critică posterioară. Sunt teme frecvente și apreciate în primul sfert al secolului al XXI-lea, pe plan israelian, dar și mondial.

Ruth OREN

„Imagini ale coexistenței umane cu natura în existența ei tranzitorie”

Vernisaj de artă fotografică de Ruth Oren, la ICR Tel Aviv

Vernisajul de fotografie „Naturalia, ciclurile vieții”, de Ruth Oren, deopotrivă artist fotograf și jurnalist în publicații din Israel și România, organizat de ICR Tel Aviv la galeria sa, a fost prefăcut de directorul institutului, Martin Salamon. Expoziția, a sintetizat vorbitorul, se constituie într-o reafirmare a încrederii că „ura poate fi învinsă prin artă”.

De ce „Naturalia?” Motivația a fost dată de autoare: „Expoziția cuprinde

peisaj natural, drumuri de țară și câmpie verde, arbori și detalii din frunziș în diferite anotimpuri, elemente de curte în așezări rurale, plante pe terasa locuinței de la oraș, flori în interiorul locuinței. (...) Pentru mine, astfel de scenarii devin imagini ale coexistenței umane cu natura în existența ei tranzitorie (...) Sunt momente întipărite în suflet, din contemplări și drumuri străbătute, poate raiuri pe care le-am pierdut.”

tăcută, dar puternică” ce ne învață că „natura este mereu acolo, ca martor al vremurilor”. Referindu-se la războiul din Israel, vorbitorul a reamintit „cât de dureros de fragilă este pacea”, subliniind că „arta nu ne cere să uităm conflictul, ci să nu uităm că suntem oameni”.

Directoarea longevivei publicații *Viața noastră*, Doina Meiseles, din al cărei colectiv redacțional face parte și Ruth, a evidențiat îmbinarea între înzestrările ei de reporter fotograf și cele de redactor, remarcându-i versatilitatea jurnalistică prin care abordează „trecutul, prezentul sau viitorul din cele mai diverse domenii ale culturii”.

Ceea ce a evidențiat Edna Barroni-Perlman, conf. univ. dr. la Universitatea din Haifa, a fost conexiunea între peisaj, istoria Israelului și mișcarea sionistă, „legăturile personale cu spațiile și momentele prezentate” coagulându-se într-un album de familie *sui generis* în „căutarea unei autodefiniri, a unei identități, eventual a unei identități duble”.

Forța de incitare, „dialogul permanent pe multiple planuri în cadrul aceleiași fotografii și între fotografiile alăturate” au fost remarcate de colega de redacție a lui Ruth, editorul grafic Luiza Kohn. „Prospețimea culorilor, limpezimea detaliilor” depășesc „ciclurile vieții” prin prevalența singurului anotimp sufletesc al artei: tinerețea interioară.

Julia DELEANU

Sursă imagini: Colecția Central Zionist Archives

imagini ale naturii surprinse în Israel și în România, care mi-au oferit posibilitatea de a exprima momente de tristețe sau bucurie, melancolie sau revigorare prin limbajul specific al mediului. Sunt prezente aproximativ 50 de imagini grupate pe teme:

Universitatea din Haifa.

Definind Galeria ICR Tel Aviv ca „spațiu dedicat liniștii vizuale și emoționale”, consulul general al României la Haifa, Adrian Brâncoveanu, a conturat rolul peisajului românesc în creația lui Ruth Oren drept „o lecție

„Când cunoști tradițiile, obiceiurile, limba și literatura unui alt neam, nu mai vrei și nu mai poți să-l urăști”

M-am folosit de iminenta ediție a Salonului Internațional de carte Bookfest (are loc între 28 mai și 1 iunie a.c.), pentru a sta de vorbă cu Anca Moscu, fondatoarea și coordonatoarea clubului de lectură „Prietenii literaturii evreiești”. Pasionată de literatură și de istoria celui de Al Doilea Război Mondial, în urmă cu doi ani Anca a pus bazele acestor întâlniri, cu intenția de a crea un spațiu dinamic, în care cititorii să se conecteze cu o parte din literatura universală, în care poveștile și conversațiile să se desfășoare cu inima și mințile deschise, iar bucuria lecturii să fie sărbătorită de toți participanții.

– Cum și când ți-a apărut ideea acestui club de carte? Care a fost motivul pentru care ai decis că, dintre toate literaturile, te vei axa pe vocile scriitorilor evrei?

– Ideea clubului s-a născut acum doi ani, în urma unei discuții cu domnul Viorel Maier, cel care a inițiat proiectul „Asociația de prietenie dintre români și evrei”. De la bun început am hotărât să citim toate tipurile de literatură: ficțiune generală, istorie și știință popularizată, fantasy și SF, polițiste. Mi-am propus ca în cadrul clubului de carte „Prietenii literaturii evreiești” să cunoaștem de la surse de încredere istoria și cultura acestui popor. Cred (și sper) că atunci când cunoști tradițiile, obiceiurile, limba și literatura unui alt neam, nu mai vrei și nu mai poți să-l urăști. Majoritatea titlurilor propuse sunt fie ale unor autori de origine evreiască, fie scriitori israelieni, dar includem și cărți în care se vorbește despre viața evreilor, chiar dacă nu sunt scrise de autori evrei. Un exemplu este *Proiectul Lazarus* al lui Aleksandar Hemon. O recomand, este foarte bună.

– Spune-ne câteva cuvinte despre comunitatea cititorilor care participă la „Prietenii literaturii evreiești”.

– De regulă, la club participă 10-12 persoane. Am avut cluburi la care au participat și peste 20 de cititori, dar și seri în care am fost doar 6 oameni (era perioada concediilor sau nu le-a plăcut cartea aleasă). M-am bucurat să văd cum clubul atrage persoane de diferite vârste, al căror interes comun este descoperirea unui popor prin intermediul literaturii sale. Discuțiile sunt de fiecare dată vii, antrenante, un schimb de idei bogat în informații.

Din păcate, am avut parte și de câteva momente mai puțin plăcute, când unii dintre participanți (din fericire, puțini!) au folosit contextul întâlnirilor pentru a da glas propriilor păreri antisemite, fără nicio legătură cu cartea respectivă. Acelea au fost niște experiențe de profundă dezamăgire: să constat că, în ciuda bunei intenții a clubului și a scopului cu care l-am creat – cultivarea prieteniei, aducerea împreună a unor oameni iubitori de carte, dorința de a avea conversații fructuoase și plăcute în jurul unor cărți –, până și un astfel de context ajunge să fie folosit drept platformă pentru antisemitism.

Pe de altă parte, a fost o bucurie să aflăm că, după ce anul trecut am vorbit despre serile clubului de lectură în cadrul unei tabere Bereshit la Cristian, inițiativa a fost preluată la Bacău. Acolo, doamna Fani Kaltman a început să organizeze întâlniri similare la Centrul Comunității Evreiești și urmează să aibă loc a doua întâlnire.

– Numește, te rog, trei cărți (alese pentru club)

care te-au impresionat în mod aparte și din ce motiv(e)?

– Cartea care m-a impresionat cel mai puternic a fost *Istoria Holocaustului*, de Ovidiu Raetchi. La întâlnirea la care am discutat-o am avut onoarea să particip și autorul. Nu cred că cineva poate citi cartea și să rămână neimpresionat. Citeam și eram revoltată sau plângeam. Cartea e foarte bine documentată, ar trebui să facă parte din lecturile obligatorii la liceu. Un al doilea titlu care mi-a plăcut în mod special este *O noapte, Marcovici*, de Ayelet Gundar-Goshier. Mi-a plăcut povestea din carte, mi-a plăcut scriitura. Am înțeles din carte atmosfera și cât de greu a fost în anii de început ai Israelului. În sfârșit, *Complotul împotriva Americii*, de Philip Roth, este a treia carte pe care vreau să o menționez. M-a impresionat nu numai datorită felului în care e scrisă, ci și pentru că mi-am dat seama cât de aproape a fost omenirea de cele descrise în ea.

– Care este următorul titlu pe care îl citești?

– La următoarea întâlnire, cea din luna mai, vom vorbi despre *O geometrie a tandreței*, de Liviu Ornea, în prezența autorului și a coordonatoarei colecției N'Autor de la Editura Nemira.

– Care e procesul de selecție și de propunere a titlurilor?

– Nu am un protocol stabilit. Important este să fie o carte ce se poate procura relativ repede, adică să nu fie stocurile epuizate. Unele titluri mi-au fost sugerate de participanții la club. Și bine au făcut!

– Cui îi este deschis clubul, cine poate participa? Când se organizează și cu ce frecvență, unde se fac înscrierile?

– Clubul este deschis oricui vrea să participe la discuții frumoase și decente despre cărțile propuse. Ne dorim dezbateri care să fie în limita bunului simț, fără cuvinte jignitoare. Clubul se organizează o dată pe lună (luna aceasta suntem la întâlnirea cu numărul 23), cartea și data următoarei întâlniri se stabilesc la sfârșitul fiecărui club. Înscrierile se fac în pagina noastră de Facebook (Club de carte Prietenii literaturii evreiești) și la e-mailul meu (a.moscu@yahoo.com).

Editura Hasefer este prezentă și în acest an la Salonul Internațional de Carte Bookfest, a cărui a XVIII-a ediție are loc între 28 mai și 1 iunie la Romexpo. La standul editurii, cei interesați vor găsi o bogată ofertă de titluri de istorie, iudaism, memorialistică, beletristică, dar și albume și monografii.

Irina MARKOVITS

PROFIL DE SCRITOR

Personalitate și umanitate (I)

M-am bucurat să regăsesc în substanțialul și spectaculos album centenar *Nina Cassian. 100 de chipuri*, realizat de Alice Năstase Buciuta și apărut în condiții grafice deosebite (la Editura Cărțile Tango), un fragment dintr-un text al meu scris la moartea poetei, în 2014. Înainte de a mă referi la album, plin de confesiuni

ale Ninei Cassian, să reiau rândurile mele de atunci, când a început posteritatea scriitoarei. Cu ea a dispărut o poetă de vârf și s-a încheiat o epocă. Dacă relevanța textelor poetice e în funcție de talentul autorilor, imponderabil, in clasificabil și non-taxonomic, generația literară din care a făcut parte Nina Cassian este – de mult – un operator de istorie literară și culturală, în sens larg.

E vorba de tinerii intelectuali, majoritatea cu convingeri de stânga în timpul celui de Al Doilea Război Mondial, care ulterior au devenit maturii beneficiari ai epocii realismului socialist și care, mai apoi, au constatat cu amărăciune la ce a dus comunismul visat, susținut și predicat de ei.

Segmentul biografic inițial era unul de entuziasm al internaționalismului utopic-egalitar și de respingere netă a naționalismului ce fascina generația anterioară, a lui Eliade. Nina Cassian, Geo Dumitrescu, Marin Preda și ceilalți visează nu numai să fie scriitori, ci și să opună o anume gândire unui *establishment* de dreapta progresiv transformat într-o structură totalitară. Segmentul următor înseamnă acomodarea încă-tinerilor autori cu o altă structură totalitară, impunând o nouă gândire unică și pretinzând conformarea la ea. Deși avantajele (ediții, tiraje, premii de stat) sunt consistente, entuziasmul începutului de credință comunistă, deja anemiata în epoca Dej, dispare complet odată cu „epoca de aur” a lui Ceaușescu. De idealurile tinereții revoluționare se va alege praful. Realitatea socială este la antipodul celei pe care foștii tineri visau s-o construiască – iar contribuția lor, fie și simbolică, la instalarea socialismului real le dă coșmaruri, nevroze, traume.

Generația aceasta nu se va mai putea salva decât prin literatură, adică într-un mod complet diferit de cel pe care mizase în anii 1940, când voia să schimbe o lume cu alta. Lumea „nouă” îi dezamăgește și, tot mai frecvent, îi oripilează cel puțin în aceeași măsură ca lumea „veche” împotriva căreia orice tânăr, prin chiar tinerețea lui, avea a protesta.

Nemaiputând să schimbe, încă o dată, societatea, scriitorii aceștia s-au refugiat, toți, în a reforma literatura. Arta a primit toată voința de reprezentare și întreaga lor capacitate transformatoare. Poezia românească și romanul autohton sunt marii beneficiari ai dez-iluzionării, ai dez-amăgirii și ai reinvestirii de valori din dreptul acestei generații excepționale. Valorile sociale vor fi apărute, susținute și codificate cultural prin expresivități și specificități. Iar marile teme vor fi, în marile cărți, scuturate de zgura ideologiei unice și a gândirii după șabloane. Problemele esențiale ale omului, axele existenței umanității dincolo de epoci istorice vor fi re-puse acolo unde cenzura și poliția gândirii au creat un interval de maculatură ideologizată.

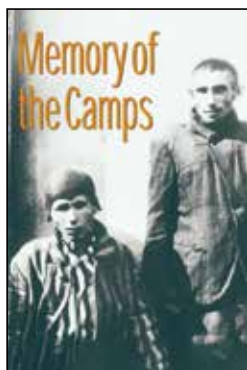
Nu numai *personalitatea* scriitorului, ci și *umanitatea* pe care el visase să o exprime sunt implicate în cărțile, noi, pe care el le scrie. Literatura devine miza, într-o epocă în care artistului autentic îi e tot mai rușine cu deviza.

Daniel CRISTEA-ENACHE

Un film documentar aproape uitat...

Între multitudinea producțiilor cinematografice care au ca subiect Holocaustul se numără și un film documentar realizat în anul 1945, cu titlul *German Concentration Camps Factual Survey*, a cărui regie a fost semnată de Sidney Bernstein, avându-l consultant pe bine-cunoscutul regizor britanic Alfred Hitchcock.

Filmul a fost realizat de Ministerul britanic al Informațiilor, imediat după eliberarea lagărelor naziste Bergen-Belsen, Dachau și Buchenwald de către trupele aliate. Scopul era de a documenta crimele naziste și de a servi drept dova-

dă incontestabilă în fața opiniei internaționale. Produsă la Londra, pelicula reunește imagini filmate de cameramanii militari sau ai agențiilor de presă care însoțeau armatele britanică, americană și sovietică.

Deși nu a regizat filmul, contribuția lui Alfred Hitchcock a fost una substanțială, el fiind implicat ca expert în structurarea vizuală a poveștii. Hitchcock a insistat ca unele cadre să fie filmate dintr-o singură secvență lungă, fără tăieturi, pentru a nu lăsa loc de manipulare sau neîncredere. De asemenea, el a fost de părere ca filmul să aibă un ton sobru, fără efecte emoționale

forțate, doar realitate brută.

Filmul a fost aproape finalizat, dar s-a considerat că difuzarea lui ar fi împiedicat procesul de reconciliere postbelică, așa că a fost arhivat și uitat timp de 40 de ani, până când, în 1984, pelicula a fost redescoperită în arhivele Imperial War Museum din Londra. Filmul a fost difuzat în 1985 de postul american PBS, în cadrul seriei Frontline, sub titlul *Memory of the Camps*. În 2014-2015, filmul a fost restaurat complet, conform planului original, inclusiv reel-ul final lipsă. El a avut premiera la Festivalul Internațional de Film de la Berlin, în anul 2014, sub titlul *Night Will Fall*, documentând realizarea filmului original, și a fost ulterior lansat pe scară largă.

Dan DRUȚĂ

Mattias Antonio Glavinic, câștigător al Premiului Special „Iancu Țucărman”

Mattias Antonio Glavinic, pianistul croat-italian, trăitor în Italia, a cumulat, la cei doar 15 ani ai săi, laurii Marelui Premiu al Competiției de Pian Steinway de la Milano, ediția a VI-a, pentru categoria D (14-16 ani), ai Premiului Special „Iancu Țucărman” al Asociației Culturale „Iancu Țucărman și Maria Popa”, ai Premiului Special al Orchestrei din Milano.

La gala de premiere, Maria Popa, președinta asociației culturale amintite, i-a oferit Diploma de Merit însoțită de trofeu, un vas Gallé inscripționat cu titlul premiului, spunând: „Sunt fericită și emoționată că am ocazia să fiu prezentă din nou la Concursul de pian Steinway Giovani Talents și să înmănez tânărului Mattias Antonio Glavinic Premiul Special „Iancu Țucărman”. Îl felicit și am convingerea că va de-

monstra, în timp, prin interpretări remarcabile, temeinică orientare a specialiștilor din componența juriului care i-a atribuit această distincție. Iancu Țucărman a fost un împătimit al muzicii sub toate aspectele, fiind marcat în întreaga sa existență de privilegiul unice datorate acestei iubiri care l-a susținut în depășirea unor momente groaznice în timpul Holocaustului. Iancu și-a celebrat viața clipă de clipă și i-a cinstit devenirea prin muzică, pe care o considera parte a ființei sale. În ultima perioadă a vieții și-a îmborsătat facerea de bine prin sprijinirea morală și materială a copiilor cu aptitudini muzicale excepționale. Inteligența sa aparte îi permitea să identifice relativ ușor meritele unor copii cu mare potențial muzical și să găsească soluții pentru drumul lor. În calitate de câștigător al Premiului

„Iancu Țucărman” te așteptăm cu viu interes și mare bucurie la București pentru susținerea unui recital. În încheiere, dar nu în ultimul rând, îi felicit și le mulțumesc din inimă organizatorilor acestui important eveniment, în special doamnei Luarda Nezha, manager Steinway & Sons Italy.”

Donatorii trofeului, Mariana și Alexandru Romanine, sunt fondatori ai

platformei Merry Music – magazin online cu tematică muzicală și școală unde se predau cursuri individuale de muzică.

Actualul multiplu laureat al festivalului, Mattias Antonio Glavinic, este student la Conservatorul Benedetto Marcello din Veneția și la Academia de Muzică din Lichtenstein, laureat a numeroase premii naționale și internaționale. Glavinic a oferit recitaluri la festivaluri de prestigiu din Veneția, Roma, Bologna. A cântat cu Orchestra Antonio Vivaldi la Sondrio, Orchestra de Tineret din Grosseto, Orchestra Operei din Zagreb. Aparține familiei spirituale a copiilor lui Iancu Țucărman.

Julia DELEANU

The World Will Tremble

Un nou film, *The World Will Tremble*, regizat de cineastul israelian Lior Geller, aduce la lumină povestea curajoasă a doi evrei evadați din Chelmno, primul lagăr nazist de exterminare. Filmul prezintă modul în care Solomon Wiener și Michael Podchlebnik au reușit să fugă din lagăr la 19 ianuarie 1942 și, ulterior, au oferit lumii exterioare prima mărturie a unui martor ocular al Holocaustului. Relatările lor au fost esențiale pentru dezvăluirea planului nazist de anihilare a evreilor europeni, cunoscut drept „soluția finală”. La șase luni după evadare, mărturiile lor au ajuns în Regatul Unit și au fost difuzate la nivel mondial, inclusiv prin intermediul unei emisiuni BBC.

Regizorul Lior Geller a subliniat importanța mărturiei, afirmând că evadarea și mărturiile ulterioare ale lui Solomon și Michael evidențiază necesitatea confruntării și recunoașterii atrocităților, în special într-o eră în care antisemitismul este în creștere.

În climatul actual, când antisemitismul la nivel mondial atinge niveluri nemăintâlnite de la Al Doilea Război Mondial, Geller consideră că ultimul său film este absolut necesar. „Prima evadare, prima mărturie oculară, mai mult decât orice, [arată] importanța de a depune mărturie, ceea ce au făcut Solomon și Michael”, spunea Geller pentru *The Times of Israel*. „Asta îl face mai oportun acum mai mult ca niciodată într-o epocă în care antisemitismul este atât de răspândit.”

Geller a ajuns la acest proiect pe neașteptate. El făcea cercetări despre istoria Holocaustului din propria familie. Făcând acest lucru, a dat peste povestea evadării din lagărul din Chelmno (o localitate din Polonia, la 50 km nord de Łódź) și s-a întrebat de ce nu era de notorietate în comunitatea internațională. A început să facă cercetări de arhivă în Polonia, la Muzeul Memorial al Holocaustului din SUA și la Yad Vashem. Dr. Na'ama Shik, cercetător la Yad Vashem, s-a dovedit a fi și ea o sursă valoroasă de informații și a servit drept consultant istoric pentru film.

Filmul a fost turnat în Bulgaria, iar actorii Oliver Jackson-Cohen și Jeremy Neumark Jones au fost distribuiți în rolurile lui Solomon și, respectiv, Michael. Geller, cunoscut pentru lucrările sale diverse, printre care scurtmetrajul *Roads*, câștigător al recordului Guinness, și lungmetrajul *We Die Young*, cu Jean-Claude Van Damme, consideră că *The World Will Tremble* este un memento oportun al pericolelor urii și al puterii adevărului.

Dan DRUȚĂ

„Am convingerea că perioada petrecută într-o tabără bine organizată poate fi mai valoroasă din punct de vedere socio-educational decât un întreg an școlar”

Interviu cu MIHAI POPE, noul director al Centrelor de Instruire și Recreere ale FCER

– Domnule Mihai Pope, în primul rând felicitări pentru noua funcție pe care o ocupați! V-aș întreba mai întâi cum vedeți dumneavoastră rolul Centrelor de Instruire și Recreere ale FCER în coagularea spiritului comunitar în rândul membrilor comunităților evreiești din țară.

– Vă mulțumesc și doresc să subliniez rolul major al Centrelor de Instruire și Recreere în asigurarea condițiilor optime pentru odihnă, recreere și informare a membrilor comunităților, cărora li se oferă un bun prilej de cunoaștere, socializare, educație cultural-religioasă, de păstrare a unui trecut evreiesc, oferindu-se în același timp și șansa unui viitor iudaic în România. Prin găzduirea oaspeților care nu sunt membri ai comunităților evreiești realizăm totodată o deschidere către alte culte, minorități etnice și majoritari, cu care dorim să ne cunoaștem mai bine și să conviețuim în deplină armonie.

– În ultimii ani, CIR-urile din Cristian, Borsec și Eforie Nord au trecut prin transformări și îmbunătățiri pentru a veni în întâmpinarea nevoilor pe care le au cei care le trec pragul în fiecare an. Cum arată aceste transformări, cum ați caracteriza calitatea serviciilor și a spațiilor de cazare în cele trei centre?

– Centrul de Instruire și Recreere Borsec, cu o capacitate de 23 de locuri de cazare în 9 camere, este situat în județul Harghita, într-o zonă turistică deosebit de pitorească. În plus, în anul 2017 Borsecul a fost declarat zonă turistică balneară de interes național. În ultima perioadă am adus nenumărate îmbunătățiri acestui centru care se bucură de aprecierea vizitatorilor, din care amintim: zugrăvit sala de reuniuni, pavat curte interioară, turnat trotuar de jur-împrejurul vilei, reparat și vopsit pardoseala în bucătărie cu vopsea cauciucată antiderapantă, vopsirea tâmplăriei în sala de reuniuni (geamuri, uși), repararea jgheburilor cu silicon pentru acoperiș, repararea instalațiilor sanitare în sala de reuniuni, lăcuirea elementelor mobilierului terasei (bănci, mese), vopsirea foisorului, montat balustradă și

igienizarea grupului sanitar la sinagogă, achiziționarea unor noi televizoare în tot complexul, dotarea bucătăriei cu electrocasnicele necesare.

În ceea ce privește Centrul de Instruire și Recreere Eforie Nord, acesta are o capacitate de cazare de 27 de locuri în 16 camere, fiind situat în județul Constanța, la o distanță de 10 minute de plajă și de Baza de Tratat și Reumatologie Eforie Nord. Și

în acest spațiu s-au efectuat, în perioada 2022-2024, o serie de lucrări de îmbunătățire și achiziții, dintre care amintim: branșarea la rețeaua de gaze naturale, refacerea instalațiilor electrice, sanitare, precum și a instalațiilor termice, a fost montată o centrală termică, băile au fost renovate, au fost înlocuite toate obiectele sanitare, inclusiv schimbarea gresiei și a faianței, terasa a fost refăcută, iar la etaj au fost reparați pereții și s-au montat tavane false, ferestrele PVC au fost înlocuite cu tâmplărie metalică și geamuri termopan, au fost montate panouri solare, boilere noi, un hidrofor mai eficient și a fost refăcută instalația de apă caldă menajeră. De asemenea, s-au achiziționat și montat următoarele: aparate de aer condiționat și televizoare, s-a amenajat grup sanitar nou în exteriorul vilei, mese inox în bucătărie, mese și umbrele terasă și s-a refăcut curtea, combină frigorifică și ladă frigorifică, două aragaze de inox, cuptor patiserie plus 4 tăvi, două mese inox cu sertar, mașină de spălat rufe, mașină de spălat vase, filtru de apă potabilă, set mese cu scaune, umbrele soare, TV diagonală 2m.

Al treilea centru, frumoasa locație CIR BeYahad Cristian, care are 83 de

locuri în 16 camere, se află în județul Brașov, în Țara Bârsei, și oferă o multitudine de atracții turistice în vecinătate, din care amintim numai pădurea de stejari seculari, Cetatea Râșnov, balta de pescuit Cristian sau Parcul Dinozaurilor Râșnov. Vila a intrat în renovare tot în perioada 2022-2024 și s-au executat mai multe achiziții și lucrări de îmbunătățire din care trecem în revistă: înlocuire pompă circulară Wilo Yomos, obținerea buletinului PRAM (n.r.: verificarea instalațiilor electrice de împământare și paratrăsnet), s-au montat jgheaburi și burlane, revizie aparate de aer condiționat, înlocuit sonde gaz la cuptoarele din bucătărie, montat parchet, gresie, renovarea tuturor grupurilor sanitare, înlocuire cabine duș, obiecte sanitare, refacere instalații termice, zugrăvit tot complexul, echiparea bucătăriei cu electrocasnicele necesare, achiziționare TV noi în tot complexul.

– Cum a decurs, din punctul dumneavoastră de vedere, cel mai recent sezon de tabere în Centrele de Instruire și Recreere și ce pregătiri faceți pentru deschiderea noului sezon estival, în așteptarea vizitatorilor?

– Având în vedere că în mare parte la CIR Cristian sunt tabere organizate de către JCC, am avut ocazia de a cunoaște oameni noi, de a lega noi prietenii și de a menține unită viața evreiască din România. Farmecul este dat, cred, de frumusețea locurilor și de căldura oamenilor de aici. Am convingerea că perioada petrecută într-o tabără bine organizată poate fi mai valoroasă din punct de vedere socio-educational decât un întreg an școlar.

– Care sunt perspectivele Centrelor din Cristian, Eforie și Borsec în viitorul apropiat și ce investiții aveți în plan pe termen mediu și lung în aceste spații atât de importante pentru înțelegerea membrilor comunităților și ale angajaților FCER?

– Ținta noastră principală e ca, de la an la an, să îmbunătățim calitatea condițiilor oferite, punând pe primul plan confortul oaspeților care ne vor trece pragul.

George GÎLEA

Reuma Weizman, fostă primă-doamnă a Israelului, a murit la vârsta de 99 de ani

Reuma Weizman, soția celui de al șaptelea președinte al Israelului, Ezer Weizman (1993-2000), a murit în data de 15 aprilie 2025, la vârsta de 99 de ani.

Născută Reuma Schwartz în 18 august 1925, la Londra, ea a făcut aliya în copilărie, alături de familie. În 1946 avea să revină la Londra pentru a studia științele educației. La 22 de ani a fost trimisă de Agenția Evreiască să lucreze într-un orfelinat pentru copii supraviețuitori ai Holocaustului, în zona ocupată de britanici în Germania. Într-o mărturie depusă la Yad Vashem, în 1995, ea a povestit că a ascuns față de autoritățile britanice identitatea unora dintre copii, pentru a-i salva și a le obține liberă trecere în Israel: „Guvernul britanic, care la acea vreme controla Israelul, avea o cotă lunară de imigrare; era o cotă foarte mică, doar pentru copii, doar pentru orfani și doar pentru cei din zona britanică.”

În 1948 s-a oferit voluntar în Armata israeliană, lucrând în Biroul de pre-

să al guvernului de la Ierusalim. Un an mai târziu l-a întâlnit pe Ezer Weizman care era deja șeful departamentului de operațiuni ale Forțelor Aeriene ale Israelului. În 1950 cei doi s-au căsătorit. Cununia a fost oficiată de șef-rabinul Isaac Halevi Herzog, bunicul actualului președinte israelian Isaac Herzog.

În următorii zece ani cuplul a locuit în apropierea diferitelor baze ale forțelor aeriene din Israel. Între timp s-au născut cei doi copii, fiul Shaul și fiica Michal. În 1962, Reuma Weizman a început să facă voluntariat la Beit Micha (centru de zi care sprijină copiii cu deficiențe de auz), organizație de care a rămas profund atașată timp de mul-

te decenii. Ulterior, Reuma a devenit membră în consiliul de administrație al Centrului Cultural pentru Tineret din Or Akiva, precum și în Asociația SOS Saatele Copiilor, dedicată tinerilor fără adăpost.

Shaul, fiul soților Weizman, a avut un destin tragic. La 19 ani a fost rănit foarte grav în timpul serviciului în IDF, împușcat în cap de un lunetist egiptean. Tânărul a avut nevoie de tratament și îngrijire medicală extinsă. Apoi, la vârsta de 40 de ani, la numai un an și jumătate după căsătorie, Shaul și soția lui au murit într-un accident de mașină.

Din 1993, în calitate de primă-doamnă, Reuma Weizman a primit grupuri de femei arabe și druze la

reședința din Ierusalim a președintelui, a găzduit zeci de demnitari străini și a deschis porțile casei pentru toți copiii din Israel. A fost martor ocular la momente emblematice din istorie. În 1994, soții Weizman au participat la instalarea lui Nelson Mandela ca președinte al Africii de Sud. În același an, Reuma s-a aflat lângă regina Noor a Iordaniei și lângă prima-doamnă de atunci a SUA, Hillary Clinton, când Iordania și Israelul semnav un tratat de pace. În 1997, soții Weizman au fost găzduiți de regina Elisabeta a II-a la o cină regală la Palatul Buckingham. Doi ani mai târziu, au participat la înmormântarea regelui Hussein al Iordaniei.

Reuma rămâne văduvă în 2005. Ezer a cerut să fie înmormântat la Or Akiva, lângă fiul și nora lui, nu pe Muntele Herzl din Ierusalim, locul obișnuit pentru președinții și prim-miniștrii Statului Israel. De aceea și Reuma Weizman a fost înmormântată tot la Or Akiva. I-au supraviețuit fiica, Michal, și mai mulți nepoți. Sora ei, Ruth (decedată în 2021, la 103 ani), a fost prima soție a legendarului ministru al apărării, Moshe Dayan.

Claudia BOSOI

Consiliul de Conducere și Adunarea Generală ale FCER

(Urmare din pag. 2)

față de instituții financiare sau alte entități”, a spus Silviu Vexler, aceasta fiind o dovadă a stabilității macro-economice a FCER.

Rezultatele financiar-contabile și bilanțul anual alături de execuția bugetară pe anul 2024 au fost adoptate cu unanimitate de voturi. Au fost apoi prezentate perspectivele pentru bugetul anului 2025, consultat în detaliu de membrii Adunării Generale. Proiectul de buget pentru anul 2025 a fost de asemenea adoptat prin consens.

Președintele FCER a amintit că refacerea Sinagogii din Constanța, o adevărată reconstrucție a monumentului, având în vedere starea de degradare a acestuia, va fi finalizată anul viitor cu fonduri publice, după mai bine de 12 ani de eforturi mari din partea conducerii FCER și a președintelui Comunității Evreilor din Constanța, Lucian Ionescu. În final, Silviu Vexler a anunțat că Sinagoga Mare din București va intra în renovare, ca urmare a fondurilor alocate de Guvern în acest sens.

Secretarul general al FCER, Eduard Kupferberg, a prezentat o serie de propuneri de modificare a regulamentului intern al Federației, care se referă la posibilitatea de acordare a concediului paternal, o prevedere privind nediscriminarea, precum și includerea unui cod de conduită, cu prevederi aplicabile pentru toate persoanele care au un contract de muncă cu FCER și cu comunitățile. Președintele FCER a subliniat importanța acestei standardizări a unui set de reguli aplicabil tuturor celor care activează în cadrul FCER, indiferent de funcția deținută. Propunerea a fost adoptată în unanimitate.

Activitatea parlamentară a deputatului minorității evreiești, Silviu Vexler

În calitate de deputat, Silviu Vexler, președintele FCER, a vorbit despre activitatea lui din ultimele luni. Deputatul FCER a subliniat rolul esențial al grupului minorităților naționale, fără voturile căruia majoritatea parlamentară nu ar putea funcționa. Urmea-

ză o perioadă foarte complicată, cu impact asupra activității Federației. În ceea ce privește activitatea proprie, deputatul Silviu Vexler a inițiat mai multe proiecte de lege privitoare la situația comunității evreiești, unul referitor la problema retrocedării proprietăților confiscate, reluarea furnizării indemnizațiilor pentru copiii supraviețuitorilor, suspendată temporar, sancțiuni pentru cei ce propagă idei antisemite, legionare sau preamăresc lideri legionari care nu au fost judecați cât erau în viață. Personal, a respins atacurile împotriva Israelului.

Deputatul a amintit și faptul că, la inițiativa sa, Parlamentul României marchează 14 mai, Ziua Independenței Israelului, drept Ziua Prieteniei dintre România și Statul Israel; în acest an, din cauza alegerilor, ea urma să se desfășoare pe 20 mai. Deputatul FCER i-a indemnă pe membrii comunității să participe la alegeri.

Ca președinte al FCER, Silviu Vexler a menționat că, în urma aplicării legislației privind indemnizațiile pentru supraviețuitorii Holocaustului și copiii lor, s-a constatat că au depus cereri și au primit indemnizații mai

multe persoane decât numărul membrilor comunității. Aceasta înseamnă că există evrei neafiliați, pe care comunitățile ar trebui să-i identifice și să-i atragă. Silviu Vexler a arătat că, în inițierea legislației privind comunitatea evreiască, a avut o colaborare excelentă cu deputatul minorității germane, Ovidiu Victor Ganț, căruia i-a mulțumit. De asemenea, a scos în evidență situația foarte bună a asistaților, a condițiilor în care sunt tratați, subliniind că, în urma tuturor controalelor financiare și de altă natură, FCER a fost dată ca exemplu și model.

Viața evreiască din România: dezbateri de actualitate

În cadrul situației vieții comunitare au fost dezbătute mai multe probleme, cu accent pe convertiri, pe situația bunurilor imobiliare ale asistaților care nu au moștenitori, asigurarea minianului în comunități și finanțarea activităților culturale, comunitare și educative, cu accent pe identitatea iudaică.

Robert Roth, președintele CE Brașov, s-a referit la necesitatea unei discuții cu privire la persoanele implicate în procesul de convertire și integrarea lor în comunități, cu drepturi depline. Eduard Kupferberg, directorul Cancelariei Rabinice, a arătat că această chestiune este analizată cu prioritate în perspectiva unui proces de convertire recunoscut și autorizat. Președintele Silviu Vexler a amintit că recunoașterea convertirilor reprezintă o chestiune foarte importantă și, ca urmare a bunelor practici, documentele FCER privind evreitatea sunt recunoscute unanim, iar o convertire care lasă locul unor îndoieli ar cauza un prejudiciu de imagine de nedorit. **Felix Koppelman** a amintit lungă tradiție a unui *beit din* în cadrul CE Oradea și recunoașterea corectitudinii proceselor de convertire desfășurate aici. El a apreciat că alegerea unui *beit din* pentru România este o decizie importantă pentru a soluționa cererile de convertire la iudaism.

După secțiunea dedicată dezbaterilor, au fost declarate închise lucrările Consiliului de Conducere și Adunării Generale a FCER.

Alianță între comunitățile evreiești din Franța, Germania și Marea Britanie

Organele conducătoare ale comunităților evreiești din Franța, Germania și Marea Britanie au decis să formeze o nouă alianță, pentru a întări pozițiile evreiești în dezbateri internaționale, în condițiile creșterii antisemitismului în cele trei țări. Liderii celor trei organizații evreiești au anunțat pe 13 mai a.c. formarea noii alianțe JE3 în cadrul conferinței Ligii Antidefăimare de la Berlin.

Această nouă alianță urmărește să ofere o voce unită a comunităților evreiești în cele mai acute probleme internaționale, precum negocierile

nucleare cu Iranul și pacea în Orientul Mijlociu. De asemenea, existența ei ar întări alte organizații-umbrelă, cum ar fi Congresul Mondial Evreiesc, Congresul European Evreiesc și Inițiativa 17 – o coalție a organizațiilor evreiești din Argentina, Australia, Canada, Franța, Germania, Marea Britanie și SUA.

Noua alianță JE3 apare în condițiile în care Franța, Germania și Marea Britanie, ca și alte țări din Europa și din lume, au informat despre o creștere-record a activităților antisemite, alimentate, în ultimii ani, de lansarea atacurilor criminale ale organizației teroriste Hamas de la 7 octombrie 2023.

(E.G.)

Benjamin Netanyahu vrea ca Israelul să mențină controlul militar asupra Gaza

Într-o cuvântare rostită la conferința organizată la Ierusalim de publicația *Jewish New Syndicate* (JNS), premierul Benjamin Netanyahu a declarat că Israelul va menține controlul militar asupra Fâșiei Gaza și nu va permite Autorității Palestiniene să preia locul Hamas. El a criticat, de asemenea, reținerea fostei administrații Biden față de o ofensivă israeliană în Gaza. Premierul a arătat că singurul motiv care reține Israelul să distrugă „rămășițele” batalioanelor Hamas este soarta ostaticilor. El a mai spus că obiectivele urmărite de Israel

sunt terminarea definitivă a războiului din Gaza, eliberarea ostaticilor și distrugerea Hamas și a lăudat planul președintelui Trump cu privire la ceea ce a numit „relocarea voluntară a palestinienilor din Fâșia Gaza”.

Referindu-se la atacul din 7 octombrie 2023, Netanyahu a arătat că acesta trebuia să fie coordonat cu un asalt din Liban pentru „a eradica Is-

raelul” și l-a citat pe fostul președinte Biden care nu a dorit ca Israelul să lanseze o invazie terestră, ci să se limiteze la un război aerian. Israelul a încercat, dar nu a avut efectul scontat, a început invazia terestră și atunci americanii au spus că războiul de propagandă va acționa împotriva Israelului și a Americii. Deoarece, contrar opiniilor americane de a nu extinde ofensiva în Rafah, Israelul a trecut la acțiune, Biden a introdus un embargo de furnizare a unor arme.

Principalul obstacol în negocierile de pace israeliano-palestiniene este faptul că palestinienii nu vor nici acum

să recunoască statul evreu sub nicio formă, iar ideea că un stat palestinian va aduce pacea este iluzorie. S-a încercat în Gaza și a fost un eșec, a afirmat premierul.

Potrivit unui plan prezentat în decembrie de ministrul apărării, Israel Katz, controlul militar în Gaza va fi asemănător cu sistemul din Cisiordania, ceea ce va însemna că Israelul va menține o libertate de a opera, va stabili o zonă de securitate în Fâșie și va combate contrabanda la granița cu Egiptul.

Eva GALAMBOS

Președintele Autorității Palestiniene cere Hamas eliberarea ostaticilor

Mahmud Abbas, președintele Autorității Palestiniene (AP), i-a calificat pe membrii grupării teroriste Hamas „pui de cățea” și le-a cerut să elibereze ostaticii pentru a elimina așa-zisul pretext al Israelului de a continua războiul în Gaza. „Prioritatea este de a opri războiul de exterminare în Gaza. Trebuie oprit, zilnic sunt omorâte sute de persoane. De ce nu predați ostaticii americani?”, a declarat președintele AP la o reuniune a Consiliului Central al OEP. De asemenea, el i-a cerut grupului terorist să cedeze Autorității Palestiniene controlul Fâșiei Gaza, să predea armele și să se transforme în partid politic.

Nu se știe dacă Abbas s-a referit la eliberarea celor 59 de ostatici sau numai la cei care au cetățenie americană. Edan Alexander, care deține atât cetățenie israeliană, cât și americană, este singurul cetățean american despre care se crede că mai e în viață, deși Hamas mai deține trupurile a încă patru cetățeni americani.

Pe de altă parte, Abbas a arătat că Consiliul respinge încercările Israelului de a-i deștrădăcina pe rezidenții din Gaza din casele lor: „Respingem aceasta. Este o parte inseparabilă a pământului nostru, dar ceea ce se întâmplă în Gaza are loc și în Jenin, pretutindeni”, a spus el referindu-se la acest oraș din Cisiordania, centrul unor raiduri antiteroriste efectuate de forțele militare israeliene și de forțele AP.

Anterior, liderul AP a criticat atacurile Hamas din 7 octombrie 2023, care, a afirmat el, au servit drept pretext pentru Israel ca să distrugă Gaza. Iar în urmă cu o lună, Președinția Autorității Palestiniene a cerut Hamasului într-o declarație „să nu mai dea forțelor de ocupație niciun motiv să-și continue genocidul”.

Abbas și AP au acuzat adesea organizația teroristă că subminează unitatea palestiniană, în timp ce Hamas a criticat Autoritatea de colaborare cu Israelul și de faptul că sancționează disidența în Cisiordania. Acestea, în condițiile în care relațiile dintre partidul Fatah al lui Abbas și Hamas sunt tensionate din cauza unor diferențe politice și ideologice profunde, care durează de două decenii. În 2007, după o lovitură sângeroasă împotriva AP, Hamas a preluat controlul în Gaza. (E.G.)

Un membru evreu în guvernul german

Karin Prien a fost numită ministru federal al educației, familiei, persoanelor vârstnice, femeilor și tineretului din Germania, ea fiind, în peste 100 de ani, prima persoană evreică ce ocupă o funcție ministerială federală în țară. Numirea sa a fost anunțată pe 3 mai 2025 de către noul cancelar Friedrich Merz, liderul Uniunii Creștin-Democrate (CDU).

În 2016, după o vizită la muzeul Yad Vashem din Ierusalim, la vârsta de 50 de ani, Prien a început să vorbească deschis despre originea sa evreiască. Trei ani mai târziu, când un partid satiric german a prezentat candidați care purtau numele de familie ale unor figuri-cheie din regimul nazist, Prien a criticat gluma spunând: „A pretinde că cineva vrea să lupte împotriva populațiilor de dreapta în acest fel este fie naiv, fie o minciună, fie cel puțin nu foarte inteligent.”

Născută la Amsterdam într-o familie de supraviețuitori ai Holocaustului,

Prien a dobândit ulterior cetățenia germană și este activă în politica germană de la începutul anilor 1980. Anterior ea a ocupat, din 2017, un rol ministerial similar în guvernul landului Schleswig-Holstein. Prien este și purtătoarea de cuvânt a Forumului Evreiesc al CDU și a vorbit deschis despre moștenirea sa evreiască și despre ascensiunea antisemitismului în Germania, în special în urma evenimentelor din 7 octombrie 2023.

Numirea lui Prien este semnificativă din punct de vedere istoric, deoarece ultimul ministru federal evreu din Germania a fost Walther Rathenau care a ocupat funcția de ministru de externe în 1922, înainte de a fi asasinat de membrii unui grup ultranationalist antisemit. Noul rol al lui Prien subliniază eforturile continue ale Germaniei de a-și înfrunța trecutul și de a promova diversitatea în noul guvern federal german.

Dan DRUȚĂ

Conferința Internațională 2025 a Emisariilor Habad

Conferința Internațională Anuală a Emisariilor Habad, din 2025, reunind reprezentanți din 40 de țări din Africa, Orientul Apropiat și Europa, la Budva, Muntenegru, a fost focalizată pe problemele vieții evreiești globale de după 7 octombrie 2023. Misiunea Organizației Centrale pentru Educație (Merkos L'Inyonei Chinuch), a Mișcării Habad Lubavitch, organizator oficial pentru înființarea centrelor Habad în lume, a căpătat o mai mare pondere decât înainte de masacrele teroriste care au declanșat războiul împotriva Hamas și împotriva altor mișcări teroriste susținătoare, concomitent cu ascensiunea antisemitismului în lume la cote nemaicunoscute de la Holocaust încoace. Conferința a fost condusă de rabinul Mendy Kotlarsky, directorul Merkos L'Inyonei Chinuch.

Julia DELEANU
(Continuare în pag. 23)

Alexander Hausvater – două premiere în luna mai

Regizorul Alexander Hausvater semnează, în luna mai a.c., două noi premiere în două teatre bucureștene: *Matca*, după Marin Sorescu, la Teatrul Dramaturgilor Români (3 mai 2025) și *Cântarea Cântărilor. Odissee feerică modernă*, la Teatrul Evreiesc de Stat, în deschiderea celei de a X-a ediții TES-FEST – Festivalul Internațional de Teatru Idiș (21 mai 2025).

Cântarea Cântărilor / Șir Hașirim – compusă de Regele Solomon și considerată o capodoperă a literaturii evreiești, o odă iubirii, numită și „Cântarea cea mai frumoasă” sau „Cântarea cea mai sacră” – stă la baza textului pentru spectacol „rescris și completat de mine cu diverse povești în care *Cântarea Cântărilor* i-a ajutat pe oameni să supraviețuiască în diferite situații, în diferite epoci”, după cum declară regizorul Alexander Hausvater care adaugă și că „regele Solomon a scris acest text în timpul unui război și asta l-a ajutat să câștige războiul: literatura care câștigă războaie”. Spiritul războiului e omniprezent, dar iubirea rămâne cea mai puternică armă, prezentă la fiecare pas în această *Odissee feerică modernă* de la război la pace.

Cântarea Cântărilor. Odissee feerică modernă este „un spectacol mare de tot, cu 20 de oameni pe scenă”, după cum spune Alexander Hausvater.

În schimb, în *Matca* sunt numai 6 oameni pe scenă, ceea ce nu îl face un spectacol mai puțin mare, deoarece, pentru regizor, acesta este: „...o descoperire a capacității dramaturgice unice în literatura română a unui autor, scriitor, filozof, poet. E o întâlnire intrigantă cu un text foarte actual, pentru că vorbește despre legătura între om și natură; și despre aceea că, cu cât știința umană a avansat mai mult, cu atât natura îi plătește omului faptul că știința și progresul sunt făcute prin pierderea unei conexiuni

spirituale foarte importante; și poate e o modalitate de a explica ceea ce se întâmplă azi în lume. Și așa da exemplu doar incendiile masive care au loc din California până în Israel, Grecia sau Portugalia. Așa a fost și cu inundațiile din România, din anii 1970, unde este plasată acțiunea din piesă. Nu trebuie să uităm faptul că

ceea ce noi trăim acum e ceva miraculos, dar asta nu înseamnă că există o garanție că vom trăi și mâine.”

Ceea ce leagă cele două spectacole este poezia, sublimul și iubirea, precum și lupta pentru supraviețuire: în fața forțelor dezlănțuite ale naturii, o femeie naște în mijlocul unui potop sau în războiul în mijlocul căruia regele Solomon a scris despre iubire. Regizorul Alexander Hausvater declară: „O viață întreagă am încercat să mă gândesc ce aș fi făcut dacă aș fi fost într-un război, într-un lagăr de concentrare sau într-o închisoare, dacă aș fi luptat și aș fi reușit să supraviețuiesc, să-mi păstrez

principiile. Dar sunt aproape convins că, poate, sunt mult prea slab ca să fi reușit să supraviețuiesc, așa că folosesc mijloace teatrale, fără a uita că teatrul și imaginația sunt realități alternative, dar că există și realitatea în care fiecare om trăiește în fiecare moment al zilei. Teatrul este o experiență a lumii în care trăim complet greșit. Teatrul este o experiență a vieții pe care nu o trăim, dar am fi putut să o trăim. De fapt, putem spune că tot ceea ce nu am trăit în viață avem ocazia să trăim la teatru. Dacă vrei să reîntreiești ceva, nu mergi la teatru. Dacă vrei să descoperi în tine posibilități, capacități, talente, totul despre tine, mergi la teatru. Pentru mine, lucrul cel mai important este să creez contradicțiile care există în om și să-l fac pe spectator să rădă plângând și să plângă râzând. Fiecare spectacol este o nouă experiență, o nouă întâlnire și o nouă invenție, o nouă creativitate.”

Raluca RĂDULESCU

TEATRU

ȘTIINȚA ȘI VIAȚA

Un test pentru diagnosticarea Parkinson

Oamenii de știință de la Universitatea Ebraică din Ierusalim au dezvoltat un test de sânge inovator, capabil să detecteze boala Parkinson cu ani înainte de apariția primelor simptome. Această inovație, condusă de prof. dr. Hermona Soreq și de doctorandul Nimrod Madrer, utilizează fragmente de ARN de transfer (tRF) ca biomarkeri pentru a identifica modificările moleculare timpurii asociate cu boala Parkinson. Cercetătorii au identificat doi biomarkeri-cheie cu modele modificate, care au potențialul de a dezvălui modificări semnificative în organism, legate de neurodegenerare. Analizând raportul dintre aceste fragmente de ARN cu ajutorul tehnologiei PCR standard, testul a atins o precizie de diagnosticare de 86% în studiile de validare.

Testul utilizează aceeași tehnică de laborator utilizată pentru diagnosticarea COVID-19, examinând cantitatea fiecărui fragment de ARN. Pentru a-și testa descoperirea, oamenii de știință au folosit probe de sânge provenite de la 60 de pacienți cu Parkinson și 60 de participanți sănătoși. Pacienții cu Parkinson au fost recrutați pe baza simptomelor timpurii, cum ar fi pierderea mirosului și probleme de somn, dar înainte de apariția tremurului.

„Ideea este de a realiza un test de sânge ușor de prelucrat de orice clinician, astfel încât, în 10 ani, orice pacient cu vârsta de peste 65 de ani să poată face acest test și să vadă dacă este expus riscului de a dezvolta Parkinson”, a declarat Nimrod Madrer pentru *The Times of Israel*. Cercetătorii sunt acum în discuții cu companii

farmaceutice, cu scopul de a efectua testul pe un eșantion de pacienți mult mai mare și mai divers, a explicat el, un pas care este esențial pentru ca

testul să fie aprobat de FDA. Depistarea precoce a bolii Parkinson este crucială, deoarece boala este de obicei diagnosticată după ce au apărut leziuni neuronale semnificative. Acest test de sânge oferă o metodă minim invazivă și rentabilă pentru diagnosticarea precoce, permițând intervenții care ar putea încetini sau preveni progresia bolii.

Progrese în tratarea arterelor înfundate

Start-upul Pylon Medical din Israel a dezvoltat recent o metodă inedită de tratare a bolii arterei carotide, unul dintre principalii factori de risc pentru accident vascular cerebral. Arterele carotide sunt o pereche de vase de sânge de fiecare parte a gâtului, care furnizează sânge către creier și cap. Boala arterei carotide sau stenoza arterei carotide se dezvoltă atunci când pe pereții acestor vase se formează depozite de grăsime numite plăci, înfundându-le. Boala duce la o serie de complicații, dintre care unele pot fi mortale.

Soluțiile actuale pentru curățarea vaselor de sânge înfundate includ deschiderea chirurgicală a arterelor și curățarea plăcii sau inserarea unui stent care lărgeste vasul de sânge. Aceste metode au timpuri lungi de recuperare, uneori ducând la complicații suplimentare. „Kitul de specialitate” recent dezvoltat de Pylon – care include un cateter cu balon, un dispozitiv de închidere a arterei și un sistem

de aspirație – face ca tratamentul vaselor de sânge înfundate să fie mult mai sigur și mai puțin consumator de timp, spune Or Zigelboim, fondatorul și CEO-ul Pylon Medical, pentru ISRAEL21c: „Vorbim despre o rată de succes de 98%. Efectuăm o mică puncție de 2,5 milimetri și introducem un cateter cu balon; apoi putem plasa un stent pentru a revasculariza vasul sau a deschide vasul și a îmbunătăți fluxul sangvin.” Cea mai mare provocare a tratamentelor existente este cum se închide incizia în artera carotidă odată ce placa a fost curățată. „Dispozitivul nostru poate închide artera fără a fi nevoie să o expună; nu este nevoie de incizii sau tăieturi”, explică Zigelboim adăugând că dispozitivul permite medicului să sutureze automat orificiul din artera carotidă prin unirea celor două părți ale orificiului. Zigelboim mai spune că, dacă totul decurge conform planului, soluția Pylon ar trebui să fie pusă pe piață până în 2027 sau 2028.

Detectarea precoce a cancerului de colon

Cancerul colorectal este al treilea cel mai frecvent cancer la nivel mondial. În timp ce detectarea precoce îmbunătățește semnificativ șansele de supraviețuire, metodele tradiționale de screening, cum ar fi colonoscopia, sunt costisitoare, invazive și au rate scăzute de complianță.

Acum la orizont se află o platformă inovatoare pentru detectarea cancerului colorectal folosind o simplă probă de sânge. Sistemul OncoRedox se bazează pe un senzor electrochimic de unică folosință, alimentat de AI, care generează o amprentă metabolică a stării de reducere-oxidare (redox), care este procesul prin care moleculele din corpul nostru comunică și schimbă electroni. Senzorul permite detectarea foarte precisă a bolii prin probe de plasmă, prin analizarea moleculelor din sânge „ca o limbă cu receptori”

care „recunoaște gustul” cancerului, „similar cu modul în care oamenii răspund la gustul cafelei, de exemplu”, spune cofondatorul OncoRedox și prof. CTO, Hadar Ben-Yoav. „Cancerul este construit dintr-un profil de 15 până la 20 de molecule diferite care se schimbă tot timpul”, notează Ben-Yoav, membru al departamentului de inginerie biomedicală de la Universitatea Ben-Gurion din Negev (BGU) și șeful laboratorului său de nanobioelectronică. Profesorul spune că tehnologia generică OncoRedox „nu este specifică unui tip de boală; este potrivită pentru identificarea și a altor tipuri de cancer, cum ar fi cancerul pulmonar sau de vezică urinară”. Ben-Yoav spune că simplitatea tehnologiei îl deosebește pe OncoRedox de concurenții săi din întreaga lume, care se concentrează în principal pe detectarea cancerului

de colon prin probe de scaun.

Cercetarea din spatele tehnologiei OncoRedox a fost inițiată la BGU cu mai bine de 10 ani în urmă. Ben-Yoav s-a implicat în studii după ce soția sa a fost diagnosticată cu cancer la sân. În urmă cu șapte ani, Ben-Yoav, în parteneriat cu BGU și cu Sheba Medical Center, a început să dezvolte ideea pentru ceea ce a devenit oficial OncoRedox în 2022, alături de prof. Gal Markel, de la Centrul Medical Rabin. Viziunea produsului final o reprezintă un test de sânge la domiciliu, care ar putea fi achiziționat de la o farmacie. Rezultatele anormale nu ar indica neapărat cancer, dar pot sugera o afecțiune medicală ce ar trebui examinată prin colonoscopie. Studiile clinice ale conceptului au demonstrat până acum o acuratețe de 94% în detectarea bolii.

Misterul picturilor rupestre realizate de copii

Un studiu al cercetătorilor Universității Tel Aviv arată că este posibil ca, în preistorie, copiii să fi participat la crearea artei rupestre, deoarece erau considerați medietori între tărâmurile fizice și spirituale. Arheologii afirmă că multe dintre picturile găsite pe pereții peșterilor au fost, de fapt, desenate de același grup demografic, renumit în prezent pentru priceperea la pictura cu degetele: copiii. Studiul, publicat în revista *Arts*, a fost realizat de Ella Assaf, Yafit Kedar și prof. Ran Barkai. Această cercetare urmează lucrărilor anterioare ale echipei care explorează arta rupestră ca expresii ale abordărilor cosmologice și ale relațiilor dintre oameni și diverse entități. „Pe baza unor studii extinse despre copiii din societățile indigene, înțelegem că lumea copilăriei diferă de cea a adulților – explica Ella

Assaf. Culturile indigene din întreaga lume i-au văzut pe copii ca «agenți activi», medietori între această lume și cosmos.” Barkai spune că multe societăți de vânători-cu-legători considerau peșterile drept porți către o altă lume: „Copiii mici erau percepuți ca ființe liminale, aparținând atât tărâmului pe care îl părăsiseră recent înainte de naștere, cât și lumii pe care o locuiesc în prezent. Astfel, copiii mici erau considerați deosebit de potriviți pentru a reduce decalajul dintre lumi și a transmite mesaje entităților non-umane.” Lângă multe picturi rupestre, există dovezi clare ale prezenței copiilor de peste doi ani. Până acum, majoritatea ipotezelor s-au concentrat pe aspectul educațional: învățarea tradițiilor și a obiceiurilor comunității, se arată în comunicarea cercetătorilor israelieni.

O companie israeliană revoluționează domeniul energiei nucleare

O companie nou înființată din Israel, Metatron N.R.G., susține că dispozitivul său miniatural care utilizează o formă unică de fuziune nucleară ar putea revoluționa lumea energiei curate și accesibile. Specialiștii firmei israeliene dezvoltă un reactor nuclear care nu este mai mare decât un computer de birou.

Metatron N.R.G. se numără printre zecile de întreprinderi nou înființate la nivel mondial, care încearcă să exploateze puterea fuziunii nucleare în reactoare la scară mică, dar numai ea a depășit obstacolele tehnice semnificative pentru a face acest lucru folosind microentități numite plasmoidi. După ce a demonstrat că tehnologia revoluționară funcționează, Metatron N.R.G. urmărește acum să construiască un prototip complet funcțional. „Aceasta este o invenție transformțională – a declarat Yeshayahu Eisenberg, CEO al companiei, care are un doctorat în fizica energiei înalte de la Institutul de Științe Weizmann din Israel și a finalizat o bursă postdoctorală la Institutul pentru Studii Avansate din Princeton. Prin rezolvarea provocărilor legate de stabilitatea miezului, deschidem calea pentru reactoarele de fuziune la scară mică, ca ar putea revoluționa generarea de energie.” Inițiativele convenționale de fuziune la scară largă costă miliarde de dolari și implică decenii de cercetare, spune el. Eisenberg a cofondat compania la sfârșitul anului 2021 alături de scriitoarea și inventatoarea Clara Szalai. Compania are trei angajați și o finanțare de 2 milioane de dolari. În timp ce alte procese potențiale urmăresc să reproducă condițiile violente și extreme ale soarelui și ale stelelor, Metatron utilizează plasmoidi: fascicule încălțite de gaze încălzite foarte fierbinți (plasmă), ținute împreună de câmpuri magnetice. Aceste plasmoidi sunt, în general, prea instabile pentru a fi utilizate pentru fuziunea nucleară, însă Metatron afirmă că descoperirea sa constă în generarea unor noi tipuri de plasmoidi stabili, care pot cataliza efectiv fuziunea (prin efectul mecanicii cuantice, cunoscut sub numele de tunelare). „Eforturile noastre actuale se concentrează pe îmbunătățirea a ceea ce am realizat deja, pentru a crea un reactor de fuziune nucleară complet funcțional, capabil să genereze direct energie electrică”, a afirmat Yeshayahu Eisenberg.

Ce mai vedem la muzeu

O privire în Muzeul de Istorie și Cultură a Evreilor din România „Dr. Nicolae Cajal”

Marcel Iancu (1895-1984)

Partea I

„Noi vrem să zguduim ideile, opinia publică, educația, instituțiile, muzeele, bunul simț așa cum este el definit la momentul actual; pe scurt, tot ceea ce ține de vechea ordine”, scria Marcel Iancu (Marcel Janco, „Dada créateur”, în Willy Verkauf (éd.), *Dada, monographie d'un mouvement*, Teufen (AR, Suisse), Arthur Niggli Ltd, 1957, tradus de Marc Dachy și Corinne Graber în Marc Dachy, *Archives Dada / Chronique*, Paris, Hazan, 2005, p. 21).

Traseul inițiat de Sezession se

Artiști precum Marcel Iancu, Victor Brauner, Max Herman Maxy au introdus avangarda și în România, aducând nu doar noi chipuri compozițiilor abstracte, scenelor de gen și portretelor de până atunci, ci înscriind Bucureștiul și arta românească pe platforma novatoare din întreaga Europă. Au debutat în numeroase societăți și grupări literar-artiste, au organizat expoziții de grup (cea mai faimoasă local și internațional fiind expoziția „Contemporanul” din 1924), evenimente ce vor introduce conceptele avangardiste, păstrând totodată o abordare precaută și rămânând fidele influențelor artistice tradiționale. Contribuția lor la momentul de răscruce al artei românești de acum un secol este esențială și unanim recunoscută atât în România, cât și pe plan internațional.

O prezență marcantă, un catalizator energic și inovator în domeniile sale de expertiză (pictor, ilustrator, arhitect, urbanist), susținător al unei viziuni critice, moderne, dar flexibile și axate

pe valorificarea potențialului creativ, iată doar câteva cuvinte despre geniul inconfundabil care a fost Marcel Iancu. Născut la București, activ în Elveția, București și Paris, își încheie misiunea în Israel, la Ein Hod, clădind ceva unic în lume la acea vreme.

Despre Marcel Iancu s-a scris enorm, există muzee și expoziții dedicate geniului său, chiar paginile

acestei reviste au omagiat în nenumărate rânduri opera sa. Marcel Iancu și-a început studiile de pictură sub îndrumarea lui Iser, explorând diverse curente artistice, de la simbolism la expresionism, inițiind dadaismul și integrând cubismul în ambianța artei românești, fiind un artist și un arhitect a cărui contribuție la patrimoniul artistic mondial rămâne una dintre cele mai importante. A studiat arhitectura la Zürich împreună cu fratele său, Iuliu, loc unde i-a cunoscut pe câțiva – Tristan Tzara (Samuel Rosentstock) și Jean Arp – dintre cei cu care urma să lanseze mișcarea Dada la crearea cafenelei „Voltaire” ca miez al curentului Dada.

Un artist mereu în mișcare, Marcel Iancu lansează publicații (în 1912 era încă în liceu când s-a alăturat altor doi colegi pentru a da viață propriei lor publicații: revista *Simbolul*), creează grupări artistice în țară și în străinătate, expune, scrie articole, construiește case, este într-o perpetuă căutare a noului, antrenând cu sine o generație întreagă de artiști. Toate aceste trăsături nu doar că au continuat și după ce a părăsit România, dar au contribuit novator și la arta și arhitectura din Israel, prin caracterul vizionar și modernist pe care noul stat îl promova, Iancu devenind rapid faimos pentru proiectul artistic din satul Ein Hod, din apropierea orașului Haifa.

Indiferent de vârstă, a dovedit genialitate, energie și virtuți de fon-

dator infatigabil, fiind un protagonist esențial atât la Cabaret Voltaire din Zürich (1916), alături de Tristan Tzara, Hugo Ball, Jean Arp, cât și în redacția revistei *Contemporanul* din București (1922-1932), împreună cu Ion Vinea, activitate ce culminează cu, poate, cea mai importantă expoziție de artă din România din ultimul secol. Iar mai târziu, în 1953, la Ein Hod, creează o colonie de artiști nu departe de Haifa, unde s-a format un atelier colectiv dedicat picturii, sculpturii, gravurii, tapiseriei și unei școli deschise generațiilor tinere. Activitatea acestui centru a fost impulsionată de el până la sfârșitul vieții, în aprilie 1984. Nu putea exista un loc mai potrivit decât acesta pentru un muzeu memorial, conceput pentru a reflecta ampla traiectorie artistică a lui Marcel Iancu, o carieră prolifică, ce va continua să capteze interesul cercetătorilor mult timp de acum înainte.

Lucrările din pinacoteca noastră sunt în număr de patru, iar articolul de față se va referi la *Peisaj cu case*, în tehnica ulei pe lemn, urmând ca în numărul viitor al revistei să continuăm cu grafica. Acest mic peisaj este și el expresia exuberanței creatoare a lui Iancu, imagine clară a faptului că arta trebuie să evolueze într-o direcție mai „tânără”. Compoziția, încărcată de forme și linii dispuse aproape matematic, are în prim plan stânga-jos un cuplu de ciori ce supraveghează peisajul citadin acoperit de zăpadă, părând parcă a fi povestitoarele hazlii ale acestui moment banal extras din realitate, investit și imortalizat cu genialitate de Marcel Iancu.

Carmen Hannah IOVIȚU

Orașul fără evrei

Cine-concert cu pianistul Gerhard Gruber la Teatrul Evreiesc de Stat

Filmul mut *Orașul fără evrei*, regizat de Hans Karl Breslauer, ecranizat înainte de Holocaust, considerat unul dintre cele mai importante filme austriece expresioniste din perioada interbelică, este o operă de artă premonitoare. Bazat pe romanul distopic, satiric al scriitorului și jurnalistului evreu austriac Hugo Bettauer, filmul prezintă sărăcirea culturală și economică a unui oraș după expulzarea populației evreiești și prezice ascensiunea nazismului. *Orașul fără evrei* a avut premiera la Viena, în 1924, și s-a bucurat de mare succes, fiind proiectat în cele mai mari cinci cinematografe. Dar în Austria antisemitismul era în creștere și dreapta politică a reacționat împotriva acestui film. La mai puțin de un an de la filmare, Hugo Bettauer a fost ucis de nazistul Otto Rothstock.

În 2015, filmul a fost găsit într-o piață de vechituri din Paris, apoi a fost restaurat datorită unei uriașe campanii de strângere de fonduri și a revenit în cinematografe.

Pe 29 aprilie 2025, în contextul comemorării Revoltei din Ghetoul din Varșovia (16 mai 1943), versiunea restaurată de Filmarchiv Austria a acestei creații centenare a fost proiectată la Teatrul Evreiesc de Stat, în parteneriat cu Forumul Cultural Austriac, în cadrul cine-concertului special al pianistului Gerhard Gruber care adaugă filmului mut dimensiunea muzicală. Acțiunea filmului are loc într-un oraș fictiv din Austria, Utopia, care îi alungă pe toți evreii săi. Ei sunt făcuți țapi ispășitori pentru creșterea prețurilor și șomaj. Partidul Creștin Social vine la putere și mulțimi uriașe de protestatari se adună în fața

biroului cancelarului Schwerdtger, antisemit fanatic. În interior, cancelarul se consultă cu un consilier: „Este îngrozitor să-i alungi pe evrei. Dar trebuie să-i mulțumești pe oameni.” Și aprobă legea care îi obligă pe evrei să plece până la sfârșitul anului. După plecarea evreilor, orașul sărbătorește cu artificii. Dar viața se înrăutățește curând. În teatre sunt jucate doar piese de Ludwig Ganghofer și Ludwig Anzengruber. Comerțul internațional și economia suferă, iar cafenelele îndrăgite ale orașului se transformă în berării.

Privite astăzi, scenele izgonirii evreilor din film sunt printre cele mai emoționante și premonitoare. Însă declinul economic și cultural îi face pe adepții noii legi să își chestioneze deciziile. Cancelarul îi invită pe evrei înapoi acasă. Îndrăgostiții și familiile mixte creștine și evreiești se regăsesc.

Finalul fericit, utopic, de pe ecran, dictat de compromis, neagă sensul cărții lui Bettauer și antisemitismul foarte real pe care îl reflectă. În schimb, documentează o realitate deloc de neconceput, deloc onirică. Aproximativ șase milioane de evrei din Europa ocupată de naziști au fost arestați și uciși în Holocaust. „Filmul ar trebui considerat una dintre cele mai puternice declarații antinaziste din perioada filmului mut. Este o declarație împotriva excluderii oamenilor din societate pe motive de religie sau rasă și are o relevanță din ce în ce mai mare pentru vremurile noastre”, declară Nikolaus Wostry, director Filmarchiv Austria. Pentru ca istoria să nu se repete.

Edith NEGULICI

9 Mai. Aportul evreilor români la Războiul de Independență

Aportul evreilor români la Războiul de Independență a României, din 1877-1878, rămâne un capitol special în sărbătorirea zilei de 9 Mai.

Special, din cauza paradoxului între ostilitatea unor lideri politici ai vremii față de evrei, împotrivașii se încetățenirii lor pe criterii contrazise de realitate și contribuția la urbanizarea, progresul economic, bunăstarea întregii populații românești în secolul al XIX-lea. Ostilitate concretizată prin infamantul articol 7 din Constituția de la 1866, unde se specifica: doar străinii care sunt creștini pot dobândi cetățenia română.

Răspunsul populației evreiești: peste 1.000 de voluntari pe câmpul de luptă în Războiul de Independență; sprijinirea efortului de război prin donații în bani, echipamente, alimente; organizarea unui convoi umanitar de ambulanțe Sion cu personal medical capabil să ofere răniților primul ajutor; crearea de comitete, pretutindeni în țară, cu rolul de a colecta donații. În „Apelul femeilor israelite din Capitală”, femeile erau îndemnate „să contribuie la maximum pentru binele soldaților răniți”. Comitetul evreiesc din Iași înființa și susținea spitale pentru îngrijirea soldaților răniți.

Dintre voluntarii de pe front se remarcă sergentul Mauriciu Brociner care, după căderea comandantului său, căpitanul Valter Mărăcineanu, preia comanda luptei pentru cucerirea Griviței și înfinge steagul românesc pe redută. Este primul evreu care primește, pe front, gradul de ofițer. Rănit și internat într-un spital din Turnu Măgurele, Brociner primește vizita prim-ministrului Ion C. Brătianu care i se adresează astfel: „Te felicit! Făci onoare neamului dumitale!” Este primul pe listă dintre cei 883 de evrei care primesc cetățenia română în 1879. Brociner urcă treptele ierarhiei militare până la gradul de colonel. Este numit consul la Frankfurt și ulterior director al Marelui Palat la Palatul Regal, secretar al Reginei Elisabeta a României. La împlinirea a 60 de ani de la încheierea Războiului de Independență, Brociner defilează în fruntea veteranilor. El primește cele mai înalte decorații ale statului român, merite care însă nu împiedică regimul pronazist din anii 1940-1944 să-i anuleze pensia.

Problema încetățenirii în bloc a evreilor români rămânea nerezolvată. La Congresul de Pace de la Berlin (1877-1878) organizații evreiești internaționale fac presiuni pentru emancipare: recunoașterea noilor granițe ale României și a independenței este condiționată de obținerea cetățeniei pentru populația evreiască. Se ajunge la un compromis: încetățenirea *individuală* a tuturor „străinilor născuți și crescuți în România, din părinți stabiliți în țară și care nu au avut altă cetățenie”. Din cauza feluritelor piedici, rezultatele sunt mai mult decât anemice: numărul celor încetățeniți *la cerere* nu depășea 529 de evrei.

Abia Constituția din 1923 avea să aducă mult așteptata încetățenire colectivă.

Iulia DELEANU

Ajax Amsterdam – placă memorială pentru victimele Holocaustului

Din presa sportivă internațională aflăm că Ajax Amsterdam a comemorat foști jucători și angajați ai clubului care au fost victime ale Holocaustului, într-un act care s-a lăsat îndelung așteptat. Încă din anii 1950, guvernul olandez și municipalitatea din Amsterdam au comemorat evreii olandezi care au fost deportați și uciși. Însă clubul de fotbal Ajax Amsterdam nu a organizat niciodată un

război. Vermeer și Flam au realizat împreună un studiu amplu pe care l-au prezentat conducerii clubului. În urma acestui demers, au fost scoși la lumină toți oamenii de la Ajax care au fost deportați și uciși de naziști. Prin urmare, Ajax a dedicat o placă memorială pe terenul de antrenament al echipei, lângă Arena Johan Cruyff, pentru toți membrii clubului care au suferit în perioada Holocaustului. Pla-

memorial pentru foștii angajați și jucători ai clubului, inclusiv jucătorii tineri, care au fost uciși în Holocaust. De fapt, Ajax nici măcar nu a participat la construirea monumentului federației naționale de fotbal dedicat jucătorilor de fotbal olandezi care au fost uciși în război. În urmă cu patru ani, doi membri ai comitetului de patrimoniu al clubului – Evert Vermeer și Max Flam, a căror mamă, supraviețuitoare a Holocaustului, a murit recent la vârsta de 106 ani – au amintit consiliului de administrație că Ajax nu a recunoscut niciodată oficial foștii angajați și jucători ai clubului care au murit în

ca conține numele a 17 foști angajați și jucători, printre aceștia se numără Eddy Hamel și Josef de Haan, un fost jucător de tineret și un fost angajat al lui Ajax. Când placa a fost inaugurată, Ernst Boekhorst, președintele lui Ajax, s-a adresat comunității și suporterilor clubului, spunând: „O întrebare presantă care reiese din tot ceea ce s-a întâmplat este de ce am continuat să jucăm fotbal atunci? Nu ar fi trebuit noi, ca club, să arătăm solidaritate cu confrății noștri evrei? Și ce aș fi făcut oare dacă aș fi fost președinte atunci?” Poziția generală a asociațiilor sportive olandeze din acei

ani era una de colaborare și ascultare față de ocupantul nazist.

Tot din fotbal, dar de această dată despre ceea ce se întâmplă în prezent, aflăm că Maccabi Netanya este pe cale să intre într-o nouă eră, după ce firma americană de investiții Aliya Capital Partners, condusă de omul de afaceri evreu-american Ross Kestin, a fost de acord să achiziționeze clubul de fotbal din prima ligă israeliană. Tranzacția, care marchează sfârșitul mandatului de nouă ani al lui Eyal Segal ca proprietar al clubului, este în așteptarea aprobării finale de către comitetul de transfer al proprietății al Asociației Israeliene de Fotbal. Achiziția aceasta reprezintă încă o dovadă a interesului extern tot mai mare pentru fotbalul israelian. Anterior, Mitchell Goldhar, un miliardar canadiano-israelian și magnat imobiliar, a achiziționat clubul

Maccabi Tel Aviv, unul dintre cei mai mari rivali ai echipei Maccabi Netanya. În aceeași notă, există zvonuri conform cărora Jonathan Kraft, proprietarul echipei New England Patriots din Liga Nord-Americană de Fotbal, explorează oportunități de a investi într-un club israelian, posibile ținte fiind Beitar Ierusalim sau chiar Hapoel Beer Sheva. Și că tot veni vorba de Hapoel Beer Sheva, surpriza actualului sezon din prima ligă israeliană va disputa ultimul meci din campionat cu șansa a doua de a câștiga titlul, după ce în penultima etapă a făcut doar egal cu Beitar Ierusalim. Astfel, Maccabi Tel Aviv a profitat de pasul greșit făcut de rivali și a urcat pe prima poziție, cu două puncte avans. În ultima etapă, Maccabi Tel Aviv pe Beitar, iar Hapoel Beer Sheva pe Hapoel Haifa.

Cristian VECHIU

Babka, cozonacul așkenaz: ieri tradiție, astăzi în trend

Nu îmi aduc aminte ca în copilărie să fi mâncat vreodată *babka*. Bunica mea maternă, de altfel o bucătăreasă fenomenală, ne răsfăța cu alte deserturi: plăcintă cu mere, choux à la crème, lapte de pasăre. De altfel, nu țin minte să fi văzut vreodată ca în casele evreiești din România să se coacă *babka*, echivalentul cozonacului... Interesant este că această prăjitură, atât de întâlnită în bucătăria tradițională a evreilor din Europa Centrală, astăzi este în tendințe în Statele Unite, în Marea Britanie, chiar și la noi (și mă întreb câți îi cunosc originea?).

Parțial pâine dospită, parțial prăjitură, *babka* este unul dintre puținele deserturi emblematice evreiești (concrează, în popularitate, cu *humantashen* și cu *rugelach*). Cei mai mulți istorici culinari creditează comunitățile din Polonia și Ucraina pentru crearea acestei rețete și, ulterior, pentru răspândirea ei în Statele Unite, cândva, pe la finalul secolului al XIX-lea, odată cu valurile de imigranți din *shtetl*-urile Mittel Europei. Spre deosebire de ei, Lesley Chamberlain, autoarea britanică specializată în istoria gastronomiei europene, era convinsă că *babka* își are originea în Italia și, în secolul al XVI-lea, ajunge în Polonia, adusă de bucătarii reginei Bona Sforza.

În forma sa cea mai tradițională, *babka* se făcea prin împletirea și răsucirea aluatului rămas după frământarea pâinii, aluat care putea fi umplut cu ciocolată, gem, nuci zdrobite sau scorțișoară și pus la cuptor timp de vreo oră. Unele rețete cereau ca, la final, deasupra să se presare semințe de mac sau de dovleac, streusel sau sirop de zahăr. În timp, fiecare „trib” a modificat-o pentru a o aduce mai aproape de gusturile familiare (sau de ceea ce caută „piața”): familiile sefardice îi adăugă miere, cardamom, migdale, curmale și stafide, bucătăriile laice încorporează unt în aluat, pentru ca prăjitura să fie mai pufoasă (rețeta tradițională cere ulei, ca să rămână *parve*), iar brutăriile din Londra și New York vând și variante sărate (cu brânză Brie și bucăți de guava, cu cartofi dulci, cu dovlecei) pe lângă cele cu vanilie, alune, coajă de portocală, fructe confiate și unt de arahide.

M-am întrebat cum de a ajuns acest cozonac evreiesc să fie atât de cunoscut, încât să devină motivul unui trend culinar. Fără glumă, se pare că

babka a intrat în cultura pop în 1994, odată cu acel episod din *Seinfeld* în care Jerry și Elaine stau la coadă la brutăria Royal Bakery, așteptându-și rândul să cumpere o *babka*. Ajunși în față, descoperă că brutăria vânduse ultimul cozonac cu ciocolată. La re-

comandarea vânzătoarei, Jerry cumpără unul cu scorțișoară (cărui îi și apără meritele, când Elaine îl cataloghează drept *babka inferioară*). Nu o spun eu, ci criticul culinar și istoricul Gil Marks, în *Enciclopedia bucătăriei evreiești*.

Când veți ajunge la New York și veți dori o felie de *babka* clasică, căutați una dintre aceste patru brutării de familie: Green's Bakery și Oneg Heimische în Williamsburg, Russ & Daughters în East Village sau Babka Bailout, în Jersey City. Breads' Bakery, care are o locație chiar în miezul Manhattanului, vinde variante de *babka* cu brânză Gruyere, dovlecei și ceapă caramelizată. Pe coasta de Vest, în Palo Alto, opriți-vă la Babka by Ayelet, unde puteți gusta *babka* cu nutella, cu zmeură și cremă de brânză sau cu mozzarella și roșii. Sau aterizați la Londra și mergeți vizavi de British Museum, la Cafe Babka. Dacă timpul vă permite, includeți în vizita londoneză o oprire în faimoasa Borough Market, la Moishe's sau într-una dintre cafenelele deținute de israelieni, cum sunt Gail's și Oree.

În București, lângă Cismigiu, brutăria artizanală Tartelicious face o *babka* delicioasă și pufoasă, care se vinde ca pâinea caldă. Iar dacă preferați să stați acasă și *babka* să vă fie livrată, cei de la Piața 9 fac rețete cu afine și lămâie, cu mac, cu nucă, cu vișine și amarena, cu mere și migdale, cu caramel și curmale și, desigur, doar cu ciocolată. Recomandarea mea este să însoțiți felia de *babka* cu o cafea aromată, neagră și neîndulcită, sau cu un pahar rece de suc de portocale.

Irina MARKOVITS

DIN BUCĂTĂRIA EVREIASCĂ

Ardei umpluți cu brânză de capră

Această rețetă are trei caracteristici: face parte din lumea sefardă, este lacto-vegetariană și se recomandă pentru masa de Șavuot, noaptea primirii Torei de către evrei, când, conform tradiției, se consumă mâncăruri pe bază de lapte. Cum umplutura ardeiului este brânză de capră, acesta este un fel potrivit. În plus, se pregătește și se gătește destul de repede, iar ingredientele, deși ardeiul umplut cu brânză de capră este un produs din Orientul Mijlociu, se găsesc oriunde, iar dacă unele lipsesc, pot fi înlocuite.

Cantitățile recomandate sunt suficiente pentru 5 porții și conțin 169 de kilocalorii.

Ingrediente

- 5 ardei californieni roșii mari
- 300 g brânză de capră moale sau feta
- ulei de măsline extravirgin
- 1/4 linguriță amestec de mirodenii
- 4 lingurițe salvie mărunțită proaspătă
- 1,5 lingurițe oregano proaspăt sau 1/2 linguriță oregano uscat
- 1/2 linguriță cimbru proaspăt mărunțit sau puțin cimbru uscat

- 1 linguriță susan
- sare.

Preparare

Ardeii se coc, se scot pielea și semințele.

Fiecare ardei se taie în două, se curăță înăuntru și se desface astfel încât să se obțină două bucăți egale de ardei.

Se preîncălzește cuptorul la 150°C.

Se unge o tavă de copt cu ulei de măsline și se presară sare.

Se așază rând pe rând ardeiul desfăcut pe un fund de lemn, se ia o linguriță de brânză, din care se face o formă lunguiată. Se presează umplutura ca să ajungă la mijlocul ardeiului. Se fasonează ardeiul umplut ca să se poată forma niște pachetele și se așază în tava de copt. Se presară mirodeniile peste ardei, semințele de susan care anterior au fost prăjite, se stropesc ardeii cu ulei de măsline și cu sare.

Se pune tava în cuptor și se coace 30 de minute la 150°C.

Se servesc calzi.

(E.G.)

În memoria celui care a fost Blum Zoltan – Shlomo Zalman ben Iakob

(1927 - 20 aprilie 2025)

În aprilie 2025, membrii Comunității Evreilor din Oradea i-au adus un ultim omagiu regretatului Shlomo Zalman ben Iakob, cunoscut ca Blum Zoltan, „Zoli baci”, un om a cărui viață a fost o mărturie tăcută a suferinței, supraviețuirii și renașterii.

S-a născut în anul 1927 în satul Fizeșu Gherlii din județul Cluj, ca fiul lui Blum Maurițiu și Berta. Provenea dintr-o familie numeroasă, cu cinci frați, el fiind mezinul familiei. A fost crescut în spiritul tradiției iudaice și în valorile simple ale satului ardelenesc, copilăria liniștită fiindu-i încheiată de întinericul ce s-a abătut asupra Europei. În mai 1944, împreună cu întreaga sa familie și cu comunitatea evreiască din zonă, a fost deportat în ghetoul improvizat de la fabrica de cărămidă din Gherla, apoi în cel din Cluj, pe urmă în infernul de la Auschwitz-Birkenau. Ajuns în lagăr a fost despărțit brutal de restul familiei. Strigătele celor dragi i-au rămas întipărite în minte, dar nu a avut ocazia să-i mai vadă vreodată. A îndurat cu o forță greu de imaginat viața în lagăr până în ianuarie 1945. Odată cu apropierea armatei sovietice a fost transferat, împreună cu alți prizonieri, la lagărul Mauthausen din Austria. Acolo a cunoscut foamea, frigul, suferința fizică și psihică, dar nu a renunțat niciodată la speranță. A fost eliberat de armata americană în mai 1945, pe când avea doar 18 ani.

Revenit în satul natal, a găsit casa copilăriei devastată și ocupată. S-a refugiat în casa unei alte familii evreiești, unde a învățat meseria de măcelar, meserie practică în întreaga viață. În anii 1949-1950 a satisfăcut serviciul militar, apoi a reușit să recupereze casa familiei sale.

În anul 1952 s-a căsătorit cu Rosalia. Fiica lor, Berta, s-a născut trei ani mai târziu, fiind marea lor bucurie și motiv de speranță. Zoltan a muncit cu hărnicie la fabrica de salam din Gherla, apoi, până la pensie, la carmangeria Cooperativei de consum. Anii de pensie i-a trăit alături de soția sa, în liniște și modestie. În anul 2017, la vârsta de 90 de ani, s-a mutat la Oradea. Aici a devenit un membru prețuit al comunității noastre, participând cu suflet la evenimente religioase și culturale, ajutând cu dragoste și devotament la păstrarea vie a tradiției noastre. A fost un om cum rar întâlnești, activ, mereu prezent. Nu a obosit niciodată să ne învețe.

Pe data de 20 aprilie 2025, inima lui plină de forță și-a găsit liniștea. A fost omul care nu vorbea despre valori, ci le trăia. Chiar dacă plecarea sa lasă un gol adânc, prezența lui rămâne vie pentru totdeauna!

Nu spunem adio, ci mulțumim! Fie-i memoria binecuvântată!

Robert SCHORR

Conferința Internațională 2025 a Emisariilor Habad

(Urmare din pag. 19)

Conferința a marcat împlinirea unui an de la stingerea din viață a rabinului Moshe Kotlarsky z.l., fost președinte al Merkos L'Inyonei Chinuch, tatăl actualului director. În amintirea rabinului Moshe Kotlarsky z.l., rabinul Mendi Chitrick a donat o Sefer Tora nouă, ce urmează să fie folosită în comunități evreiești din țări musulmane. O altă comemorare a fost făcută de rabinul Baruch Myers în memoria mamei sale, printr-un Siyum HaShas: încheierea unui ciclu de șapte ani și jumătate de învățare a Torei Orale și începerea altuia nou. Cu prilejul conferinței au fost inaugurate la Budva prima mikva și un memorial de lom Hazikaron. Pe parcursul sesiunii de reflecție, *shluchim* (emisarii) și-au împărtășit unii altora provocările cărora au trebuit să le facă față, precum și soluțiile găsite. Totodată, au fost puse bazele unor noi colaborări zonale.

Kinus (conferința) ediția 2025 a pus în ecuație nu numai nevoia de susținere, ci a și prefigurat o nouă etapă în dezvoltarea vieții evreiești de pretutindeni.

☆ DECESE ☆

Înhumați în cimitirele CEB în perioada 15 aprilie - 15 mai: **SOLOMONOVICI IOANA** (Cimitirul Giurgiului).

FILE DE CALENDAR

Evrei născuți în luna iunie

Moshe Yehuda Kotlarsky – rabin, născut la New York, 8 iunie 1949. Vicepreședinte Merkos L'Inyonei Chinuch, centrul educativ Chabad. Decedat la New York, 4 iunie 2024.

Victor Brauner – pictor și sculptor, născut la Piatra Neamț, 15 iunie 1903, stabilit în Franța, 1938. Decedat la Paris, 1966.

Miklos Nyiszli – medic, născut la Șimleu Silvaniei, 17 iunie 1901. Deportat la Auschwitz, 1944, folosit ca autopsier; memorii. Decedat la Oradea, 1956.

Samson Raphael Hirsch (RaShaR) – rabin, născut la Hamburg, 20 iunie 1808. Fondator al iudaismului ortodox modern. Decedat la Frankfurt pe Main, 1888.

Jacques (Jakob) **Offenbach** – compozitor, născut la Köln, 20 iunie 1819, stabilit la Paris, 1835. Cca 100 de opere și opera *Povestirile lui Hoffmann*. Decedat la Paris, 1880.

Aurel Baranga (Leibovici) – scriitor, născut la București, 20 iunie 1913. Poeme avangardiste, însemnări despre Holocaust, comedii. Decedat la București, 1979.

Rehavam Zeevi („Gandhi”) – general, om politic și istoric, născut la Ierusalim, 20 iunie 1924. Asasinat de un terorist, când era ministru al turismului, Ierusalim, 2001.

Ilan Ramon – pilot și astronaut, născut la Ramat Gan, 20 iunie 1954. Primul cosmonaut israelian, decedat la prăbușirea navei Columbia, 2003.

Konrad Bercovici – scriitor, născut la Galați, 22 iunie 1882, stabilit în SUA. Povestiri care prezintă mediul româno-evreiesc. Decedat la New York, 1961.

Geza Vermes – cercetător al istoriei iudaismului și creștinismului antic, născut la Budapesta, 22

iunie 1924, imigrat în Anglia. Decedat la Oxford, 2013.

Evrei decedați în luna iunie

David Levy – om politic, născut la Rabat, Maroc, 1937, imigrat în Israel, 1957. Ministru de externe și viceprim-ministru al Israelului. Premiul Israel, 2018. Decedat la Beit Shean, 2 iunie 2024.

Franz Kafka – scriitor, născut la Praga, 1883. Lumea descrisă de el este bizară, lipsită de logică, un coșmar. Decedat la Klosterneuburg, Austria, 3 iunie 1924.

Yoram Kaniuk – scriitor, născut la Tel Aviv, 1930. Printre romane: *Ultimul evreu*; *Himmo*, *regele Ierusalimului*. Decedat la Tel Aviv, 8 iunie 2013.

Mordecai Ardon (Max Bronstein) – pictor, născut la Tychow, Galiția, 1896, imigrat în Palestina, 1933. Decedat la Ierusalim, 18 iunie 1992.

Ion Vianu – medic psihiatru și scriitor, născut la București, 1934, fiul esteticianului Tudor Vianu. Imigrat în Elveția, 1977, revenit în România după 1989. Romanul autobiografic *Amor intelectualis*: Cartea anului 2010. Decedat la Morges, Elveția, 20 iunie 2024.

Shraga Feivish Hager – rabin hasidic (Kosover Rebbe), născut în SUA, 1958. A întemeiat shtiebel în SUA și Israel. Înrușit cu familia rabinică Hager, originară din România. Decedat la New York, 29 iunie 2024.

Yitzhak Shamir (Yezernitsky) – om politic, născut la Rujany, Belarus, 1915, imigrat în Palestina, 1935. Prim-ministru al Israelului, 1983-1984, 1986-1992. Decedat la Tel Aviv, 30 iunie 2012.

Mitchell Feigenbaum – fizician și matematician, născut la Philadelphia, 1944. Studii în teoria haosului. Premiul Heinemann, 2008. Decedat la New York, 30 iunie 2019.

Lucian-Zeev HERȘCOVICI

ASR – Anunț alegeri reprezentant (tzir) la Congresul WZO 39

Asociația Sionistă din România (ASR) anunță, în conformitate cu indicațiile emise de Organizația Sionistă Mondială (WZO), conform procedurilor ASR, procedura de alegere a reprezentantului (tzir) sioniștilor din România la Congresul WZO 39 care se va desfășura la Ierusalim, în cursul lunii octombrie 2025. România va fi reprezentată de un singur tzir.

Etapele procedurii de alegere a reprezentantului (care se vor desfășura numai în limba română) sunt:

Depunerea candidaturii: condiții

- Evreu cu drept de Aliyah conform legislației israeliene
- Vârsta minimă: 18 ani
- Cetățean român cu domiciliul stabil / permanent în România
- Posesor Carte de Identitate validă, eliberată de autoritățile din România
- Fără cazier judiciar și fără a fi implicat în cazuri penale în derulare
- Semnatar al „Programului Ierusalimului” al mișcării sioniste
- Plătitor al „Shekelului Sionist” în valoare de 5 lei

Respectând condițiile enumerate mai sus, candidații vor comunica, până la data de 15 iunie 2025, la adresa de email asr.wzo39@email.com următoarele documente:

- CV
- Declarație pe proprie răspundere că este cetățean român cu domiciliul permanent în România, cu drept de Aliyah în Statul Israel conform legislației israeliene
- Declarație pe proprie răspundere că nu este implicat în niciun caz penal care se află în desfășurare pe rolul autorităților din România sau din altă țară
- Scan clar/lizibil al Cărții de Identitate validă, eliberată de autoritățile din România
- Cazier Judiciar solicitat/eliberat special pentru participare la alegeri ASR
- Declarație de aderare la „Programul Ierusalim” al mișcării sioniste

- Acordul scris că va achita suma de 5 ron cu titlul de „Shekel Tzioni”
- Lista activităților cu caracter sionist la care a participat în ultimele 12 luni
- Toate documentele enumerate mai sus vor fi atașate/comunicate într-un singur email cu titlul (subject): **ASR WZO Congres 39 – Alegeri Reprezentant – Dosar Candidat.**
- NOTĂ:** Depunerea documentelor mai sus enumerate exprimă acordul candidatului ca documentele prezentate să fie publicate și prezentate alegătorilor.
- Candidaturile vor fi validate sau invalidate de comisia de alegeri care se va întruni până la data de 30 iunie 2025, în acest scop.

ALEGEREA REPREZENTANTULUI (TZIR)*

Pe data de 07 iulie 2025 va avea loc, prin intermediul platformei ZOOM, ședința de alegere a persoanei/candidatului care va reprezenta evreii sioniști din România la Congresul 39 al WZO de la Ierusalim.

În acest scop, până pe data de 01 iulie 2025, toți cei care doresc să participe la întrunirea de alegere a reprezentantului vor trimite o cerere de participare la întâlnirea de alegere, prin email, în limba română, la adresa asr.wzo39@gmail.com cu mențiunea (subject) **ASR WZO Congres 39 – Alegator Tzir.**

Pot participa la alegeri:

Membrii ASR, evrei cu drept de Aliyah conform legislației israeliene, din România, cu vârsta minimă de 18 ani, fără antecedente penale, care vorbesc/stăpânesc limba română.

IMPORTANT: Obligatoriu, un scan clar al documentului de identitate valid va fi atașat la email.

NOTĂ: Invitația de participare la întâlnirea ZOOM pentru alegerea tzirului va fi transmisă, după validarea cererii, la adresa de email de la care este primită cererea de participare.

Asociația Sionistă din România

Papa Leon al XIV-lea: primul papă american

Pe 8 mai 2025, cardinalul american Robert Francis Prevost a fost ales drept noul Suveran Pontif, devenind primul papă american din istoria de două milenii a Bisericii Catolice. Născut pe 14 septembrie 1955 în Chicago, Illinois, Robert Francis Prevost a intrat în Ordinul Sfântului Augustin în 1977. A fost hirotonit preot în 1982 și a obținut un doctorat în drept canonic la Universitatea Pontificală Sfântul Toma de Aquino din Roma. După o perioadă de misiune în Peru, unde a activat în regiunea Trujillo, a fost numit director al vocațiilor și al misiunilor provinciei augustinienne din Illinois. Ulterior, a condus Dicasterele pentru Episcopi la Vatican.

Alegerea numelui papal „Leon” este încărcată de semnificații. Papa Leon I, cunoscut drept „cel Mare”, a fost un apărător ferm al doctrinei creștine în secolul al V-lea. Prin adoptarea acestui nume, noul papă sugerează o direcție de reafirmare a tradiției și doctrinei Bisericii, combinată cu o deschidere către noile provocări ale lumii contemporane. În primul său discurs, Papa Leon al XIV-lea a subliniat importanța păcii și a reconcilierii, adresându-se mulțimii cu mesajul: „Pacea să fie cu voi toți!” Această declarație indică o viziune orientată spre dialog și unitate, atât în interiorul Bisericii, cât și în relațiile ecumenice și interconfesionale. Noul Suveran Pontif a fost un apropiat al Papei Francisc, ceea ce ne indică și o continuitate din punctul de vedere al viziunii pontificale anterioare.

În primele săptămâni de pontificat, Papa Leon al XIV-lea a început consultări cu liderii diferitelor dicaster vaticane, pentru a evalua stadiul reformelor în curs. După Liturgia de inaugurare, Papa Leon al XIV-lea a avut întâlniri cu lideri politici și religioși, inclusiv cu președintele Ucrainei, Volodimir Zelenski, și cu președintele Perului, Dina Boluarte. De asemenea, noul papă a anunțat intenția de a convoca un sinod special dedicat tineretului și noilor tehnologii, evidențiind preocuparea sa pentru integrarea valorilor creștine în contextul digital actual.

Cristian VECHIU

GÂNDUL SCRIS

Un președinte și mai multe Români

Pe 18 mai la ora 21.00 m-am dus la intrarea în Cișmigiu, în colțul cu fosta gheretă de ziare, să aud ce are de spus președintele ales Nicușor Dan. „Alegerile nu sunt despre politicieni, alegerile sunt despre comunități” – au fost primele cuvinte rostite de Nicușor Dan în seara în care a fost ales președinte. Țin minte cuvintele astea pentru că le-a spus în altă formă și în seara de 9 iunie 2024, atunci când bucureștenii i-au acordat al doilea mandat de primar al Capitalei. „Niciodată politicienii nu câștigă alegerile, alegerile sunt câștigate de comunități”, spunea atunci Nicușor Dan tot în deschiderea discursului, semn că ține la această idee. Îmi place să cred că suntem mulți cei care ținem la această idee. Dacă nu toți, măcar mult mai mulți decât cei peste 6,2 milioane dintre noi care l-au votat pe Nicușor Dan.

Nu cred până la capăt în argumentul că aceia care și-au pus încrederea într-un gargaragi extremist, un neolegionar agresiv, care instigă la ură și dezbinare socială, au făcut asta pentru că sunt nemulțumiți de statul român. Nemulțumiți suntem toți.

Nu cred că președintele țării și ceilalți lideri politici actuali au datoriat să ne adune pe noi, cetățenii, și să ne așeze la o masă ca să ne împăcăm. Datoria lor este să construiască o masă trainică în jurul căreia să avem încredere să ne adunăm cu toții.

Încrederea este elementul central pe care președintele, guvernul și parlamentul trebuie să-l cultive în societate, iar asta nu se poate face fără o refuncționalizare a instituțiilor fundamentale ale statului, începând cu justiția. Principala problemă a societății noastre este încrederea prăbușită în justiție, lipsa de speranță că dreptatea poate fi îndeplinită. Nemulțumiți suntem toți în condițiile în care magistrații au lipsit din viața publică aproape la fel de constant și solemn ca fostul președinte, cu unele excepții notabile. Primii au apărut din când în când să ne spună că fapta nu există sau că, mai nou, prin prescripție se înțelege că nimeni nu mai face pușcărie. Cel din urmă a mai ieșit din când în când, într-un dezacord total cu viața reală, să ne învețe să jucăm golf sau cum să ne uităm în zare după avioane de lux și călătorii exotice la piramide și în safari.

Da, revolta e mare și absolut îndreptățită, dar nu

suficientă pentru a vedea soluția în populism deșăntat, în izolaționism, în legionarism și radicalizare patriotardă. Parte din resorturile care au împins peste 5 milioane dintre noi să aleagă o astfel de cale au fost identificate de președintele Nicușor Dan și exprimate în debaterile electorale și în primele discursuri și interviuri ca președinte ales. A spus de mai multe ori că este esențială stimularea gândirii critice în rândul elevilor, referitor la schimbările necesare în educație. A declarat fără urmă de îndoială că războiul hibrid și campaniile de dezinformare și manipulare pe care le duce dictatorul rus Vladimir Putin cu România și cu alte țări europene au destabilizat societățile noastre (poate pe a noastră cel mai puternic) și au atras oamenii spre populști și extremiști susținuți de Rusia pe față.

Toată lumea este de acord că deficitul bugetar este prima urgență a președintelui și a viitorului prim-ministru. O fi prima, dar nu cea mai mare. Ucraina, Georgia și Republica Moldova ne pot spune câte ceva despre ce înseamnă pericolul reprezentat de dictatura de la Kremlin. O spune concis și Nicușor Dan într-un interviu recent pentru *Gazeta Wyborcza*, una dintre cele mai importante publicații din Polonia: „Nu este doar o amenințare fizică, o amenințare de război deschis. Rusia încearcă să ne slăbească, purtând împotriva societăților noastre un război informațional, un război hibrid, pentru a ne submina. Iar flancul estic al Europei trebuie să fie puternic, trebuie să opună rezistență.” Pregătirea armatei și a populației să răspundă în fața agresiunii Rusiei, să opună rezistență, cum spune Nicușor Dan, cade, de asemenea, în sarcina noului președinte, a viitorului prim-ministru și mai ales a parlamentului cu care ne-am ales în decembrie trecut.

Și ar mai fi ceva la care Nicușor Dan s-a referit tangențial, fiind întrebat la un podcast, din public, dacă țin bine minte, sau la ultima dezbatere de la TVR. E vorba de nevoia de reglementare a rețelelor de socializare și a mediilor de informare online. Nu mai găsesc exact momentul, pentru că a fost foarte prezent, în zeci și sute de filmări în campanie, dar a spus, în mare, că va pune această problemă în Consiliul Uniunii Europene. Am mai scris de câteva ori în colțul ăsta de ziar: pe termen scurt, nu cred că ne permitem să nu reglementăm serios domeniul, la nivel european. În plus, nu sunt vreun Yuval Noah Harari să fac cine știe ce predicții, dar m-am uitat în perspectivă și nu văd în ce condiții rețelele de socializare ar putea funcționa la nesfârșit în termenii de azi, adică în detrimentul binelui comun și pentru profitul nemărginit al unora.

George GÎLEA

REALITATEA CĂRȚII

De ce s-a sinucis Voronca

Opera academicianului Carol Iancu, profesor la Universitatea din Montpellier, acoperă o gamă largă de teme și domenii ale istoriografiei și istoriei culturale, după un model pe care marii cărturari evrei români l-au consacrat încă de la finele secolului al XIX-lea.

În acest amplu evantai de cercetări, personalitatea lui Ilarie Voronca – poet evreu român de avangardă, exilat în Franța și dispărut la puțin timp după război – și-a făcut loc, inevitabil, atât prin natura aparte a prezenței sale în relațiile culturale româno-franceze, cât și prin dispariția tragică, pentru unii inexplicabilă. Dispariție pe care mulți, în absența probelor documentare, au tins să o pună pe seama zguduirii conștiinței în urma Holocaustului din care Voronca a scăpat ca prin miracol. Volumul *Pourquoi*

le poète Ilarie Voronca s'est-il suicidé? Correspondances inédites (1939-1947) / De ce s-a sinucis poetul Ilarie Voronca? Corespondențe inedite (1939-1947) elucidează atât atmosfera ultimilor ani ai poetului, petrecuți în refugiu și clandestinitate spre a scăpa de Gestapo, cât și condițiile în care s-a produs sinuciderea acestuia, pe baza unor probe incontestabile, provenite, între altele, din corespondența acestuia cu doctorul Saül Axelrud, prieten și confident.

Axelrud i-a sugerat istoricului și o pistă de cercetare aparte, cea reprezentată de Jean și Élise Mazenq, în casa căroră Voronca s-a ascuns un timp, la Moyrazès. Pe baza acestor investigații – care au scos la iveală dovezi documentare necunoscute până acum –, Carol Iancu a demonstrat că sinuciderea poetului a avut o cauză tristă: o iubire nefericită. Este vorba de pasiunea contractată pentru Rovena Văleanu (o „femeie fatală”, cum spune profesorul), care a provocat separarea sa de Colomba, existența vagantă plină de riscuri din perioada Regimului de la Vichy și, în cele din urmă, sinuciderea. Sinucidere în care, desigur, experiența Holocaustului (în care a murit prietenul său B. Fundoianu, exterminat la Auschwitz) va fi jucat și ea un

rol, dar care a fost provocată în primul rând de sfâșierea de conștiință produsă de iubirea nefericită pentru Rovena Văleanu și de circumstanțele separării de Colomba.

Volumul conține însă mult mai mult decât cele douăsprezece scrisori inedite trimise doctorului Axelrud. Cu o acribie istorică unică, profesorul Carol Iancu a epuizat tema, publicând corespondența inedită a poetului cu Marcelle și Jean Ballard (acesta din urmă, directorul revistei *Cahiers du Sud*), cu soții Mazenq, scrisori inedite adresate de Rovena Văleanu

lui Voronca, precum și scrisori și măturii inedite ale celor care au făcut parte din cercul intim al poetului, în perioada în care s-a produs lentă degradare ce avea să ducă la tragicul sfârșit. Epistolele sunt editate cu comentarii și adnotări amănunțite care, împreună cu amplul studiu introductiv, alcătuiesc o monografie a ultimilor ani ai lui Ilarie Voronca.

Prin acest volum, Carol Iancu acoperă strălucit și în totalitate o mare pată albă a istoriei noastre literare. Traducerea lui în românește se impune de urgență.

Răzvan VONCU

*Carol Iancu – *Pourquoi le poète Ilarie Voronca s'est-il suicidé? Correspondances inédites (1939-1947)*, L'Harmattan, Paris, 2024.

REALITATEA EVREIASCĂ

REDACȚIA: București,
str. Romulus, nr. 2, sector 2
COD POSTAL 023986
Tel. / fax: 021-322.75.60
www.jewishfed.ro
realitateevreiasca@gmail.com

Serie nouă a
REVISTEI CULTURII MOZAIC
Fondată în 1956
de Șef-Rabin Dr. Moses Rosen

Redactor-șef:
George GÎLEA

Redactori:
dr. Claudia BOSOI
Iulia DELEANU
Dan DRUȚĂ
dr. Luciana FRIEDMANN
Eva GALAMBOS (senior editor)
dr. Cristian VECHIU
Ileana BUCULEI

Foto: Sandu CĂLȚIA

Secretar de redacție:
Georgiana DUMITRU

DTP: Gabriel IONESCU
Tiparul executat de
Tipografia TIPOART
IDEA STUDIO, București
Tel.: 0723.531.624

Relații, administrator:
Mihail TUNSOIU
tel. 021-314.96.90
distributier@gmail.com

Prețul unui abonament pe un an este de 40 de lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunitățile evreiești din localitatea respectivă. ABONATAII SUNT RUGAȚI SĂ COMPLETEZE ADRESA EXPEDITORULUI PE CUPON! Pentru cei din București – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poștal 030202. Cod fiscal F.C.E.R.: 7426470. Abonamentele se mai pot achita și prin mandate poștale, la oficiile poștale din localitate, în contul FCER, la Garanti Bank, Sucursala Coposu, Conturi IBAN: RO46UGBI0000732016552RON; RO39UGBI0000732016553 EUR; RO36UGBI 0000732016554 USD. Pentru EUROPA, un abonament pe un an costă 50 de euro (cu toate taxele incluse). Pentru EXTRA EUROPA, un abonament costă 100 de dolari USA (cu toate taxele incluse). Pentru Israel, un abonament pe un an costă 45 de dolari USA.

